

4 december 2009

ADVOCATENBLAD 15

Forensische markt breidt uit

DESKUNDIGE VAN ADVOCaat KIJKT MEE

*Kroniek arbeidsrecht
2007-2009*

*Voortgezette strijd
over advocaat bij
politieverhoor*

*Arrest overlevering
geeft begin van
antwoord*

Niehoff Werning & Kooij
verzekeringsadviseurs voor advocatuur en notariaat

Erna of tijdens...

Vraag de gemiddelde advocaat wat hij of zij na pensionering gaat doen en het woord 'reizen' valt opvallend vaak. Vraag diezelfde man of vrouw waarom daarmee gewacht wordt tot dat moment en het blijft opvallend vaak angstvallig stil. Dat is jammer. En onnodig. Er zijn voldoende financiële mogelijkheden om de koffers ver voor de pensioengerechtigde leeftijd te pakken. Je moet alleen weten hoe je dat aanpakt. Bijvoorbeeld hoe je een goed pensioen opbouwt zonder daarvoor nu een torenhoge premie te betalen. Daarin zijn wij gespecialiseerd. Specifiek voor de advocatuur. Dus als u voor uw 65-ste al wilt varen, bel ons dan even.

www.nwk.nl

Heb jij talent voor Amsterdam?

XXXX Gemeente Amsterdam

Werken in de mooiste stad van Nederland, wie wil dat nou niet? Het kan bij de Bestuursdienst Amsterdam, een bruisend onderdeel van de gemeente Amsterdam. De dienst fungeert als stafafdeling van de hele gemeente en ondersteunt en faciliteert het gemeentebestuur op alle terreinen. Alle aspecten van de stad vinden hun weerslag in het werk bij de Bestuursdienst.

Bij de Bestuursdienst, directie Juridische Zaken, is een vacature ontstaan voor de functie van een:

Gevorderde advocaat-stagiaire/advocaat-medewerker

Vaste baan voor 36 uur per week.

De directie Juridische Zaken (JZ) is één van de directies binnen de Bestuursdienst en ressorteert rechtstreeks onder de gemeentesecretaris. JZ heeft een concernrol. In deze rol werkt de directie continu aan de verbetering van de juridische kwaliteit van het gemeentelijk handelen en aan de vernieuwing van regelgeving binnen de gemeente Amsterdam. Ongeveer vijftig juristen met uiteenlopende specialisaties geven het college, maar ook de gemeentelijke diensten en stadsdelen op een breed terrein juridisch advies.

Naast inhoudelijke advisering houdt de directie JZ zich ook intensief bezig met gemeentebrede scholing en productontwikkeling (zoals algemene voorwaarden en staatssteunchecklists). De directie is eveneens belast met bezwaar en beroep op bepaalde terreinen. Sinds maart 2007 beschikt de directie JZ over een aantal huisadvocaten, die ook gemeentebreed opereren.

De Huisadvocaat is onderdeel van de directie Juridische Zaken. Op dit moment zijn er drie advocaten in loondienst werkzaam, die zich voornamelijk bezighouden met civiele procesvertegenwoordiging voor de gemeentelijke diensten, bedrijven en stadsdelen. Zij procederen bij rechtbanken, hoven, de Raad van Arbitrage voor de bouw en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. De advocaten worden ondersteund door een juridisch secretaresse. Vanwege groei van de praktijk is de Huisadvocaat op zoek naar een gevorderd advocaat-stagiaire/advocaat-medewerker.

Functie-inhoud

De functie omvat de volgende taken:

- u adviseert en procedeert namens diensten, bedrijven en stadsdelen van de gemeente Amsterdam, voornamelijk op het gebied van het privaatrecht;
- u bent medeverantwoordelijk voor de gang van zaken bij de civiele procesvertegenwoordiging;

- u bouwt, beheert en benut uiteenlopende netwerken;
- u verricht overige taken, nodig voor een adequate advisering van het bestuur en voor het goed functioneren van de directie Juridische Zaken.

Wij vragen

Wij zijn op zoek naar een enthousiaste collega met goede communicatieve en adviesvaardigheden, die met overtuiging te werk gaat, geduld en doorzettingsvermogen heeft, die nuchter en flexibel is, een op samenwerking gerichte werkhouding heeft, ondernemend, klantgericht, zelfstandig en stressbestendig is en openstaat voor kritiek en suggesties. U ziet het als een uitdaging om het succes van de Huisadvocaat verder uit te bouwen en bent in staat om daartoe de nodige netwerken en contacten op te bouwen en te onderhouden. U hebt een gedegen kennis van het privaatrecht in het algemeen en het verbintenissenrecht en burgerlijk procesrecht in het bijzonder. Kennis van het huurrecht en/of privaatrechtelijk bouwrecht is een pre. Verder hebt u een uitstekende mondelinge en schriftelijke uitdrukingsvaardigheid. Bovendien dient u in het bezit te zijn van een stagecertificaat van de Nederlandse Orde van Advocaten of dient u dat op korte termijn te verkrijgen. Daarnaast dient u over een gedegen en aantoonbare proceservaring alsmede over een ruime ervaring in juridische advisering te beschikken.

Wij bieden

Voor een gevorderd advocaat-stagiaire bedraagt het salaris minimaal €2.497,- (salarisschaal 10) en maximaal €4.378,-

(salarisschaal 11) bruto per maand bij een volledige werkweek. Voor een advocaat-medewerker bedraagt het salaris minimaal €3.616,- en maximaal €4.980,- (salarisschaal 12) bruto per maand bij een volledige werkweek. Inschaling is afhankelijk van leeftijd, opleiding en ervaring.

De Bestuursdienst biedt goede secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals de mogelijkheid tot werken in deeltijd, flexibele werktijden, ouderschapsverlof, spaarloon-/levensloopregeling, fietsproject, eindejaarsuitkering, bedrijfsfitness en aankoop/verkoop van verlof.

Informatie

Neem voor meer informatie contact op met mr. Leontien Sauerwein, afdelingshoofd privaatrecht van de directie Juridische Zaken, telefoon 020-552 2385, e-mail lsauerwein@bda.amsterdam.nl of met mr. Catrien Lenstra, advocaat, telefoon 020-552 3643, e-mail clenstra@ha.amsterdam.nl.

Sollicitatie

Uw reactie met cv kunt u, o.v.v. vacaturnummer W&S0339, tot uiterlijk 18 december sturen aan Bestuursdienst Amsterdam, directie Bestuurs- en Managementondersteuning, afdeling Back Office Dienstverlening, t.a.v. mw. J. Briët, Postbus 202, 1000 AE Amsterdam of naar e-mail vacaturesBDA@bda.amsterdam.nl.

De vacature wordt gelijktijdig in- en extern geplaatst. Interne kandidaten hebben bij gelijke geschiktheid een voorrangpositie. Een assessment kan deel uitmaken van de selectieprocedure.

De gemeente Amsterdam voert een diversiteitsbeleid. De gemeente wil dat het personeelsbestand in o.a. leeftijd, geslacht, seksuele voorkeur, culturele achtergrond en opleiding een afspiegeling is van de beroepsbevolking van Amsterdam. Elke vacature staat open voor zowel mannen als vrouwen, tenzij uitdrukkelijk anders is vermeld.

www.werkenbij.amsterdam.nl

Pels Rijcken
& Droogleever
Fortuijn *advocaten*
en notarissen

cassatie@pelsrijcken.nl

Van oudsher bij de tijd

Pels Rijcken beschikt al decennia over een gespecialiseerde cassatiesectie. In Den Haag, op loopafstand van de Hoge Raad. Ruim vijftien advocaten combineren kennis van procesrecht en cassatietechniek op het hoogste niveau met expertise op alle belangrijke rechtsgebieden.

Of het nu gaat om een quickscan, een uitvoerig advies of een cassatieprocedure: de cassatieadvocaten van Pels Rijcken werken nauw met u samen aan het hoogst haalbare voor de cliënt. Op verzoek ook al in hoger beroep. Uiteraard met vooraf inzicht in de kosten.

Van onze cursussen weten onze relaties al dat we tips over procederen in appel met plezier delen. Dat doen we ook graag met u.

Neem de proef op de som en mail of bel
Ans van Duijvendijk-Brand
Martijn Scheltema
Gerbrant Snijders
Hans van Wijk
cassatie@pelsrijcken.nl
(070) 515 34 95

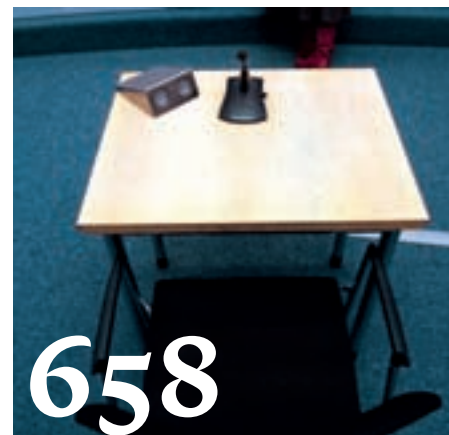
www.pelsrijcken.nl

Vanaf januari biedt de Wet deskundigen in strafzaken advocaten meer mogelijkheden voor contra-expertise. Tot nu toe groeit het aanbod van **forensische expertise** nog harder dan de vraag.

Sinds de vorige editie werd de **Kroniek arbeidsrecht**, dit jaar voor het eerst door Christiaan Oberman en Karol Hillebrandt, nog eens extra actueel. De belangrijkste uitspraken, inclusief het HR-arrest van verleden week vrijdag, worden in elf thema's op een rij gezet.

Een jaar na de Salduz-uitspraak van het EHRM blijken de Nederlandse rechters nogal terughoudend bij het toepassen van het **recht op bijstand van een advocaat**. Nieuwe Europese uitspraken confronteren hen met extra eisen.

.....
De **Haagsche Inquisitie** kwam columnist Kaaks opzoeken, 'voor een stukje interview, confrère'. **647**

.....
Het systeem van **nummerherkenning** tegen het aftappen blijkt 'haalbaar voor 95% van de advocaten', nu het alleen nog even regelen. **651**

.....
Het aantal **inkomenscategorieën voor de Ordebijdrage** wordt teruggebracht, maar niet omdat er stelselmatig te weinig zou zijn betaald. **653**

.....
De Rechter schrijft dat **boosheid in de rechtzaal** alleen overtuigt als de advocaat niet echt boos is. **675**

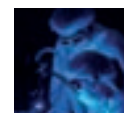
.....
Aan welke voorwaarden moet een **EU-burger** voldoen die in Nederland verblijft en zijn **overlevering** wil tegenhouden? **672**

.....
Verder...

Zimbabwe: rechtssysteem in verval **649** » Advocaten levenslang gestraften gezocht **653** » Inschrijving handelsregister en afscherming privéadressen **654** » Agenda **655** » Beeld en tekst uit Nooit wijken **666** » Advocaten voor advocaten: Colombiaanse advocat en in de knel **650** **Berichten van de Orde** **653** » **Wijziging verordening praktijkuitoefening in dienstbetrekking** **676** » **Permanente opleiding** **676** » **Personalia** **677** » **Tuchtrecht** **681**

Rectificatie Kroniek familierecht

In het vorige nummer stond op p. 617 ten onrechte dat de Hoge Raad een uitspraak van de rechtbank had bekrachtigd; bedoeld werd een arrest van het hof.

Omslag:
Peter Hiltz /
Hollandse Hoogte

Contra-expertise Aanbod groeit harder dan vraag

Drieënhalf miljoen heeft de Minister van Justitie uitgetrokken om het monopolie van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) te doorbreken. Maar de vraag van de advocatuur naar contra-expertise blijft vooralsnog gering.

.....
Lex van Almelo
Journalist
.....

Op zondag 6 juli 2008 wordt de 42-jarige Ilonka Toth dood aangetroffen op de Noorderbegraafplaats in Vlissingen. Zij is bij een bankje vermoord met een marmeren grafrand. DNA-sporen wijzen naar de 54-jarige cliënt van advocaat Mark Dunsbergen. Maar de sporen zijn te onduidelijk om diens betrokkenheid onomstotelijk te bewijzen. En de spoor-

.....
'Bij vier of vijf deskundige aanbieders komt het juiste standpunt vanzelf bovendien'
.....

monsters die het NFI hier heeft genomen leveren geen volledig DNA-profiel op. Dunsbergen: 'De officier van justitie was niet zo tevreden met het werk van het NFI

en heeft vervolgens Richard Eikelenboom van Independent Forensic Services (IFS) ingeschakeld. Die heeft met ingewikkelde technieken het DNA-materiaal dat op de plaats delict is gevonden vermenigvuldigd en gelegd naast het materiaal van mijn cliënt. Volgens hem zijn er grote overeenkomsten. Maar formeel is er geen match. Ik vond dat wel opvallend. Daarom heb ik een contra-expertise gevraagd aan Maarten Blom van Phi Advies. Daarop heeft het Openbaar Ministerie ook een contra-expertise gevraagd, aan The Maastricht Forensic Institute (TMFI). De meningen zijn nu verdeeld. Volgens het NFI kun je op grond van het beschikbare materiaal niet zeggen dat de verdachte bij de dood van Toth betrokken is. Ook Blom vindt dat er te weinig sporen-materiaal is om die conclusie te trekken. Maar TMFI denkt dat Eikelenboom gelijk kan hebben.

Eikelenboom heeft geen blind onderzoek uitgevoerd, maar onderzoek gedaan op basis van de hypothese van het OM. Op die manier kun je naar belastend bewijs toe werken en last krijgen van tunnelvisie. Er is op de plaats delict ook nog DNA-materiaal gevonden van een tweede man. Dat past echter niet bij het vermenigvuldigde profiel van Eikelenboom en wordt daarom buiten beschouwing gelaten.'

Dat concurrentie en uiteenlopende opinies niet bevorderlijk zijn voor de waarheidsvinding bestrijdt Dunsbergen. 'Als je maar één instelling hebt, ben je gewoon aangewezen op de rapporten van het NFI. Als je er twee hebt, krijg je een competitie waarin beide instellingen willen laten zien dat zij de slimste zijn. Bij vier of vijf aanbieders heb je veel meer concurrentie en komt het juiste standpunt vanzelf bovendien.'

Snel inspelen

Op 26 juni dit jaar schreef de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer dat het NFI de *preferred supplier* blijft van politie en justitie. Jaarlijks staat er 65 miljoen voor dit instituut op de begroting. Om de werkdruk van het NFI te verlichten en om innovatie en 'een breed aanbod' te stimuleren steekt de bewindsman tot en met 2011 drieënhalf miljoen euro in een 'pilot'. Met dat geld kunnen experts van buiten het NFI worden betaald. Op 1 januari volgend jaar treedt ook de Wet deskundigen in strafzaken in werking. Volgens deze wet moet de verdediging worden geïnfomeerd als een deskundige de opdracht heeft gekregen onderzoek in te stellen. De verdediging krijgt het recht de omvang en richting van dat onderzoek te beïnvloeden en te vragen om een tegenonderzoek.

Column

Matthijs Kaaks

Dagboek van een vakbekwame advocaat

12 januari 2015

Er werd aan de deur gebeld. Wilma, mijn secretaresse, kwam verschrikt de kamer binnen. In de agenda stond immers geen afspraak. 'Wie is het?' vroeg ik. Wilma keek uit het raam. 'Een man in een lange leren jas met helm op. Hij staat naast zijn motor met zijspan.'

'De Haagse Inquisitie', zuchtte ik. Een minuut later stond de man al in mijn kamer en stelde zich voor als mr. Larhond van de Afdeling Intercollegiale Toetsing. 'Ik kom hier voor een stukje intervisie, confrère.'

En hij beende meteen naar mijn bureaublad en legde dat vast op video ('voor een stukje peer review in the backoffice'). Toen ging de pluk in mijn stoel zitten en bladerde door mijn dossiers: 'Vertelt u eens. Wat was u eigenlijk aan het doen?'

13 januari 2015

Ik blader door wat oude stukken en vind de Verordening op de Vakbekwaamheid van 3 december 2009. Mijn oog treft de passage in de toelichting waar ik gisteravond naar zocht:

'De Algemene Raad en het College van Afgevaardigden vinden dat een advocaat in het kader van de vakbekwaamheid behoort deel te nemen aan gestructureerde feedback, zoals peer review, intervisie of (inter) collegiale toetsing. Uit onderzoek is namelijk gebleken dat gestructureerde feedback, zoals peer review en intervisie, het beste instrument is om kwaliteit te toetsen.'

En nog zo'n zinnetje:

'De Algemene Raad en het College van Afgevaardigden achten het mogelijk en wenselijk dat tijdens de gestructureerde feedback over ethiek en attitude gediscussieerd wordt.'

Wie had toen ooit gedacht waar dat toe zou leiden?

Confrère Larhond heeft gisteren een kaartje achtergelaten met het stempel *Goed voor twee vakbekwaamheidspunten*. 'Goed bewaren hè?' zei hij, terwijl hij hoofdschuddend keek naar de stapels op mijn bureau.

18 februari 2015

Ik lees in *Advomagazine* dat het amendement-Hekslag het net niet heeft gehaald. De verplichte webcam voor alle advocaten is voorlopig van de baan. Wilma had er grapjes over gemaakt: 'Straks moet je je elke dag scheren'.

23 maart 2015

Ik ontvang zojuist het rapportje van de Haagse Inquisitie.

Bij Attitude staat: 'U maakte een uitgebluste indruk. Onder een van de dossiers die op uw bureau slingerden trof onze rapporteur een exemplaar aan van *Voetbal International*. Dit had geen relatie met enig door u op dat moment behandelde zaak. Wij noteren u voor een extra cursus attitude en ethiek van Kluwer.'

Nieuwe wet: deskundigen en verdediging

* Op 1 januari a.s. creëert de Wet deskundigen in strafzaken een register met deskundigen op verschillende forensische gebieden (o.a. DNA, handschrift, gedrag). Dit register is door iedereen te raadplegen, dus ook door advocaten.

- De nieuwe wet verplicht tevens de OvJ om de verdediging van deskundigenonderzoeken in kennis te stellen, als de onderzoeksopdracht is verleend.
- De verdediging kan opmerkingen maken over de onderzoeksopdracht.
- De verdediging kan vragen om een tegenonderzoek, dat wordt toegekend als dit 'in het belang van het onderzoek' is, te toetsen door OvJ of R-C.
- Tegenonderzoek moet aan de OvJ worden gevraagd binnen twee weken na de uitslag van het onderzoek.
- Bij 'technisch opsporingsonderzoek', dat tot het domein van de opsporingsinstanties wordt geacht te behoren, hoeft de verdediging anders dan bij 'deskundigenonderzoek' niet te worden geïnformeerd. Onder meer over het onderscheid tussen beide, dat lange tijd in discussies was, heeft het College van P-G's een Aanwijzing opgesteld.

Maarten Blom van Phi Advies ziet in dat recht ook een verzwarende taak van de advocaat. Blom: 'Wanneer je hoort dat een deskundige is benoemd, heb je veertien dagen om daarop in te spelen. Bijvoorbeeld door kritiek te leveren op de onderzoeksvraag of de keuze van de onderzoeker. Je moet proactief zijn, want als je niets doet sta je later met lege handen.' Nieuwe kansen om gaten in het bewijs te schieten levert de nieuwe lichting DNA-analyse-apparatuur, zegt Ton Broeders van TMFI. 'Deze apparatuur is sneller en kan uit onduidelijke sporen mengprofielen halen met DNA van meerdere personen. Dat biedt de verdediging meer mogelijkheden om aan te vechten dat de sporen afkomstig zijn van de verdachte.'

Breed aanbod

De genoemde ontwikkelingen hebben al geleid tot een breder aanbod op de forensische markt. Momenteel zijn er vijf aanbieders van DNA-onderzoek: het NFI, het FLDO, IFS, Verilabs en TMFI. Verder zijn er twee contra-

.....
'Forensisch onderzoekers zijn geen misdadbestrijders maar waarheidsvinders'

experts die geen laboratoriumonderzoek doen maar alleen adviseren: Phi Advies en het Nationaal Forensisch Adviesbureau (NFA). Het aan het Leids Universitair Medisch Centrum verbonden FLDO is het officiële contra-expertisecentrum voor DNA-onderzoek. In Leiden staat ook het DNA-laboratorium van Verilabs. Het Maastrichtse TMFI beschikt over een nieuw, hypermodern en sinds kort geaccrediteerd laboratorium voor DNA-onderzoek.

IFS doet al sinds 2003 onafhankelijk onderzoek aan onder meer biologische en DNA-sporen. Behalve in de zaak-Toth bijvoorbeeld in de Puttense en Deventer moordzaak. In de Verenigde Staten baarde IFS onlangs opzien door de vrijlating van de vermeende moordenaar Tim Masters te bewerkstelligen. Richard Eikelenboom: 'Wij hebben in elke zaak nieuwe

relevante sporen weten te vinden. Wereldwijd laten andere laboratoria standaard bepaalde DNA-resultaten buiten beschouwing. Wij laten nooit sporen buiten beschouwing als die niet passen in een bepaalde theorie. Wij voeren het DNA-onderzoek blind uit. Daarbij werken wij vanuit twee hypothesen en toetsen die uiteindelijk aan de contextinformatie, zoals foto's en de processen-verbaal.'

Eikelenboom vindt dat onderzoekers het moeten rapporteren als het DNA-materiaal bijvoorbeeld op slechts zeven in plaats van twaalf punten overeenstemt met het profiel van een verdachte. Want ook al is het volgens de normen geen match, het kan toch bewijs zijn of bewijs opleveren.

IFS interpreteert verder verwondingen en doet onder andere onderzoek naar de doodsoorzaak. Ook Verilabs en TMFI bieden meer dan alleen DNA-expertise. Verilabs is het Nederlandse loket van het Engelse LGC, dat alle forensische kennis in huis heeft – van DNA tot ballistiek. 'Wij hebben onlangs nog 450 toxicologische zaken gedaan voor het NFI,' zegt Verilabs-directeur Pim Volkers.

TMFI kan toxicologisch, (bio)chemisch en natuurkundig onderzoek uitvoeren in het laboratorium bij DSM Resolve, waar 150 mensen werken. Het instituut beschikt bovendien over de kennis van bekende psychologen, onder wie Peter van Koppen. Van Koppen heeft met het project 'Gerede twijfel' al menig gerechtelijke dwaling onder de aandacht gebracht.

Daarvan is de Schiedammer parkmoord ongetwijfeld de bekendste. TMFI-hoofd Ton Broeders is algemeen criminalist en specialist in spraak- en taalonderzoek.

Zoals gezegd doen Phi Advies en het NFA zelf geen laboratoriumonderzoek. Maarten Blom van Phi Advies is van oorsprong biochemicus. Hij was DNA-onderzoeker en coördinator Research & Development bij het NFI. In het afgelopen jaar heeft hij voor tien advocaten gekeken waar vanuit het perspectief van de verdediging de sterke en zwakke punten in het dossier te vinden zijn. Overigens biedt hij via Verilabs ook zijn diensten aan politie en justitie aan.

De jongste loot aan de DNA-stam is het NFA. Rob ten Hove, één van de twee oprichters, is bezig als *crime scientist* af te studeren aan de Saxion Hogeschool. Maar zijn Rijssense bedrijfje is al wel bekroond met de ABN AMRO Summerschool Ondernemerschap 2009 publieksprijs. Het publiek heeft waardering voor het concept waarin hoogleraren en studenten met het NFA samenwerken ten behoeve van de verdediging. Nadat hij een jaar stage heeft gelopen bij Richard Eikelenboom is Ten Hove 'gespecialiseerd in DNA-onderzoek'. 'Wij zijn nu in opdracht van een advocaat uit Almelo bezig met een onderzoek naar een moordzaak.'

Kosten

'Eén aanbieder is slecht voor de waarheidsvinding,' zegt Pim Volkers. De komst van andere aanbieders heeft er alvast toe geleid dat de

grootste werkachterstanden bij het NFI zijn ingelopen en de *preferred supplier* voortaan sneller moet werken. Of het Openbaar Ministerie echt zit te wachten op concurrentie, betwijfelt Volkers.

Ton Broeders: 'Een laboratorium dat uitsluitend werkt voor politie en justitie loopt het risico zich te gaan vereenzelvigen met de strijd tegen de misdaad. Forensische onderzoekers zijn geen misdaadbestrijders maar waarheidsvinders. De proef met uitbesteden kan heilzaam zijn als het OM de beschikbare gelden zelf verdeelt. Het OM wil het NFI echter laten optreden als onderzoeksmakelaar. Dan wordt iedereen afhankelijk van het NFI.'

Volgens Broeders is het geld 'toch wel de bottleneck' voor inschakeling van andere onderzoekers. Dat zit 'm niet in de prijs. Het NFA rekent 75, Phi Advies circa 100 en TMFI – 'afhankelijk van de expertise' – tussen de 100 en 200 euro per uur. Verilabs is 'goedkoper dan het NFI of even duur'. Het grote knelpunt is de onzekerheid wie de kosten voor zijn rekening neemt. Verdachten hebben doorgaans geen geld voor een contra-expertise. Als het OM toestemming geeft, vergoedt Justitie de kosten. Zonder toestemming van het OM moet de advocaat de kosten voorschieten en maar hopen dat de rechter na afloop besluit deze te vergoeden (op grond van art. 591 Sv).

Tijdelijke niche

Of het aan de kosten ligt of niet – er zijn nog maar weinig advocaten die contra-experts inschakelen, zo stellen de aanbieders vast. Volgen

'Een partijdeskundige is het per definitie oneens met belastend bewijs, ik denk dat hem geen lang leven is beschoren'

Broeders hebben advocaten de neiging de strijd vooral aan te gaan in de juridische arena.

Richard Eikelenboom vraagt zich af of de partijdeskundige überhaupt bestaansrecht heeft. 'Die is het per definitie oneens met bewijs dat nadelig kan zijn voor een verdachte. Ik denk dat dit geen lang leven is beschoren en dat advocaten hiermee in hun eigen voet schieten. Het zal tijdelijk een niche zijn.'

Maarten Blom: 'Deze kritische blik op het forensisch bewijs bevordert juist de waarheidsvinding en maakt deskundigenrapportages daardoor toetsbaarder en controleerbaarder op de plek waar dat het noodzakelijkst is: in de rechtszaal.'

• Websites aanbieders

- * FLDO: www.humgen.nl/fldo/
- * IFS: www.forensic-services.nl/
- * NFA: www.nationaalforensischadviesbureau.nl
- * NFI: www.forensischinstituut.nl/NFI/nl
- * Phi-Advies: www.phi-advies.nl
- * TMFI: www.dsm.com/le/nl—NL/tmfi/html/
- * Verilabs (BaseClear/LGC): www.verilabs.nl

Zimbabwe: rechtssysteem in verval

.....
Hans Gaasbeek

Vicevoorzitter Advocaten Zonder Grenzen
 Nederland

Nog altijd verdwijnen in Zimbabwe vele mensen, en sommigen worden vermoord teruggevonden. De Zimbabwe Lawyers For Human Rights (ZLHR), die ons vorig jaar om steun verzocht, krijgt voor haar strijd tegen ondermeer deze mensenrechtenschendingen veel lof van de gesprekspartners van onze delegatie. Deze delegatie, die van 23 oktober tot 3 november jl. Zimbabwe bezocht, bestond uit Advocaten Zonder Grenzen Nederland, Bar Human Rights Commission (de mensenrechtentak van de balie van Engeland en Wales), Avocats sans Frontières België en de Commonwealth Lawyers Association. Doel was onderzoek van de moeilijke situatie waarin niet alleen advocaten, maar ook rechters en officieren van justitie, functioneren.

De ZLHR-advocaten vormen het laatste – onderbezette – onafhankelijke bolwerk. Het is voor hen erg moeilijk vervolging te entameren. Zij worden constant en in toenemende mate ernstig bedreigd, gearresteerd zonder enige grond, mishandeld of op andere wijze lastiggevallen, wanneer zij proberen hun cliënten bij te staan. (Zie ook de publicaties van Advocaten voor Advocaten in dit blad.)

De gepensioneerde Supreme Court rechter Ahmed Ebrahim en zijn collega Anthony Gubbay – door het regime tot ontslag gedwongen – vertellen hoe de overheid rechters probeert te dwingen tot haar welgevallige uitspraken. Bovendien doet diezelfde overheid voortdurend grote giften aan de slecht betaalde rechters, in de vorm van boerderijen, stukken grond, auto's en aggregaten, waardoor veel rechters gecompromiteerd raken. Journalist Jan Raath heeft het tegenover ons over 'een enorm rijk van patronage, gecultiveerd door president Mugabe'.

Ook geen juridische boeken

In Zimbabwe spraken we ook uitgebreid met advocaat Matinenga, thans minister van parlementaire en grondwetszaken, voor wie we vorig jaar de vrijlating uit detentie vroegen aan de autoriteiten. Dat staat in schril contrast met het feit dat enkele dagen na ons bezoek aan zijn kantoor de advocaat Mordecai Mahlangu korte tijd wordt opgepakt. En tijdens ons verblijf worden de directeur en een medewerker van Nango, een koepelorganisatie van ngo's, gearresteerd wegens het zonder voorafgaande toestemming van de politie bijwonen van een politieke bijeenkomst, terwijl het een gewoon ngo-overleg betrof. Tegelijk legde premier Morgan Tsvangirai zelf ons team uit waarom zijn partij zich tijdelijk terugtrok uit de regering:

Op bezoek bij Tsvangirai

'Door de vele mensenrechtenschendingen tegen mensen van onze partij [Movement for Democratic Change, red.], moesten wij een signaal geven dat samen regeren met de partij van Mugabe op deze manier onmogelijk is. Zijn partij heeft de leiding in handen van het leger, van de top van politie en justitie, van de veiligheidsdiensten en van de gewapende militia'. Tsvangirai is premier maar nog tijdens de korte periode dat wij het land bezochten werd de VN-rapporteur voor marteling, uitgenodigd door Tsvangirai, de toegang tot het land ontzegd.

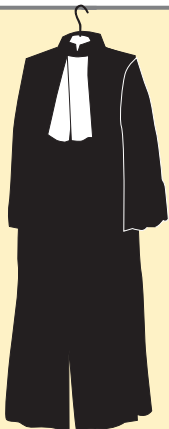
Professor Geoffrey Feltoe en Emmanuel Magade, decaan van de rechtenfaculteit, vertelden hoe het recht en het hele juridische systeem steeds verder in verval raken. Het tijdschrift van de rechtenfaculteit en het studentenblad worden om financiële redenen niet langer uitgegeven. Drukwerk is onbetaalbaar geworden, waardoor er ook een groot gebrek is ontstaan aan goede Engelstalige juridische boeken.

Ook de situatie in de gevangenissen is onaanvaardbaar,

zeggen zowel de ZLHR-advocaten als de rechters. Vorig jaar overleed door hongersnood en cholera meer dan twintig procent van de gedetineerden. En nog zijn overbevolking, ondervoeding en abominabele hygiëne aan de orde van de dag. Frances Lovemore, de moedige arts van de Counseling Services Unit (hulporganisatie voor slachtoffers van marteling): 'Mensen komen soms kruipend de rechtszaal binnen of gaan van hun stokje. Regelmatig moet de rechter de zitting dan verplaatsen naar het ziekenhuis.'

En dan vragen ook nog eens civiele zaken de aandacht. Zo worden in Zimbabwe nog steeds zonder enige vorm van proces boerderijen afgenomen. De Zimbabwaanse regering heeft een uitspraak in haar nadeel van het Tribunaal van de Southern African Development Community (SADC, een internationaal hof) naast zich neergelegd. Politie en leger gaan gewoon door met deze praktijk.

• Het officiële rapport zal januari 2010 gepubliceerd worden.

Vervolgde advocaten

Stichting Advocaten voor Advocaten

Colombiaanse advocaten in de knel

Op vrijdag 6 november jongstleden sprak L4L met de Colombiaanse mensenrechtenverdedigers Eduardo Carreño (advocatencollectief José Alvear Restrepo) en Agustín Jimenez (Solidariteits Comité met Politieke Gevangenen, CSPP). Beiden zetten zich in voor de verbetering van de mensenrechtensituatie in hun land. De CSPP ondersteunt politieke gevangenen onder andere met juridische hulp. De organisatie wordt hierbij geholpen door advocaten als Eduardo. Het advocatencollectief van Eduardo

verdedigt de rechten van mensenrechtenactivisten die zijn opgepakt of worden bedreigd door paramilitaire groeperingen. Daarnaast probeert het internationaal ruchtbaarheid te geven aan de slechte mensenrechtensituatie in Colombia. Door het inzetten van rechtenstudenten wil het collectief ervoor zorgen dat het belang van mensenrechten beter geworteld raakt in de volgende generatie juristen. Een belangrijk doel van beide organisaties is om advocaten in Colombia minder kwetsbaar te maken voor bedreiging en cri-

minalisering door de overheid en paramilitaire groeperingen. Ook de werknemers van beide organisaties staan onder constante dreiging. Het Inter-Amerikaanse Hof voor de Rechten van de Mens heeft de Colombiaanse staat opgedragen beschermingsmaatregelen te treffen ten aanzien van Agustín, Eduardo en hun collega's.

Agustín en Eduardo geven aan dat onafhankelijke rechtspleging in Colombia onvoldoende gewaarborgd is. Voorvechters van mensenrechten krijgen voortdurend te maken met valse aangiftes tegen hen; door verklaringen van getuigen die afhankelijk zijn van overheidsbescherming, door bewijs dat afkomstig is van veiligheidsdiensten.

Rechters en aanklagers die dit aan de orde stellen en die betrokken zijn bij processen tegen corrupte overheidsfunctionarissen worden veelal ernstig bedreigd. Een groot deel van de rechters van het Hoogerechtshof van Colombia heeft bescherming gekregen van het

Inter-Amerikaanse Hof voor de Rechten van de Mens. In feite is dit natuurlijk een taak voor de Colombiaanse overheid. Formeel gebeurt dat ook, maar in de praktijk ontbreekt het vaak aan bescherming.

Tijdens het gesprek kwamen de mogelijkheden aan de orde waarop Stichting Advocaten voor Advocaten kan bijdragen aan het waarborgen van de rechten van advocaten in Colombia. Schrijfacties blijken effectief en internationale druk blijft nodig! De organisaties van Agustín en Eduardo zullen ons op de hoogte houden van schrijnende gevallen van individuele advocaten, zodat we daaraan bekendheid kunnen geven.

- Voor informatie over de situatie in Colombia of over de Stichting Advocaten voor Advocaten kunt u contact opnemen met Adrie van de Streek via e-mail info@advocatenvooradvocaten.nl of bezoek de website www.advocatenvooradvocaten.nl. Daar leest u ook hoe u donateur kunt worden. Rekeningnummers: ABN 489.938.655; Postbank 433.83.27 (Amsterdam).

(advertenties)

kleermakerij sinds 1937

Bernard Poelman

o.a. leverancier van toga's aan het Internationaal Gerechtshof der Verenigde Naties

Superieure toga's

- op uw maat gemaakt
- leverbaar in wol/terlenka (lichtgewicht) of in zuiver wol (ultra-lichtgewicht)
- voldoende beffen in voorraad
- eventueel levering binnen enkele dagen mogelijk

Lange Poten 19
2511 CM 's-Gravenhage
telefoon: (070) 346 17 42
fax: (070) 362 11 70
E-mail: info@bernard-poelman.nl
www.bernard-poelman.nl

Procederen in Duitsland?

Duitse advocaten, vloeiend tweetalig, gespecialiseerd in Nederlands-Duitse rechtszaken

Blankestijn & Oortman Advocaten en Rechtsanwältinnen
Postbus 619, 7550 AP HENGELO

Telefoon 074 - 259 38 67

Fax 074 - 259 38 68

www.blankestijnoortman.nl

Stand van zaken nummerherkenning

Hoe moet het worden geregeld?

Een systeem van nummerherkenning waarbij alle geheimhoudersgesprekken tussen advocaten en cliënten uit de tapstroom worden gefilterd, is haalbaar voor ongeveer 95% van de advocaten. Wat moet er nog gebeuren en wat zijn de problemen?

Dat staat in het rapport *Impactanalyse invoering nummerherkenning bij interceptie* van onderzoeksbureau VKA dat deze zomer in opdracht van het ministerie van Justitie werd uitgevoerd. Toegang tot het depot door derden zou alleen kunnen op gezag van de rechter-commissaris en in alle gevallen moet de deken worden ingelicht. Indien ook gemengde kantoren (waar ook niet-geheimhouders werken, zoals belastingadviseurs) onder de regeling zouden vallen, waardoor ze geen nieuwe telefooncentrale hoeven aan te leggen, kan de Algemene

Raad zich vinden in het voorgestelde systeem. Advocaten in dienstbetrekking, de overblijvende 5%, zouden alleen directe (en mobiele) nummers moeten opgeven. De Orde zou dagelijks een lijst met actuele nummers doorgeven aan het KLPD.

Verplichte deelname door middel van een verordening ligt daarbij het meest voor de hand, concluderen de Tilburgers Jaap Koops (hoogleraar regulering van technologie) en Corien Prins (hoogleraar recht en informatisering), in een advies dat ze op verzoek van de Orde opstelden. Het is bovendien in lijn met privacywetgeving en de eisen van art. 8 EVRM, maar een wettelijke regeling sluiten ze niet uit. Dat is weliswaar een paardenmiddel, maar gelet op de geringe inbreuk op de privacy wel een paardenmiddel dat de toets van art.8 EVRM zou kunnen doorstaan. Wel merken Koops en Prins op dat door een systeem van nummerherkenning de zorg voor het niet gebruiken van geheimhoudersgesprekken wordt uitbesteed aan de techniek. En 'techniek is echter nooit onfeilbaar, kan onvermoede neveneffecten hebben, en

bovendien vaak minder flexibel zijn dan de wettelijke bepalingen of menselijke oordeelsvorming. Het is dan ook een potentiële valkuil om sterk te gaan leunen op een 'techno-oplossing.'

De AR stuurde vorige week een conceptverordening nummerherkenning naar de Collegeleden, tezamen met het advies van de Adviescommissie strafrecht. De verordening vermeldt niet uitdrukkelijk dat gesprekken die niet via de geregistreerde nummers worden gevoerd, nog altijd geheimhoudersgesprekken zijn en onder het verschoningsrecht vallen. Maar er zijn situaties denkbaar waarbij de advocaat niet via zijn eigen telefoon belt of kan bellen – een kwestie van overmacht, maar wel in goed vertrouwen. De advocaat moet dan ook niet worden verplicht om *slechts* via een afgeschermd nummer te bellen (zoals nu in de verordening staat), maar *zoveel mogelijk*, meent de Adviescommissie.

Ook buiten strafrecht

Eerder al wees de Adviescommissie strafrecht op het hardnekkige misverstand dat alleen advocaten in

strafzaken afgeluisterd zouden kunnen worden. In het huidige tijdsgewricht kan iederéén worden afgeluisterd, alleen al vanwege de schaal van het aftappen (één tap op de 605 Nederlanders, ruim 26000 taps per jaar). Daarom vindt ook de adviescommissie dat deelname aan het systeem niet vrijblijvend kan zijn. De Adviescommissie adviseert bovendien dat bij een vermoeden van misbruik niet de officier van justitie, maar alleen de R-C de getapte gesprekken afluistert om het beoordelen of daar inderdaad sprake van is.

De kosten van het voorgestelde systeem worden begroot op € 360.000 voor de invoering, het onderhoud op jaarlijks € 63.000. Wie voor het systeem gaat betalen is nog onduidelijk – maar de onderzoekers van de impactanalyse verwachten in ieder geval dat het OM met het nieuwe systeem jaarlijks € 350.000 aan andere kosten zal besparen.

Berichten van de orde

Toetsen beroepsopleiding 18 december 2009

Najaarscyclus 2009 (+inhalers):

- 10.30 - 12.30 uur
Burgerlijk Procesrecht (geen open boek tentamen)
- 13.30 - 15.30 uur
Bestuursprocesrecht

Inschrijving

Stagiairs die in september 2009 met de Beroepsopleiding

zijn begonnen, hoeven zich *niet* op te geven. Inhalers/herkansers dienen zich zo spoedig aan te melden bij mevrouw C. van Rijn, faxnummer 070-335 35 34 of per e-mail: c.vanrijn@advocatenorde.nl.

U ontvangt t.z.t. een schriftelijke bevestiging van inschrijving.

Wilt u bij inschrijving duidelijk het volgende vermelden, - naam, voorletter(s) en geslacht, het adres waar de bevestiging naar toegezonden moet worden en uw cursuscode.

Examengeld

Het examengeld voor het inhalen/herkansen van toetsen is door de Algemene Raad vastgesteld op € 75 per toets. Ná de toetsdag ontvangt u een acceptgiro waarmee u het examengeld kunt overmaken.

Gewijzigde toetslocatie

De toetsen worden afgenomen in De Jaarbeurs te Utrecht.

Meer informatie

Afdeling Opleiding van de Orde, 070-335 35 55 tussen 09.00-12.00 uur.

Cursuswijzer VSO/PO

De nieuwe Cursuswijzer VSO/PO staat online. Het cursusaanbod in deze Cursuswijzer betreft de periode januari-mei 2010. U kunt de Cursuswijzer inzien op de Orde-website (<http://www.advocatenorde.nl/advocaten/opleiding/cursusaanbod.asp>).

(advertenties)

Wij leveren u medische argumenten

Al twintig jaren zijn wij advocaten behulpzaam bij het oplossen van problemen met een medisch aspect, zoals:

- De operatie van mijn cliënt liep slecht af. Was de behandeling zorgvuldig?
- De erfgenamen van mevrouw stellen dat zij na de brand langer bleef leven dan meneer. Is dat juist?
- Is de lichamelijke schade van mijn cliënt juist getaxeerd en hoe waardeer ik zijn smart?
- De verzekeringsmaatschappij stelt dat de betrokkene zelfmoord pleegde. Was het geen ongeval?
- De werknemer van mijn cliënt beweert dat hij niet meer kan werken. Kan hij niet net zoveel als vroeger?
- De verzekeringspolis schrijft arbitrage voor. Kunt u een arbiter leveren?

MEDISCH ADVIESBUREAU

BINS

Bertus Rimaweg 18

2597 BV Den Haag

tel 070 345 98 08

fax 070 345 98 11

e-mail j.w.bins@wxs.nl

dr. mr. J.W. Bins, arts RGA

Aantal foute inkomensopgaven Ordecontributie genuanceerd

Het aantal inkomenscategoriën voor de financiële bijdrage wordt teruggebracht van vijf naar drie. De verandering is bedoeld om de administratie op het bureau van de Orde te vereenvoudigen en de efficiency te verhogen. Zal het ook het aantal te lage opgaven verminderen?

.....
Jan Pieter Nepveu

De aanpassing zal geen invloed op hebben op het aantal foute opgaven, verwacht Erik Oltmans, coördinator financiële administratie op het landelijk bureau van de Orde.

De hoeveelheid foute opgaven blijkt minder groot dan eerder werd verondersteld. In 2007 zorgde de uitslag van een landelijke steekproef nog voor ophef in het College van Afgevaardigden, toen gebleken was dat 110 van de 987 onderzochte advocaten een onjuiste opgave hadden gedaan. De conclusie in het college was toen gauw getrokken: ruim elf procent van alle vijftienduizend advocaten doet verkeerde opgaven en benadeelt de Orde jaarlijks voor bijna drieënhalve ton.

Op voorstel van afgevaardigden (fractie Arnhem) worden de namen van de betrokken advocaten sindsdien doorgegeven aan de lokale deken. 'Het opzettelijk verschaffen van verkeerde informatie is valsheid in geschrifte. Wij vonden dat

de deken daar iets aan moest kunnen doen,' zegt Marie-Louise Hoppenbrouwers (Raad van Toezicht Arnhem). Een foutieve opgave hoeft niet altijd nadelig voor de Orde te zijn. 'Er kan ook een te hoge categorie worden opgegeven door advocaten die er niet voor willen uitkomen dat hun inkomen laag is.'

Het aantal Arnhemse namen dat uit de jongste steekproef gerold is, kun je op de vingers van een hand tellen. 'Het valt dus allemaal wel mee,' zegt Hoppenbrouwers. 'Bovendien hebben we in ons arrondissement geen opzettelijk foutieve aangiften geconstateerd.'

Oltmans bevestigt dit beeld landelijk. De afgevaardigden zouden in 2007 een verkeerde berekening hebben gemaakt door de steekproef te extrapoleren naar

de hele advocatuur, terwijl zij slechts werd gehouden binnen de categorieën 2 en 3. Voor de hoogste (categorie 1) is geen verklaring vereist en de andere (4 en 5) zijn gekoppeld aan de inschrijvingsduur op het tableau. 'Je moet dus niet rekenen naar vijftienduizend advocaten, maar naar vijftienduizend,' aldus Oltmans.

Theo van Schagen, als afgevaardigde in 2007 verantwoordelijk voor de snelle rekensom, denkt dat Oltmans gelijk heeft. Ook de representativiteit van de steekproef was destijds een punt van zorg. Van Schagen zegt dat als het inderdaad een steekproef betreft van duizend advocaten uit slechts vijftienduizend, de representativiteit echter 'onbetwistbaar' is.

Advocaten levenslang gestraften gezocht

Het 'Forum Humane tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf' zoekt contact met alle advocaten die een (al dan niet onherroepelijk) tot levenslang veroordeelde gedetineerde bijstaan, of dat hebben gedaan. Het forum hoopt via deze advocaten en hun cliënten een duidelijker beeld te krijgen van de huidige wijze van tenuitvoerlegging van deze straf, nu een specifiek beleid gericht op die gedetineerden ontbreekt. Staat u een tot levenslang veroordeelde bij, of heeft u dat gedaan, dan kunt u zich melden bij het forum via e-mailadres: forumlevenslang@gmail.com. Uw reactie wordt in alle vertrouwelijkheid behandeld.

(advertenties)

Je hebt recht op 'n leuke job!

Dat vinden wij tenminste ...

Wij hebben een fulltime job voor zowel een **stagiaire** als een **medewerker** voor faillissementsrecht, contractenrecht en ondernemingsrecht.

Corten advocaten, mw. mr. L.J.P.E. Donckers-Corten
 St. Ignatiusstraat 257, 4817 KK Breda, www.corten.nl

Berichten van de orde

Inschrijving in handelsregister en afscherming privéadressen

Door de inwerkingtreding op 1 juli 2008 van de Handelsregisterwet 2007¹ zijn ook vrijeberoepsbeoefenaren verplicht zich in te schrijven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel. Advocaten moeten hun eenmanszaken en maatschappen voor het einde van het jaar inschrijven.

Voor de inschrijving in het handelsregister is de juridische kwalificatie van belang. Deze kwalificatie is afhankelijk van de feitelijke situatie. Veel advocaten werken in een 'kostenmaatschap', dit is geen juridisch begrip.

Advocaten die werkzaam zijn in de vorm van een kostenmaatschap werken ofwel samen als stille maatschap, of als openbare maatschap. Is er voor derden een duidelijke samenwerking onder een gemeenschappelijke naam, dan is er veelal sprake van een openbare maatschap. Is dit niet het geval,

¹ Wet van 22 maart 2007, houdende regels omtrent een basisregister van ondernemingen en rechtspersonen, Stb. 2007, 153.

dan kan er sprake zijn van een stille maatschap. Stille maatschappen kunnen zich niet inschrijven in het handelsregister, omdat zij niet voor de buitenwereld kenbaar zijn omdat ze niet in het openbaar als maatschap naar buiten treden. Wel heeft een maat van een stille maatschap meestal een inschrijfplichtige onderneming. Vaak zijn dit eenmanszaken.

Als u uw maatschap inschrijft, zal die worden opgenomen als openbare maatschap. Als u maat bent van een openbare maatschap hoeft u zich in de regel niet twee keer in te schrijven in het handelsregister. De inschrijving van de maatschap volstaat, tenzij u naast de maatschap zelfstandig werkzaam bent in een andere branche.

• Zie www.kvk.nl voor een volledig overzicht van ondernemingen en rechtspersonen die zich moeten inschrijven in het handelsregister.

Afscherming

De inschrijving bij de Kamer van Koophandel leidt voor eenmanszaken en maatschappen ook tot de openbare vermelding van privéadressen. Bij een aantal advocaten leeft de vrees voor een grotere kans op bedreigingen, juist op hun privéadres. Naar aanleiding hiervan

heeft de Orde getracht bij het ministerie van Economische Zaken tot een categorale uitzondering voor advocaten te komen. Het ministerie is hiertoe niet bereid gebleken, gelet op het doel van de basisadministratie, en de mogelijke precedentwerking.

Advocaten kunnen individueel echter wel een verzoek doen tot afscherming van hun privé adres. De Orde begreep uit overleg met de landelijke organisatie van Kamers van Koophandel dat dit verzoek – op basis van art. 51 lid 3 Handelsregisterbesluit² – een goede kans van slagen heeft. Daarbij moet worden voldaan aan de criteria die in het artikel genoemd worden. Zo zal de advocaat in kwestie een geheim GBA-adres (aangevraagd) moeten hebben en zijn of haar telefoonnummer moet niet gepubliceerd zijn. De advocaat zal dus zelf alle maatregelen genomen moeten hebben om de bekendheid van het privéadres te verminderen en er moet sprake zijn van waarschijnlijke dreiging. Bij dat laatste valt te denken aan de reacties van teleurgestelde ex-echtgenoten in een personen- en familierechtpraktijk

² Besluit van 18 juni 2008, houdende de vaststelling van een nieuw Handelsregisterbesluit 2008, Stb. 2008, 240.

of van ontslagen werknemers in een arbeidsrechtpraktijk.

Als aan alle voorwaarden is voldaan en de waarschijnlijke dreiging is beschreven zal de Kamer het privéadres afschermen waardoor dit alleen zichtbaar is voor bestuursorganen, advocaten, notarissen en deurwaarders.³

• De Kamers van Koophandel hebben een speciaal formulier voor verzoeken tot afscherming, dat ook van de Orde-site te downloaden is.

Mocht u bij de afscherming problemen ondervinden, dan verzoeken wij u dat bij ons te melden via helpdesk @advocatenorde.nl. Samen met de landelijke organisatie van Kamers van Koophandel verwachten wij immers dat de genoemde beleidsuitgangspunten door de twaalf Kamers in het land consistent zullen worden toegepast.

(Robert Sanders, beleidsadviseur Orde Wilma de Smit, senior medewerker helpdesk)

³ Als u vindt dat een verzoek om afscherming onvoldoende garanties geeft, dan is er vanzelfsprekend ook de mogelijkheid uw praktijk in de vorm een rechtspersoon te gieten, bijvoorbeeld de bv of nv.

agenda

LANDELIJKE THEMADAG TUCHTRECHT

op **vrijdag 11 december** organiseert het Studiecencentrum rechtspleging (SSR) in samenwerking met de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) en de Orde de landelijke themadag Tuchtrect: 'Schending van beroeps- en gedragsregels en de tuchtrectelijke praktijk'. De landelijke themadag richt zich op de advocatuur, het notariaat en de gerechtsdeurwaarders.

De inleidingen en workshops zijn bestemd voor leden van tuchtcolleges en voor medewerkers van beroepsorganisaties en overige organisaties betrokken bij het tuchtrect en klachtregelingen. Na drie inleidingen – zo spreekt deken Willem Bekkers over 'advocatuurlijk tuchtrect en de ontwikkeling van morele professionaliteit' – kan er 's middags tweemaal worden gekozen uit negen workshops, over onder andere de 'filterfunctie van de deken', 'opzet en normstelling van het advocatentuchtrect' en 'BFT en WWFT'.

- De themadag vindt plaats van 10.00-17.00 uur bij Regardz Eenhoorn in Amersfoort. Meer informatie: SSR Servicedesk (0575-595 345, 0575-595 345) of srservicedeskAssr.nl.

STUDIEDAG 'INGRIJPEN OP BASIS VAN VOORWAARDEN; KANSEN EN GEVAAREN'

op **11 december 2009** wordt de studiemiddag 'Ingrijpen op basis van voorwaarden;

kanen en gevaren' door het tijdschrift *Proces* georganiseerd. Het gebruik van bijzondere voorwaarden – waarvan steeds meer gebruikgemaakt wordt in het strafrecht – roept allerlei wetenschappelijke, juridische en organisatorische vragen op voor de verschillende betrokkenen, van advocatuur tot reclassering. In de ochtend zullen de deskundige sprekers hun licht laten schijnen over fundamentele aspecten van de toepassing van bijzondere voorwaarden en de jongste ontwikkelingen op dit terrein. In de middag worden diverse werkgroepen georganiseerd. Voor meer informatie: s.g.c.van.wingerden@law.leidenuniv.nl.

IE-JURISPRUDENTIE-LUNCH

Op **woensdag 16 december** organiseren deLex, uitgever van Boek9.nl en Lexlumen in Amsterdam opnieuw een intensieve IE-jurisprudentielunch. Tijdens een informele lunch wordt de meest recente jurisprudentie van 2009 op het IE-gebied behandeld. In slechts twee uur bent u volledig op de hoogte over de actuele IE-ontwikkelingen in de rechtspraak. Ook tendensen in de feitenrechtspraak komen aan de orde tijdens deze bijeenkomst. De lunch zal plaatsvinden in de Holiday Inn RAI van 11.30-14.00 uur. Voor meer informatie: info@delex.nl.

89e jaargang – 4 december 2009 – nr. 15
Verschijnt elke drie weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. L. Bakers
mr. K.A. Boshouwers
mr. A. Groenewoud
dr. L. Hesselink
mr. M.R. Maathuis
mr. R. Malewicz
mr. C.C. Oberman
mr. G.J. van Oosten
mr. L.H. Rammeloo
mr. P.H.E. Voûte

Redactionele bijdragen

Artikelen, met een maximum van 2000 woorden, zijn van harte welkom. Ze kunnen worden gemaild naar: linus.hesselink@reedbusiness.nl, of per post naar Reed Business, t.a.v. L. Hesselink, Postbus 152, 1000 AD Amsterdam. **Informatie:** Linus Hesselink, 020-5159389, fax 020-5159142.

Opleidingspunten verdienen

Het schrijven van 500 woorden 'rechtsliteratuur' levert 1 opleidingspunt op (art. 1 onder f.-3 Verordening op de Permanente Opleiding).

Eindredactie

Linus Hesselink

Bureau redactie

Charlotte Helmer

Orderredacteur

Tatiana Scheltema

Art-direction

PatK, Patrick Keeler

Vormgeving

Dimdim, Dmitry de Bruin
Dik.nu, Dik Visser

Illustratie

Floris Tilanus

Correctie

Sandra Braakmann
Carlijn Urlings

Druk

Den Haag Offset, Rijswijk

Digitaal archief

Advocatenblad sinds 1996
www.advocatenorde.nl, voor houders van het (gratis) Balienetcertificaat

Juridische vacatures

www.jbb.nl

Orde van de dag

Gratis abonneren op de wekelijkse nieuwsbrief voor advocaten? Stuur een e-mail naar enova@reedbusiness.nl met als onderwerp Inschrijven Orde van de dag.

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Steekterweg 80 G, 2407 BH Alphen a/d Rijn
tel. 0172-234460,
fax 0172-233017
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag.
Inzendtermijn:
afl. 16: 4 december 2009
afl. 1: 4 januari 2010

Abonnementen

Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis.
Adreswijzigingen: Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag, tel. 070-3353535, fax 070-3353531.

Niet-leden betalen

€ 214 per jaarabonnement (incl. btw en verzendkosten) en voor de jaarband € 19,50. Studenten 50% korting.

Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Opgave via www.reedbusiness.nl of bij onze Klantenservice. Abonnementen lopen automatisch door, tenzij uiterlijk 30 dagen voor de vervaldatum bij onze Klantenservice wordt opgezegd. Dit kan schriftelijk, telefonisch of per e-mail.

Klantenservice

Postbus 4, 7000 BA Doetinchem
Telefoon: 0314-358358
Fax: 0314-349048
e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl

Reed Business bv, waarvan Elsevier Juridisch onderdeel is, legt uw klantgegevens vast voor de uitvoering van de (abonnementen)-overeenkomst, of wanneer u in het kader van dienstverlening contact heeft met Reed Business bv. De gegevens worden tevens gebruikt om u te informeren over producten en diensten van Reed Business bv en zorgvuldig geselecteerde derden. De gegevens kunnen daarnaast aan zorgvuldig geselecteerde derden ter beschikking worden gesteld voor het verstrekken van informatie of aanbiedingen. Ook als u dat niet expliciet heeft aangegeven kunt u per e-mail over gelijksoortige producten en diensten van Reed Business bv worden geïnformeerd, tenzij u daartegen bezwaar maakt. Als u geen prijs stelt op informatie of aanbiedingen per mail of per post dan kunt u dit doorgeven aan Reed Business bv, t.a.v. Adresregistratie, Postbus 808, 7000 AV Doetinchem, of aangeven bij adresregistratie@reedbusiness.nl. Voor meer informatie verwijzen wij u naar het Privacystatement op www.reedbusiness.nl/privacy.

ISSN 0165-1331

Nederlands
uitgeversverbond
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap

Kroniek Arbeids- recht

kroniek
2007-2009

.....

Inhoud

Kantonrechtर्सformule

Exclusiviteit van de ontbindings-
beschikking

Kennelijk onredelijk ontslag
Nieuwe formule?
Langdurige
arbeidsongeschiktheid
Wettelijke rente

Concurrentiebeding

Bestaan arbeidsovereenkomst

Eenzijdige wijziging van arbeids-
voorwaarden

Overgang van onderneming

Werkgevers- en werknemersaan-
sprakelijkheid

Gelijke behandeling

Arbeidsongeschiktheid/ziekte

Ontslag op staande voet/persoon-
lijke levenssfeer

Recent: deeltijd-WW en tijdelijke
wijziging ontslagbesluit

Sinds de vorige editie van de Kroniek Arbeidsrecht (*Advocatenblad* 26 oktober 2007) is het arbeidsrecht niet alleen voortdurend in beweging, maar in deze tijden van economische crisis nog eens extra actueel geworden. Deze kroniek behandelt de belangrijkste uitspraken en rubriceert ze in elf deelonderwerpen.

Bij een zó onredelijk ontslag wil ik ook een fors onredelijke vergoeding...

.....
Christiaan Oberman
redactielid
Karol Hillebrandt
advocaat te Amsterdam
.....

Kantonrechtersformule

Een belangrijke wijziging op het gebied van de ontslagvergoedingen zijn uiteraard de gewijzigde Aanbevelingen van de Kring van Kantonrechters die sinds 1 januari 2009 gelden in ontbindingszaken, beter bekend als de 'kantonrechtersformule'. De kantonrechtersformule wordt berekend aan de hand van het aantal dienstjaren (factor A), vermenigvuldigd met het brutomaandsalaris, vermeerderd met vaste emolumenten (factor B) en met een factor C, waarin de bijzondere omstandigheden van het geval tot uitdrukking komen. Indien de reden voor de beëindiging van het dienstverband niet aan een van de partijen te wijten is, is deze factor C in beginsel 1.

Een van de belangrijkste wijzigingen van de nieuwe kantonrechtersformule is de aanpassing van de A-factor. Onder de oude formule telden dienstjaren tot 40 jaar voor 1; van 40 jaar tot 50 jaar voor 1,5; vanaf 50 jaar voor 2. In de nieuwe kantonrechtersformule tellen de

dienstjaren tot 35 voor 0,5; van 35 jaar tot 45 jaar voor 1; van 45 jaar tot 55 jaar voor 1,5; vanaf 55 jaar voor 2. Daarnaast dient op basis van de nieuwe formule de afronding van dienstjaren voortaan per leeftijdscohort te geschieden.² De vergoeding kan dus door de gewijzigde A-factor aanmerkelijk lager uitvallen.

Daarnaast kan in de nieuwe C-factor de afwijkende arbeidsmarktpositie van de werknemer tot uitdrukking worden gebracht. Voorts wordt er in de nieuwe Aanbevelingen veel meer nadruk gelegd op de financiële positie – het 'habe nichts/habe wenig'-verweer – van de werkgever. Ook is er meer maatwerk voor werknemers die in het zicht van pensionering zijn. Het begrip 'pensioengerechtigde leeftijd' valt niet meer vanzelfsprekend samen met 65 jaar. Bij de bepaling van de vergoeding zal reke-

1 Beide auteurs zijn advocaat bij Palthe Oberman Advocaten te Amsterdam.

2 Zie ook C.C. Oberman, 'Goedkoper ontslag in zware tijden. Nieuwe kantonrechtersformule', in *Advocatenblad* 2009-6, 6 februari 2009, p. 62-64.

ning worden gehouden met de leeftijd waarop de werknemer naar verwachting met pensioen zou gaan als de ontbinding er niet tussendoor was gekomen.

Een andere belangrijke wijziging is dat de kantonrechttersformule ook dient te worden toegepast bij een ontbinding van de arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd, waarbij de werknemer nog slechts kort in dienst is. Vóór 1 januari 2009 pleegde de kantonrechter zich op het standpunt te stellen dat de kantonrechttersformule niet geschikt was bij korte dienstverbanden.

Exclusiviteit van de ontbindingsbeschikking

In 2008 deed de Hoge Raad (Seminis/Van Wielink, HR 11 juli 2008, JAR 2008/2003) een interessante uitspraak op het gebied van de exclusiviteit van de ontbindingsbeschikking, de zogenoemde Baijingsleer. De Baijingsleer houdt kort gezegd in dat er na een ontbindingsprocedure in beginsel geen ruimte is voor een nieuwe procedure, waarin een schadevergoeding wordt gevorderd op basis van de redelijkheid en billijkheid. Dit is anders indien de ontbindingsrechter kenbaar heeft gemaakt dat hij bij de vaststelling van de door hem toe te kennen vergoeding de aanspraak die in de vervolprocedure wordt gevorderd niet in de afweging heeft betrokken (HR 24 oktober 1998, NJ 1998/644).

Dit was ook het geval in de zaak tussen Seminis en Van Wielink. De kantonrechter had de arbeidsovereenkomst tussen Van Wielink en Seminis ontbonden onder toekenning van een vergoeding aan Van Wielink. In de beschikking had de kantonrechter vervolgens uitdrukkelijk opgenomen dat hij geen rekening had gehouden met de optieschade die Van Wielink had geleden en dat het Van Wielink vrijstond om door te procederen tegen de moedervenootschap die de opties had verstrekt. Vervolgens startte Van Wielink een procedure tegen zijn werkgever (en niet tegen de moedervenootschap). Dat mag volgens de Hoge Raad omdat de kantonrechter uitdrukkelijk had kenbaar gemaakt dat hij bij

de vaststelling geen rekening had gehouden met de betreffende aanspraak. Van Wielink mocht dus ook procederen tegen zijn werkgever.

In het kader van de procedure had Van Wielink een schadevergoeding gevorderd van € 330.000. Het hof had echter € 100.000 toegekend naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid. De Hoge Raad overweegt dat het hier niet ging om een schadevergoeding, maar om een vergoeding die de rechter op de voet van art. 7:685 lid 8 BW met het oog op de omstandigheden van het geval naar billijkheid toekent. Gelet op de aard van die vergoeding mag het oordeel van de rechter op een gemotiveerde schatting berusten. In dat kader komt 'aan het intuïtieve inzicht van de rechter mede betekenis toe', waarbij de rechter kijkt naar de situatie ten tijde van de ontbinding.

Kennelijk onredelijk ontslag

Nieuwe formule?

Op het gebied van kennelijk onredelijk ontslag zijn veel belangwekkende uitspraken gedaan. Al jaren speelt de vraag of de kantonrechttersformule ook moet worden toegepast in de art. 7:681 BW-procedure. Een meerderheid van de kantonrechtters wees tot voor kort analoge toepassing van de kantonrechttersformule in kennelijk onredelijk ontslagprocedures van de hand.³ Dat deden ook de gerechtshoven. Op 14 oktober 2008 maakte het Hof Den Haag echter een ommezwaai en kwam in zeven arresten tot een eigen formule. Daarbij hanteerde het hof de kantonrechttersformule verminderd met 30%. Het hof wilde een eind maken aan de onwenselijkheid van de verschillende uitkomsten in de ontbindingsprocedures op de voet van art. 7:685 BW (waarbij veelal de kantonrechttersformule wordt gehanteerd) en de kennelijk onredelijk

De ontslagen werknemer van mijn cliënt had zijn ontslagvergoeding de afgelopen jaren zelf al genomen. Dat maakt het ontslag nu wel zo redelijk...

ontslagprocedures waarbij dat niet het geval is. De verschillen tussen de kennelijk onredelijk ontslagprocedure en de ontbindingsprocedure – tot uiting komend in de CWI-toetsing, de toepasselijkheid van de geldende opzegtermijn en de in het wettelijk criterium besloten liggende drempel ('kennelijk') – rechtvaardigen naar het oordeel van het hof een billijke vergoeding gelijk aan 70% van de kantonrechttersformule. Het hof overwoog voorts dat veelal wel sprake was van kennelijk onredelijk ontslag indien en voor zover in het kader van de ontslagprocedure niet ten minste een dergelijke vergoeding was aangeboden.

Dit gaat in tegen vaste rechtspraak van de Hoge Raad, die meermaals heeft geoordeeld dat bij de vraag of het ontslag kennelijk onredelijk is alle omstandigheden van het geval in de oordeelsvorming moeten worden betrokken (zie o.a. HR 22 februari 2002, NJ 2002, 230 en HR 3 december 2004, NJ 2005, 30). Volgens de Hoge Raad hoeft een ontslag dus niet kennelijk onredelijk te zijn indien geen vergoeding wordt aangeboden.

Op 7 juli 2009 hebben vervolgens de vier andere hoven een andere formule ontwikkeld. Ze overwogen dat bij de beoordeling van de vraag of de gevolgen van de opzegging voor de werknemer te ernstig zijn in vergelijking met het belang van de werkgever bij de opzegging, de rechter alle omstandigheden in aanmerking dient te nemen. Pas indien is geoordeeld dat de opzegging kennelijk onredelijk is, komt de schadevergoeding aan de orde. Die wordt bepaald aan de

3 Zie onder meer M.W.A.M. van Kempen en J.J.W. Ladestein, 'Reflexwerking van de Kantonrechttersformule in de Kennelijk Onredelijk Ontslagprocedure', in: *Arbeidsrecht* 2008/2.

maar oprecht, Rex en ik waren overeengekomen dat we niets overeen zouden komen — dus u kunt hem nergens aan houden...

hand van de XYZ-formule, waarbij X staat voor het aantal gewogen dienstjaren, Y voor het laatstverdiende salaris en Z voor de correctiefactor. De factor Z kan slechts in bijzondere gevallen hoger uitvallen dan 0,5.

Inmiddels heeft de Hoge Raad in zijn arrest van verleden week vrijdag, 27 november 2009, één van de arresten vernietigd waarin het Hof Den Haag de kantonrechttersformule met generieke korting hanteerde. De Hoge Raad oordeelde - in lijn met eerdere uitspraken - dat de enkele omstandigheid dat de werkgever de werknemer geen vergoeding heeft aangeboden, het ontslag nog niet kennelijk onredelijk maakt. Verder kan volgens de Hoge Raad bij vergoedingen wegens kennelijk onredelijk ontslag de kantonrechttersformule niet worden toegepast. De beslissing van het Hof Den Haag wordt vernietigd en het Hof Amsterdam, die dus een andere formule toepast, moet de zaak opnieuw behandelen.

Langdurige arbeidsongeschiktheid

Indien de arbeidsovereenkomst met een werknemer wegens diens langdurige arbeidsongeschiktheid met een CWI-vergunning, maar zonder een noemenswaardige financiële tegemoetkoming door de werkgever wordt opgezegd, pleegt die werknemer vaak een beroep te doen op het gevolgcriterium van art. 7:681 lid 2 sub b BW. In het Bouldam-arrest (JAR 1999/149) overwoog de Hoge Raad onder meer dat het niet noodzakelijk is dat de werknemer een causaal

verband tussen het werk en arbeidsongeschiktheid aantoonde. Voldoende was dat de arbeidsongeschiktheid was ingetreden nadat de werkzaamheden waren verricht. In 2008 (Wüstlich/Chromaloy, 15 februari 2008, JAR 2008/76) oordeelde de Hoge Raad wederom over een geval waarbij de werkgever met CWI-toestemming de arbeidsovereenkomst had opgezegd op grond van diens voortdurende arbeidsongeschiktheid. De werkgever had daarbij geen financiële vergoeding aangeboden. De kantonrechter had voor recht verklaard dat het ontslag kennelijk onredelijk was en kende een vergoeding toe. Het hof daarentegen had het vonnis vernietigd en de vordering van werknemer Wüstlich alsnog afgewezen.

In cassatie overweegt de Hoge Raad dat bij de beoordeling of de gevolgen van de opzegging voor de werknemer te ernstig zijn in vergelijking met het belang van de werkgever bij de opzegging, de rechter alle omstandigheden in aanmerking dient te nemen. Tot die omstandigheden kan mede behoren of de werkgever een verwijt kan worden gemaakt van het ontstaan van de arbeidsongeschiktheid. De enkele omstandigheid echter dat de werknemer na langdurig dienstverband wegens arbeidsongeschiktheid is ontslagen, levert op zichzelf beschouwd geen grond voor toekenning van een vergoeding. Wüstlich vangt dus bot.

Wettelijke rente

In een andere kennelijk onredelijk ontslagzaak 14 november 2008 JAR

2008/318 moest de Hoge Raad oordelen over de vraag vanaf welk tijdstip de wettelijke rente over een toegekende schadevergoeding wegens kennelijk onredelijk ontslag verschuldigd was. De Hoge Raad overweegt dat een kennelijk onredelijke opzegging - de grondslag van de schadevergoeding - een bijzondere vorm betreft van een tekortkoming van de werkgever in zijn verplichtingen om zich ook bij beëindiging van de arbeidsovereenkomst als een goed werkgever te gedragen. Deze schadevergoeding is dan ook te beschouwen als een bijzondere vorm van schadevergoeding wegens wanprestatie. Het ligt daarom volgens de Hoge Raad in de rede om bij beantwoording van de vraag vanaf welk tijdstip de wettelijke rente over deze schadevergoeding verschuldigd is, aan te sluiten bij het bepaalde in art. 6:119 BW. De wettelijke rente is daarom verschuldigd vanaf het tijdstip dat de schadevergoeding wegens de kennelijk onredelijke opzegging opeisbaar wordt, dat is dus het tijdstip waarop de arbeidsovereenkomst als gevolg van deze opzegging eindigt en niet bij de toewijzing van de vordering.

Concurrentiebeding

Conform art. 7:653 BW dient een concurrentiebeding tussen een werkgever en een werknemer schriftelijk te worden overeengekomen. Die schriftelijkheids-eis betreft een bijzondere waarborg voor de werknemer dat deze de consequenties

van het concurrentiebeding goed heeft overwogen. In de zaak Philips/Oostendorp (HR 28 maart 2008, JAR 2008/113) was in geschil of een concurrentiebeding in de arbeidsvoorwaarden rechtsgeldig was.

Philips was op 1 april 1987 voor een periode van een jaar bij accountantskantoor Oostendorp in dienst getreden als assistent-accountant. Die overeenkomst was nadien omgezet in een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd. Bij het aangaan van de overeenkomst waren de arbeidsvoorwaarden van toepassing verklaard, waarin onder andere een concurrentiebeding was opgenomen. Tien jaar later zond Oostendorp bij brief van 12 december 1997 een hernieuwd exemplaar van die arbeidsvoorwaarden aan Philips toe. De maatschap deelde mee dat Philips zich door ondertekening van de brief akkoord zou verklaren met de inhoud van de gewijzigde voorwaarden, met wederom een concurrentiebeding. Philips ondertekende en retourneerde de brief.

In 2006 zegde Philips de arbeidsovereenkomst op en trad in dienst bij een ander accountantskantoor. Nadat hij door de raadsman van Oostendorp op het concurrentiebeding was gewezen, vorderde hij in kort geding primair schorsing en subsidiair matiging van het concurrentiebeding. De kantonrechter wees de primaire vordering toe. Het hof wees de vorderingen van Philips af.

De Hoge Raad verwerpt het door Philips aangetekende beroep en overweegt dat aan het schriftelijkheidsvereiste is voldaan indien in een arbeidsovereenkomst of in een brief naar bijgevoegde arbeidsvoorwaarden is verwezen waarin een concurrentiebeding voorkomt en de werknemer zich door ondertekening van de arbeidsovereenkomst of die brief akkoord verklaart met die arbeidsvoorwaarden. Voor de geldigheid van het concurrentiebeding is niet vereist dat de bijgevoegde arbeidsvoorwaarden ook zelf door de werknemer zijn ondertekend. Evenmin is vereist dat de akkoordverklaring op de brief uitdrukkelijk naar de aanvaarding van het concurrentiebeding verwijst.

Terzijde overweegt de Hoge Raad nog wel dat aan het schriftelijkheidsvereiste van art. 7:653 BW niet is voldaan indien de werknemer zich akkoord verklaart

met de inhoud van een niet als bijlage in schriftelijke vorm bijgevoegd document waarin een concurrentiebeding voorkomt, tenzij de werknemer daarbij uitdrukkelijk verklaart dat hij met het concurrentiebeding instemt. Niettemin blijft het om bewijstechnische redenen raadzaam het concurrentiebeding in de arbeidsovereenkomst op te nemen of om ook de arbeidsvoorwaardenregeling zelf te laten ondertekenen.

Bestaan arbeidsovereenkomst

Bij de vraag of tussen partijen een arbeidsovereenkomst of een overeenkomst van opdracht is ontstaan, is het Schoeversarrest (HR 14 november 1997, NJ 1998, 149) nog altijd in belangrijke mate bepalend. De Hoge Raad overweegt dat tussen partijen datgene geldt wat hun bij het sluiten van de overeenkomst voor ogen stond, mede in aanmerking genomen de wijze waarop zij de overeenkomst feitelijk hebben uitgevoerd en aldus daaraan inhoud hebben gegeven. Daarbij is niet een enkel kenmerk van de contractuele relatie beslissend, maar moeten de verschillende rechtsgevolgen die partijen aan hun rechtsverhouding hebben verbonden, in een onderling verband worden gezien.

In een later arrest (HR 10 november 2004, NJ 2005/239) overweegt de Hoge Raad dat wanneer beide partijen bij het aangaan van de overeenkomst van opdracht hebben beoogd dat deze niet als arbeidsovereenkomst dient te worden aangemerkt, dit van belang is – zij het niet zonder meer beslissend – voor de vraag of er sprake is van een arbeidsovereenkomst.

In het arrest Thuiszorg/PGGM (HR 13 juli 2007, JAR 2007/231) komen deze vragen ook aan de orde. Een opvallend aspect in dit arrest was dat de ‘werknemer’, de directeur van Thuiszorg, geen partij bij deze zaak was. De feiten lagen als volgt. Knipscheer is directeur en enig aandeelhouder van Kniphham Holding BV. Tussen Thuiszorg en Kniphham Holding BV bestaat een managementovereenkomst op basis waarvan Kniphham Holding BV belast is met het feitelijk bestuur van Thuiszorg. Op basis

van deze managementovereenkomst vervulde Knipscheer de functie van algemeen directeur. Thuiszorg valt onder de werkingssfeer van de verplichte deelneming in het Pensioenfonds PGGM. Op grond daarvan diende Thuiszorg volgens PGGM premies te betalen voor Knipscheer, haar algemeen directeur. Thuiszorg stelde zich op het standpunt dat zij hiertoe niet gehouden was, omdat er geen arbeidsovereenkomst maar een managementovereenkomst was gesloten. De kantonrechter stelde Thuiszorg in het gelijk. In hoger beroep oordeelde het hof dat tussen Knipscheer en Thuiszorg wel een arbeidsovereenkomst bestond. Het hof liet daarbij meespelen dat door de holding van Knipscheer geen btw werd afgedragen over de verrichte werkzaamheden.

De Hoge Raad verwerpt het door Thuiszorg ingestelde cassatieberoep. De raad overweegt daarbij dat het hof zich terecht niet had laten weerhouden door de omstandigheid dat partijen geen arbeidsovereenkomst met elkaar wensten te sluiten. Het gaat immers niet alleen over wat partijen bij het sluiten van de overeenkomst voor ogen stond, maar ook over de wijze waarop zij feitelijk aan de overeenkomst uitvoering hebben gegeven. De concrete omstandigheden van het geval laten zien dat er sprake is van een gezagsverhouding tussen Thuiszorg en Knipscheer. Daarnaast moest Knipscheer de werkzaamheden persoonlijk verrichten. Het arrest leert nog eens dat de feitelijke situatie nog steeds van groot belang is, ook al hebben partijen beoogd een ander soort overeenkomst te sluiten.

Eenzijdige wijziging van arbeidsvoorwaarden

In 1998 overwoog de Hoge Raad in het Taxi/Hofman-arrest (HR 26 juni 1998, JAR 1998/199) dat uit het beginsel van goed werknemerschap voortvloeit dat de werknemer in het algemeen positief ingaat op redelijke voorstellen van de werkgever die verband houden met de gewijzigde omstandigheden op het werk

beste Stof, wij zijn als managementteam toch wel in staat om te bepalen wat redelijk is – zonder dat we daarvoor jouw instemming nodig hebben?

en dergelijke voorstellen alleen mag afwijzen wanneer aanvaarding onder de gegeven omstandigheden redelijkerwijs niet van hem kan worden gevergd.

In een recent arrest heeft de Hoge Raad (HR 11 juli 2008, JAR 2008/209) zich wederom uitgelaten over de vraag wanneer een werknemer verplicht is een functiewijziging te accepteren. De feiten lagen als volgt. Stof, voorheen aandeelhouder en statutair bestuurder, was na de verkoop van zijn aandelen aan Mammoet als werknemer aangebleven. Bij het sluiten van die koopovereenkomst was afgesproken dat Stof voor de duur van tien jaar als werknemer bij Mammoet in dienst zou treden als technisch directeur. Een gedeelte van de koopsom van de aandelen was afhankelijk gesteld van de nakoming van zijn verplichtingen uit hoofde van de arbeidsovereenkomst. Op een bepaald moment is aan Stof meegedeeld dat hij een andere functie zou krijgen. Hij weigerde echter hiermee genoegen te nemen. Daarop weigerde Mammoet het loon te betalen. Zowel bij de kantonrechter als bij het hof trok Stof vervolgens aan het kortste eind. Het hof concludeerde dat Mammoet een naar omstandigheden redelijk en aanvaardbaar voorstel voor een andere functie had gedaan.

In cassatie overweegt de Hoge Raad als volgt. Er is geen grond aan te nemen dat de werknemer slechts dan in strijd handelt met de verplichting om zich als goed werknemer redelijk op te stellen tegenover een, met gewijzigde omstandigheden op het werk verband houdend, redelijk voorstel van de werkgever, indien afwijzing van het – redelijke – voorstel van de werkgever door de werknemer naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Bij de hier te hanteren maatstaf moet het accent niet eenzijdig worden gelegd op hetgeen van de werknemer in een dergelijke situatie mag worden verwacht. Er dient immers in de eerste plaats te worden onderzocht of de werkgever als goed werkgever aanleiding heeft kunnen vinden tot het doen van een voorstel tot wijziging van de arbeidsvoorwaarden en of het door hem gedane voorstel redelijk is. Nu de werknemer op deze wijze beschermd wordt tegen onredelijke voorstellen van de werkgever, en nu vervolgens nog dient te worden onderzocht of de aanvaarding van het door de werkgever gedane redelijke voorstel in het licht van de omstandigheden van het geval in redelijkheid van de werknemer gevraagd kan worden, is het belang van de werknemer bij een ondanks veranderde om-

standigheden ongewijzigd voortduren van de arbeidsvoorwaarden voldoende gewaarborgd.

De Hoge Raad geeft hiermee dus in feite een soort stappenplan voor zowel werkgever als werknemer bij een eenzijdige wijziging van de arbeidsvoorwaarden, indien er geen schriftelijk wijzigingsbeding geldt als bedoeld in art. 7:613 BW. Hoewel het hier op het eerste gezicht om een vergelijkbare kwestie gaat, moet worden aangenomen dat art. 7:613 BW veeleer ziet op gevallen waarin de werkgever zich de bevoegdheid heeft voorbehouden bij zwaarwegende redenen de arbeidsvoorwaarden te wijzigen, zowel ten opzichte van een individuele werknemer als ten opzichte van verscheidene werknemers. Wanneer geen wijzigingsbeding geldt, wordt volgens de Hoge Raad de werknemer voldoende rechtsbescherming geboden op basis van de hiervoor genoemde maatstaven.

Overgang van onderneming

Een tot op heden onbeantwoorde vraag op het gebied van overgang van onderneming betreft de rol van een perso-

neelsvennootschap. Gaan werknemers die binnen een concern formeel in dienst zijn van een personeelsvennootschap maar feitelijk werkzaam voor een andere tot het concern behorende vennootschap, mee over als de vennootschap waarvoor zij werkzaam zijn, wordt overgedragen? In de inmiddels langlopende Heineken-zaak staat deze vraag centraal. Het concern van Heineken kent een personeelsvennootschap, Heineken Nederlands Beheer BV, waar alle werknemers van het concern formeel in dienst zijn. De werknemer in deze zaak was vanuit deze personeelsvennootschap gedetacheerd bij Heineken Nederland BV, waar hij cateringwerkzaamheden verrichtte. In 2005 heeft Heineken haar cateringactiviteiten uitbesteed aan Albron, waarbij de werknemer onder nieuwe arbeidsvoorwaarden in dienst was getreden van Albron. Partijen verschillen van mening over de vraag of art. 7:663 BW (overgang van onderneming) in dit geval van toepassing was, op grond waarvan de werknemer aanspraak zou kunnen maken op zijn oude arbeidsvoorwaarden. Albron gaat uit van een formeel werkgeversbegrip en stelt zich op het standpunt dat van toepassing van art. 7:663 BW geen sprake kan zijn, aangezien de werknemer niet in dienst was van de vervreemder, maar van de personeelsvennootschap. De werknemer en FNV betogen dat een juiste uitleg van de Europese Richtlijn waarop art. 7:663 BW is gebaseerd, een materieel werkgeversbegrip meebrengt, op grond waarvan de werknemer wegens overgang van onderneming in dienst is getreden van Albron. De werknemer en FNV wijzen er onder meer op dat de structuur van Heineken anders zou meebrengen dat de Europese richtlijn wordt omzeild.

Het Hof Amsterdam stelde vast dat volgens de heersende leer aan de toepassing van art. 7:663 BW de eis wordt gesteld dat de vervreemder van de over te dragen onderneming ook de werkgever is van de betrokken werknemers. Het hof erkende evenwel dat de structuur van het Heineken-concern dan echter de consequentie zou hebben dat de richtlijn wordt omzeild. Het hof heeft hierin reden gezien in zijn arrest van 30 juni 2009 (LJN BJ3475) de volgende twee prejudiciële vragen te formuleren aan het Hof van Justitie:

- 1 Is van een overgang van onderneming uitsluitend sprake indien de werknemer formeel in dienst is van de vervreemder?
- 2 Wat als de werknemers die ten behoeve van een tot een concern behorende onderneming werkzaam zijn, in dienst zijn van een andere tot dat concern behorende vennootschap, niet zijnde een personeelsvennootschap?

Werkgevers- en werknemers-aansprakelijkheid

Op het gebied van werkgevers- en werknemersaansprakelijkheid zijn wederom diverse arresten geweest. De belangrijkste daarvan gaan over de aansprakelijkheid van de werkgever op grond van art. 7:611 BW (goed werkgeverschap) voor verkeersongevallen van zijn werknemers. In twee arresten van 1 februari 2008 (JAR 2008/56 en JAR 2008/57) heeft de Hoge Raad zich hierover nader uitgesproken.

De Hoge Raad beslist dat het goed werkgeverschap meebrengt dat de werkgever gehouden is zorg te dragen voor een behoorlijke verzekering van werknemers van wie de werkzaamheden ertoe kunnen leiden dat zij als bestuurder van een motorvoertuig betrokken raken bij een verkeersongeval. Hierbij is van belang of verzekering kan worden verkregen tegen een premie waarvan betaling in redelijkheid van de werkgever kan worden gevergd, en de heersende maatschappelijke opvatting omtrent de vraag voor welke schade een behoorlijke verzekering dekking dient te verlenen. Het enkele feit dat de verzekering voldoet aan de daaraan door een cao gestelde eisen, is onvoldoende om van een behoorlijke verzekering te spreken. De verzekering hoeft evenwel in elk geval geen dekking te verlenen voor schade die het gevolg is van opzet of bewuste roekeloosheid. In het bijzonder wanneer voor de werkzaamheden gebruik wordt gemaakt van een eigen auto van de werknemer, kan aan de verzekeringsverplichting ook worden voldaan door de werknemer financieel in staat te stellen zelf voor een behoorlijke verzekering zorg te

dragen. Hierover moet in de verhouding tussen werkgever en werknemer dan wel voldoende duidelijkheid worden verschaft. Indien de werkgever tekortschiet in zijn verzekeringsverplichting, is hij jegens de werknemer aansprakelijk voor zover de werknemer door die tekortkoming schade heeft geleden.

In het arrest van 12 december 2008 (JAR 2009/15) breidt de Hoge Raad deze regel vervolgens uit tot andere verkeersdeelnemers. De Hoge Raad overweegt dat er geen rechtvaardiging bestaat onderscheid te maken tussen bestuurders van een motorvoertuig en bestuurders van een ander (niet-gemotoriseerd) voertuig, zoals een fiets. Wel maakt de Hoge Raad in het arrest onderscheid tussen bestuurders van een (motor)voertuig en voetgangers. De verzekeringsverplichting geldt niet voor 'eenzijdige ongevallen' van voetgangers, bijvoorbeeld een struikelende voetganger, maar uitsluitend voor ongevallen waarbij tevens een voertuig is betrokken.

Op grond van art. 7:661 BW is een werknemer die in de uitvoering van zijn werkzaamheden schade toebrengt aan de werkgever tegenover de werkgever niet aansprakelijk voor die schade, tenzij die is veroorzaakt door opzet of bewuste roekeloosheid. Het artikel bepaalt voorts dat uit de omstandigheden van het geval, mede gelet op de aard van de overeenkomst, anders kan voortvloeien. Op 12 mei 2006 oordeelde het Hof Den Haag (JAR 2006/137) dat een werkgever boetes voor snelheidsovertredingen tot tien kilometer per uur op grond van deze bepaling in beginsel niet op de werknemer kan verhalen, omdat in die gevallen doorgaans geen sprake is van opzet of bewuste roekeloosheid. Deze uitspraak heeft de Hoge Raad bij arrest van 13 juni 2008 (JAR 2008/185) vernietigd.

De Hoge Raad overweegt dat het met de invoering van art. 5 Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (Wahv) weliswaar mogelijk werd naast de feitelijke bestuurder ook de kentekenhouder voor verkeersboetes aansprakelijk te stellen, maar dat hiermee geenszins werd beoogd de kentekenhouder de mogelijkheid te ontnemen de feitelijke bestuurder aansprakelijk te stellen. De Hoge Raad ziet hierin de in art. 7:661 BW bedoelde omstandig-

heden op grond waarvan de hoofdregel buiten toepassing dient te blijven. De Hoge Raad voegt daar overigens wel aan toe dat onder bijzondere omstandigheden de boetes op grond van art. 7:661 BW wel voor rekening van de werkgever dienen te blijven, bijvoorbeeld in het geval de werkgever de desbetreffende overtreding heeft bevorderd.

Gelijke behandeling

In het arrest van het Hof van Justitie van 17 juli 2008 in de zaak-Coleman (JAR 2008/208) ging het om de Engelse alleenstaande moeder Coleman die voor haar gehandicapte kind zorgde. Coleman had zich gedwongen gezien ontslag te nemen omdat haar werkgever, een advocatenkantoor, het haar onmogelijk maakte haar werkzaamheden met haar zorgtaken te combineren door haar ongelijk te behandelen ten opzichte van de overige werknemers. Nadat zij vakantiedagen had opgenomen om bij de eerste operatie van haar kind aanwezig te zijn, was haar functie bij terugkeer bijvoorbeeld door een ander ingevuld en moest zij genoegen nemen met een lagere functie. Ook werd zij herhaaldelijk geïntimideerd en dreigde het advocatenkantoor haar te ontslaan als zij ten gevolge van de zorg voor haar kind te laat zou komen. Coleman sprak het advocatenkantoor aan op basis van de Engelse gelijke behandelingswetgeving voor gehandicapten, waarbij de Europese Richtlijn 2000/78 in Engeland is geïmplementeerd.

In de procedure bij het Europese Hof ging het om de vraag de werkneemster zich op de gelijke behandelingsregeling voor gehandicapten kon beroepen, nu zij niet zelf gehandicapt was, maar wel haar kind waarvan zij hoofdverzorger was. Het Hof van Justitie oordeelt dat de Richtlijn zich niet beperkt tot personen die zelf een handicap hebben. De richtlijn beoogt met betrekking tot arbeid en beroep alle vormen van discriminatie op grond van handicap te bestrijden. Het beginsel van gelijke behandeling is daarom niet van toepassing op een bepaalde categorie personen, maar uit hoofde van de in de Richtlijn genoemde gronden. Een restrictieve uitleg zou er volgens het hof toe leiden dat de Richtlijn grotendeels zijn nuttig effect zou verliezen.

Arbeids-ongeschiktheid/ziekte

In het arrest van 27 juni 2008 in de zaak-Mak/SGBO (JAR 2008/188) heeft de Hoge Raad zich uitgesproken over de loonaanspraken van een situatief arbeidsongeschikte werknemer. De Hoge Raad definieert het begrip 'situatieve arbeidsongeschiktheid' als de situatie waarin sprake is van een verstoorde arbeidsverhouding, waarbij de werknemer zich op grond van (dreigende) psychische of lichamelijke klachten niet in staat acht tot het verrichten van zijn werkzaamheden, hoewel ten aanzien van de arbeidsgeschiktheid geen medische beperkingen van psychische of fysieke aard kunnen worden vastgesteld, zodat van arbeids-

ongeschiktheid ten gevolge van ziekte in de zin van art. 7:629 BW geen sprake is. De werknemer die als gevolg hiervan zijn werkzaamheden niet heeft verricht, zal een eventuele loonvordering op art. 7:628 BW moeten baseren. Hiertoe zal de werknemer feiten en omstandigheden moeten stellen en zonodig aannemelijk moeten maken die tot het oordeel kunnen leiden dat de arbeidsomstandigheden, door een oorzaak die in redelijkheid voor rekening van de werkgever behoort te komen, voor hem zodanig waren dat, met het oog op (de dreiging van) psychische of lichamelijke klachten, van hem redelijkerwijs niet kon worden gevergd dat hij zijn werkzaamheden zou verrichten. Daarbij is de werknemer bovendien in beginsel gehouden alle medewerking te verlenen aan inspanningen die erop gericht zijn de oorzaken daarvan weg te nemen. De werknemer behoudt dan ingevolge art. 7:628 BW zijn recht op loon, en 'werkweigerings' kan dan geen ontslaggrond vormen. Hiermee lijkt de mogelijkheid voor werknemers zich wegens een arbeidsconflict ziek te melden, verder te zijn beperkt.

In het arrest van 20 januari 2009 (JAR 2009/58) heeft het Hof van Justitie geoordeeld over de samenloop van vakantiedagen en ziekte. Het hof oordeelde dat nationale regelingen mogen bepalen dat tijdens ziekte geen vakantiedagen kunnen worden opgenomen, maar alleen als de werknemer de mogelijkheid heeft de vakantiedagen in dat geval op een later moment alsnog op te nemen. Het hof oordeelde ook dat het recht op vakantie of een financiële vergoeding hiervoor niet wegens ziekte kan vervallen. Art. 7:635 lid 4 BW, waarin is bepaald dat tijdens ziekte slechts in de laatste zes maanden vakantiedagen worden opgebouwd, lijkt derhalve in strijd met de Richtlijn.

Ontslag op staande voet/persoonlijke levenssfeer

In de Hyatt-zaak heeft de Hoge Raad zich in zijn arrest van 14 september 2007 (JAR 2007/250) uitgesproken over de

toelaatbaarheid van inbreuken door een werkgever op de persoonlijke levenssfeer van zijn werknemers. Het betrof een serveerster in het casino van het luxe Hyatt hotel op Aruba. Hyatt hanteert een streng antidrugsbeleid, waarin onder meer is opgenomen dat overtredingen tot ontslag kunnen leiden, waarmee de werkneemster zich akkoord had verklaard. Toen in een drugstest sporen van cocaïne in haar bloed werden aangetroffen die zij had gebruikt in haar vrije tijd, weigerde ze op instructie van haar werkgever zich te laten opnemen in een afkickkliniek, waarop zij op staande voet werd ontslagen.

De Hoge Raad oordeelt dat het behoud van de goede naam van het Hyatt en haar aantrekkelijkheid voor gasten door immer correct gedrag van haar werknemers, zonder de negatieve gevolgen van drugsgebruik, een legitiem doel is voor het strenge antidrugsbeleid. Arbeidsrechtelijke sancties, waaronder ontslag, bij een positieve uitslag van een drugstest, zijn hierbij geschikte middelen. Op de uitspraak is veel kritiek geleverd, vooral omdat de werkgever hierdoor te veel invloed kan krijgen op het privéleven van de werknemer.

Recent: deeltijd-WW en tijdelijke wijziging ontslagbesluit

Tot slot staan we stil bij de tijdelijke maatregelen die de minister van SZW wegens de recessie heeft genomen: de regeling deeltijd-WW en de tijdelijke wijziging van het ontslagbesluit.

Per 1 april 2009 is het 'Besluit deeltijd-WW tot behoud van vakkrachten' in werking getreden. De regeling is per 20 juli 2009 met het 'Besluit wederopenstelling deeltijd-WW' heropend en op een aantal punten gewijzigd. Op grond van de regeling kan een werkgever met instemming van de werknemersvertegenwoordiging het aantal arbeidsuren van zijn werknemers tijdelijk terugbrengen met maximaal 50 procent. De werkgever is over het verminderde aantal uren in beginsel geen loon verschuldigd. De werknemers kun-

nen voor deze uren een WW-uitkering aanvragen. De vrijgekomen uren dienen te worden besteed aan scholing. De regeling is bestemd voor ondernemingen met een verwachte niet-kortstondige en substantiële vermindering van bedrijfsactiviteiten en heeft ten doel ontslag te voorkomen van werknemers die weer nodig zijn op het moment dat de bedrijfsactiviteiten aantrekken. De regeling is niet bedoeld voor kortstondige verminderingen en fluctuaties in bedrijfsactiviteiten. Op de regeling kan een beroep worden gedaan zolang de gereserveerde geldvoorraad van 950 miljoen euro strekt.

Per 1 augustus 2009 is art. 4:2 lid 4 Ontslagbesluit tijdelijk gewijzigd tot 1 september 2011. Hierdoor is het volgens het ministerie van SZW makkelijker werknemers op grond van hun specifieke

kennis en bekwaamheden buiten een reorganisatie te houden, ook als zij op basis van het afspiegelingsbeginsel normaal gesproken wel voor ontslag in aanmerking zouden komen. Een werkgever moet hiervoor aannemelijk maken dat de betreffende werknemer beschikt over 'specifieke kennis en bekwaamheden' die voor het functioneren van de onderneming van zodanig belang zijn dat het ontslag van deze werknemer dient te worden voorkomen. Vóór deze tijdelijke wijziging gold dat de werkgever moest aantonen dat een werknemer voor de organisatie *onmisbaar* is. Afwijking van het afspiegelingsbeginsel conform de nieuwe regeling is alleen toegestaan mits de werkgever op het gebied van kennis- en bekwaamhedenvergaring een duidelijk en bestendig beleid voert.

Wij hebben M

dé arbeidsongeschiktheidsverzekering voor u

Middels een verzekering exclusief ontwikkeld voor advocaten en notarissen bieden wij u een oplossing met uitgebreide voorwaarden en met verreweg de scherpste premiestelling. Dit scheelt u 25 tot 70% over de gehele looptijd, afhankelijk van de aanvangsleeftijd.

- beroepsarbeidsongeschiktheid gedurende de hele looptijd
- gerenommeerde verzekeraar
- zowel individueel mogelijk als op collectieve basis voor de hele maatschap
- hoge verzekerde bedragen mogelijk (maximaal 350.000 euro op jaarbasis)

Premievergelijking gehele looptijd

Verzekerd bedrag 100.000 euro • Wachtijd 1 jaar

	Totaal	looptijd	Traditionele partij	Mutsaerts	% verschil
60 jaar 0% index	35 jaar	tot einde	139.652	91.330	35 %
	40 jaar	tot einde	119.336	73.806	38 %
	45 jaar	tot einde	90.821	52.518	42 %
	50 jaar	tot einde	58.393	29.364	50 %
	55 jaar	tot einde	25.853	9.201	64 %

	Totaal	looptijd	Traditionele partij	Mutsaerts	% verschil
65 jaar 0% index	35 jaar	tot einde	215.551	143.174	34 %
	40 jaar	tot einde	190.244	123.835	35 %
	45 jaar	tot einde	154.635	99.161	36 %
	50 jaar	tot einde	114.009	69.738	39 %
	55 jaar	tot einde	73.154	38.279	48 %

"Sinds enige jaren ontwikkelt Mutsaerts voor advocaten speciale verzekeringen. Dit heeft er toe geleid dat we inmiddels een bekende naam in de advocatuur en het notariaat zijn. We kunnen met gepaste trots vaststellen dat we in een behoefte voorzien. Veel van uw collegae zijn inmiddels klant geworden. Het marktaandeel is in een razendsnel tempo gestegen naar een huidige 10 procent van zelfstandige advocaten en partners van advocatenkantoren in Nederland.

M ontwikkelt en verzorgt voor u verzekeringen die u bij een andere verzekeraar niet kunt krijgen en u substantiële voordelen kunnen bieden. Wij realiseren deze voordelen doordat wij weten wat in uw branche leeft en geen genoegen nemen met standaardoplossingen die verzekeraars en geldverstrekkers u voorschotelen."

Drs. Freek Njio

Nooit wijken

Waar staat de advocaat voor en hoe maakt hij het waar? De Orde gaf jonge fotografen de opdracht deze vraag te verbeelden. Van de resultaten publiceerde de Orde in september het boekje *Nooit wijken*, waarin de foto's worden gelardeerd met citaten van advocaten uit rondetafelgesprekken over dezelfde vraag.

Foto: Joris Dunki Jacobs, Udink & De Jong / Fotograaf: Arjen Born

.....
'Je moet partijdig zijn, maar
niet stom partijdig'

.....
Herbert Cotterell

.....
'Belangenbehartiger, dat ben
ik. Werknemer, werkgever,
letselschadeslachtoffer – het
maakt me geen donder uit'

.....
Mariken Peters

.....
'Je gaat niet mee met de woede, met
de emotie van je cliënt. Het overkomt
je wel eens dat je tegenover een collega
staat van wie je denkt: die is zelf boos'

.....
Saskia van Gessel

Wat zijn een jaar na de EHRM-uitspraak in de Salduz-zaak de gevolgen voor het Nederlandse strafproces? Het EHRM heeft nog in een reeks van zaken uitspraak gedaan¹ en heeft in twee recente uitspraken extra eisen gesteld aan het doen van afstand van het recht op bijstand en het recht op bijstand tijdens de politieverhoren onderstreept.² Hoe verhouden de ontwikkelingen in Nederland zich met de recente uitspraken?

Tussenstand advocaat bij politieverhoor

Extra eisen voor terughoudende magistraten

Taru Spronken

advocaat en hoogleraar straf(proces)recht in Maastricht

De hamvraag na de Salduz-zaak was of uit de Straatsburgse jurisprudentie een recht op bijstand tijdens het politieverhoor kon worden afgeleid. De Hoge Raad bepaalde op 30 juni 2009³ dat de verdachte recht heeft op consultatie van een advocaat voorafgaande aan het eerste politieverhoor en hierover ook geïnformeerd moet worden. Een recht op bijstand van een

advocaat *tijdens* het politieverhoor, kan volgens de Hoge Raad uit de zaken Salduz en Panovits niet worden afgeleid. Dat is echter anders als het om een jeugdige verdachte gaat. Deze heeft wel recht op bijstand door een raadsman of vertrouwenspersoon tijdens het politieverhoor. Vormverzuimen dienaangaande dienen volgens de Hoge Raad, na een daartoe strekkend verweer, in beginsel tot bewijsuitsluiting te leiden van verklaringen die zijn afgelegd zonder dat de verdachte voorafgaande aan het verhoor een advocaat heeft kunnen raadplegen, alsmede tot uitsluiting van bewijsmateriaal dat als rechtstreeks gevolg van een dergelijke verklaring is verkregen. Hetzelfde is mutatis mutandis van toepassing op verklaringen die door een minderjarige zijn afgelegd zonder bijstand tijdens de politieverhoren van een raadsman of vertrouwenspersoon.

Aanwijzing OM: dertig minuten
Om invulling te geven aan het recht op consultatie van een advocaat voorafgaande aan het verhoor en in geval van

jeugdige verdachten aan het recht op bijstand tijdens het politieverhoor, is bij het College van Procureurs-generaal een Aanwijzing Rechtsbijstand Politieverhoor in voorbereiding waarin – in afwachting van wettelijke regelgeving – een praktische uitvoeringsregeling wordt vastgelegd.⁴ Deze aanwijzing zal voorzien in een regulering van het consultatierecht van dertig minuten voorafgaand aan het politieverhoor, de wijze waarop hiervan afstand kan worden gedaan en hoe zal worden voorzien in de bijstand gedurende het politieverhoor aan minderjarigen. Daarbij wordt een indeling gemaakt in drie categorieën zaken:

- a. zeer zware strafzaken, waarin altijd een advocaat geconsulteerd kan worden en waarin slechts afstand kan worden gedaan na een gesprek met de advocaat;
- b. zaken waarin inverzekeringstelling mogelijk is en waar de verdachte

1 Wie in de zoekmachine van HUDOC <<http://echr.coe.int/echr/en/hudoc>> Salduz intikt vindt zo'n 47 zaken.

2 EHRM 24 september 2009, Pischalnikov v. Rusland, nr. 7025/04 en EHRM 13 oktober 2009, Dayanan v. Turkije, nr. 7377/03.

3 LJN BH3079, BH3081, BH3084.

4 Zie de nieuwsbrief *Orde van de Dag* van 19 november 2009.

De lagere rechter neemt ook na Salduz vrij gemakkelijk afstand van recht aan, ook bij minderjarigen, zonder dat verdachten met een advocaat konden overleggen

gewezen wordt op het recht een advocaat te consulteren voorafgaand aan het verhoor, en

- c. de lichte strafzaken waarin de verdachte wordt gewezen op zijn recht een advocaat te consulteren maar indien hij dit wil hiervoor zelf zal moeten betalen.

Hieraan gekoppeld zal ook de betaling van de rechtsbijstand in de piketfase worden gewijzigd met dien verstande dat vergoeding ook kan worden toegekend als bijstand wordt verleend voorafgaand aan de in verzekeringstelling, zodat in elk geval geen in verzekeringstelling meer nodig is om de advocaat voor deze bijstand te betalen.⁵

Knelpunten waar nu nog over gediscussieerd wordt zijn onder andere: hoe lang moet worden gewacht op een advocaat en hoe kan afstand worden gedaan – kan dit laatste bijvoorbeeld wel zonder

⁵ Deze regeling zal worden vastgelegd in een Beleidsregel Vergoeding raadplegen raadsman voorafgaand aan of bij het politieverhoor van de Raden voor Rechtsbijstand.

(telefonische) consultatie van een advocaat bij minderjarigen en volwassenen in de categorie B-zaken?⁶

Slechts twee keer vrijspraak door bewijsuitsluiting bij lagere rechters

Sinds 30 juni 2009, de dag van de uitspraak van de Hoge Raad, zijn er in Nederland 28 zaken waarin een Salduz-verweer is gevoerd, gepubliceerd op Rechtspraak.nl.⁷

In slechts twee zaken heeft bewijsuitsluiting een vrijspraak tot gevolg.⁸ In acht zaken vindt bewijsuitsluiting plaats maar is er voldoende ander bewijs om te komen tot een veroordeling⁹ en in zes

⁶ Zie voor een uitgebreider commentaar op de Aanwijzing het preadvies van de Adviescommissie Strafrecht van de Orde van Advocaten d.d. 17 november 2009, de nieuwsbrief *Orde van de Dag* van 19 november 2009.

⁷ Dit is de stand per 25 november 2009.

⁸ Hof Arnhem 26-10-2009 LJN BK1200. Rb. Amsterdam 13-11-2009, LJN BK4115.

⁹ Hof Leeuwarden 5-8-2009 LJN BJ4664; Hof Den Bosch 30-9-2009, LJN BJ9928; Rb. Zutphen 18-9-2009, LJN BJ7978; Rb. Roermond 16-9-2009, LJN BJ 8118; Rb. Den Haag 21-9-2009, LJN BJ8122; Rb.

Afstand van recht

Uit een PV van verhoor van minderjarige, Rb. Den Haag 3-9-2009 BJ7233

V: Goedemorgen. Ik ben de hulpofficier van justitie. Ik moet jou op de hoogte brengen van het feit dat jij recht hebt op bijstand van een advocaat, voordat jij gehoord gaat worden door de recherche. Als jij gebruik wilt maken van dit recht, ga ik je zo dadelijk direct in verzekering stellen, zodat wij een advocaat voor jou kunnen contacten. Als je geen gebruik wilt maken van dit recht, word je, indien nodig, na minder dan zes uur in verzekering gesteld, waarna wij alsnog een advocaat voor jou gaan contacten. Wens je gebruik te maken van dit recht?

A: Ik wil eigenlijk liever met mijn moeder bellen.

V: Jij mag zo even bellen met jouw moeder, maar doe je afstand van het recht te spreken met een advocaat voordat je wordt verhoord?

A: Ja.

zaken vindt er geen bewijsuitsluiting plaats omdat de verdachte zijn verklaring na bijstand van een advocaat niet heeft ingetrokken of heeft herhaald c.q. uitgebreid.¹⁰ In drie zaken vindt geen bewijsuitsluiting plaats omdat het gaat om een 'ervaren' verdachte, het verhoor plaatsvond vóór 30 juni 2009 en de politie geen rekening kon houden met de uitspraak van de Hoge Raad, de verdachte niet had gevraagd om een advocaat of er geen bewijs was aangedragen dat de verklaring van de verdacht niet in

Alkmaar 18-8-2009, LJN BJ8801; Hof Leeuwarden 20-8-2009, LJN BJ5758; Hof Leeuwarden 10-11-2009, LJN BK2773.

¹⁰ Rb. Zwolle 17-9-2009, LJN BJ8744; Rb. Zutphen 18-9-2009, LJN BJ7998; Rb. Maastricht 6-7-2009, LJN BJ7670; Hof Amsterdam 29-9-2009, LJN BK 0348; Rb. Almelo 15-9-2009, LJN BJ7649; Rb. Rotterdam 3-11-2009, LJN BK 1892; Rb. Zutphen 9-10-2009 LJN BJ9770.

vrijheid zou zijn afgelegd.¹¹ Interessant is ook dat aangenomen wordt dat bij vrijwillige verschijning geen consultatierecht bestaat als de verdachte vervolgens wordt aangehouden¹² en dat een veroordeling kan plaatsvinden op basis van verklaringen van medeverdachten, ook al is bij hen het consultatierecht geschonden.¹³

In geval van een nieuwe verdenking die tijdens het verhoor ontstaat is er in principe recht op een hernieuwd consultatierecht.¹⁴ Afstand van recht wordt vrij gemakkelijk aangenomen, ook bij minderjarigen, zonder dat de verdachten hierover met een advocaat hebben kunnen overleggen.¹⁵ Uitzondering hierop is de uitspraak van de kinderrechter in Amsterdam die op 13 november 2009

heeft bepaald dat een minderjarige zonder consultatie van een advocaat geen afstand kan doen op het recht op consultatie en bijstand van een advocaat.¹⁶

Afgezien van de eerstgenoemde en laatstgenoemde uitspraak kan worden geconcludeerd dat de rechter zich uiterst terughoudend opstelt bij de toetsing aan de Salduz-criteria en dat in de gevallen dat wordt besloten tot bewijsuitsluiting, dit geen gevolgen heeft voor een veroordeling.

Pishchalnikov stelt extra eisen

Gelet op twee recente uitspraken van het EHRM – die als categorie 1-zaken¹⁷

zijn aangemerkt – is het de vraag of het gemak waarmee wordt aangenomen dat afstand van recht is gedaan, de Straatsburgse toets kan doorstaan. In de zaak-Pishchalnikov tegen Rusland¹⁸ had de klager, ondanks een verzoek zijnerzijds, geen rechtsbijstand toen hij bekende verklaringen tegenover de politie aflegde. Volgens de Russische regering had hij bij de vervolghoren bijstand geweigerd en dus ging het ook om de vraag of Pishchalnikov afstand van zijn recht op bijstand van een advocaat tijdens de verhoren had gedaan. Het EHRM acht de omstandigheden dat betrokkene is geweest op zijn zwijgrecht en een formulier heeft gekregen waarin zijn rechten staan vermeld, onvoldoende om aan te nemen dat hij – door verklaringen af te leggen tegenover de politie – afstand had gedaan van zijn recht op rechtsbijstand. Het EHRM overweegt expliciet dat een verdachte die te kennen heeft gegeven alleen via een raadsman mee te willen werken, niet verder mag worden verhoord totdat rechtsbijstand beschikbaar is gesteld, tenzij de verdachte zelf het initiatief neemt tot verdere communi-

- 11 Rb. Rotterdam 22-7-2009, LJN BJ3356; Rb. Zutphen 18-9-2009, LJN BJ7978; Rb. Dordrecht 12-11-2009, LJN BK 3771.
- 12 Rb. Rotterdam 3-11-2009, LJN BK1892; Hof Den Bosch 19-8-2009 LJN BJ5662; Rb. Almelo 15-9-2009, LJN BJ7649.
- 13 Hof Leeuwarden 5-8-2009 LJN BJ7370 en LJN BK2664; Rb. Roermond 16-9-2009, LJN BJ8128; Rb. Rotterdam 21-9-2009, LJN BJ8241; Rb. Maastricht 16-10-2009 LJN BK0478.
- 14 Rb. Arnhem 28-10-2009, LJN BK1090.
- 15 Rb. Den Haag 3-9-2009, LJN BJ7233; Rb. Amsterdam 20-7-2009, LJN BJ3046; Hof Leeuwarden 28-10-2009; LJN BK1448.

16 Rb. Amsterdam 13-11-2009, LJN BK4115, het OM is in appèl.

17 Sinds enige tijd bevat de HUDOC-database een categorisering van zaken, welke categorisering via de link 'notice' bij de uitspraak kan worden geraadpleegd: 1. = High importance, Judgments which the Court considers make a significant contribution to the development, clarification or modification of its case-law, either generally or in relation to a particular State; 2. = Medium importance, Judgments which do not make a significant contribution to the case-law but nevertheless do not merely apply existing case-law; 3. = Low importance, Judgments with little legal interest - those applying existing case-law, friendly settlements and striking out judgments (unless these have any particular point of interest).

18 EHRM 24 september 2009, Pishchalnikov v. Rusland, nr. 7025/04, NJB 2009, 1994, p. 2567.

Uit EHRM-arrest Pishchalnikov*

78. The Court considers that the right to counsel, being a fundamental right among those which constitute the notion of fair trial and ensuring the effectiveness of the rest of the foreseen guarantees of Article 6 of the Convention, is a prime example of those rights which require the special protection of the knowing and intelligent waiver standard. It is not to be ruled out that, after initially being advised of his rights, an accused may himself validly waive his rights and respond to interrogation. However, the Court strongly indicates that additional safeguards are necessary when the accused asks for counsel because if an accused has no lawyer, he has less chance of being

informed of his rights and, as a consequence, there is less chance that they will be respected.

79. [...] A caution given by the investigating authorities informing an accused of the right to silence is a minimum recognition of the right, and as administered it barely meets the minimum aim of acquainting the accused with the rights which the law confirms on him (...). In the Court's view, when an accused has invoked his right to be assisted by counsel during interrogation, a valid waiver of that right cannot be established by showing only that he responded to further police-initiated interrogation even if he has been advised of his rights. Moreover, the Court is of the opinion that an accused such as the applicant

in the present case, who had expressed his desire to participate in investigative steps only through counsel, should not be subject to further interrogation by the authorities until counsel has been made available to him, unless the accused himself initiates further communication, exchanges, or conversations with the police or prosecution.

80. [...] Furthermore, the Court does not rule out that, in a situation when his request for assistance by counsel had been left without adequate response, the applicant who, as it follows from the case file, had had no previous encounters with the police, did not understand what was required to stop the interrogation. The Court is mindful that the applicant may not have had sufficient knowledge, experience, or

even sufficient self-confidence to make the best choice without the advice and support of a lawyer. It is possible that he did not object to further questioning in the absence of legal assistance, seeing the confession (true or not) as the only way to end the interrogation. Given the lack of legal assistance the Court considers it also unlikely that the applicant could reasonably have appreciated the consequences of his proceeding to be questioned without the assistance of counsel in a criminal case concerning the investigation of a number of particularly grave criminal offences.

* EHRM 24 september 2009, Pishchalnikov v. Rusland, nr. 7025/04, NJB 2009, 1994, p. 2567.

catie, uitwisseling of gesprekken met de autoriteiten. Het EHRM gaat daarbij uitgebreid in op de omstandigheid dat Pishchalnikov mogelijk niet beschikte over voldoende kennis, ervaring of zelfvertrouwen om, zonder het advies en bijstand van een advocaat keuzes te maken.¹⁹

De tekst van het arrest (zie kader) stelt niet alleen extra eisen aan het doen van *afstand* van het recht op bijstand van een advocaat, maar impliceert ook dat het gaat om bijstand *tijdens* de politieverho-

Minimalistische interpretatie niet houdbaar

Van gelijk gewicht zijn de overwegingen van het EHRM in de zaak-Dayanan v. Turkije,²⁰ waarin de klager eveneens is verhoord zonder bijstand van een advocaat, maar zich op zijn zwijgrecht heeft beroepen en geen verklaringen heeft afgelegd. Het verweer van de Turkse regering in deze zaak – dat klager niet in zijn verdedigingsrechten was geschaad omdat hij geen belastende verklaringen had afgelegd – treft bij het EHRM geen doel. Het EHRM onderstreept dat, afgezien van de bijstand tijdens de verhoren, de verdachte vanaf de allereerste fase van

¹⁹ Zie voor een gelijksoortig oordeel EHRM 19 november 2009, Olgeg Kolesnik v. Ukraine, nr. 17551/02 § 36 en 37.

²⁰ Eveneens een zaak met *importance level 1*: EHRM 13 oktober 2009, Dayanan v. Turkije, nr. 7377/03, § 32.

Zonder een advocaat te hebben kunnen consulteren mag een verdachte niet snel geacht worden afstand te hebben gedaan van het recht op bijstand

de vrijheidsbeneming recht heeft op het hele scala aan interventies die verbonden zijn aan de rechtsbijstand van een advocaat zoals een bespreking van de zaak, de organisatie van de verdediging, het zoeken naar ontlastende informatie, het voorbereiden van verhoren, ondersteuning van de verdachte in stressvolle situaties en controle van de detentieomstandigheden.

Het EHRM maakt duidelijk dat niet licht kan worden aangenomen dat, zonder een advocaat te hebben kunnen consulteren, afstand kan worden gedaan van

Extra mogelijkheid voor advocaten

Een nieuwe mogelijkheid om de aanwezigheid aan een Europese rechter voor te leggen wordt na 1 december 2009 geopend door het Verdrag van Lissabon, op grond waarvan over kwesties die betrekking hebben op de rechten van verdachten, prejudiciële vragen kunnen worden voorgelegd aan het HvJ EG, dat op zijn beurt weer de Straatsburgse jurisprudentie kan toepassen.* Dat opent nieuwe perspectieven op een snellere rechtsgang dan de Straatsburgse, omdat in geval van detentie door het HvJ EG de spoedprocedure kan worden gevolgd.** De R-C zou bij de inbewaringstelling al kunnen beslissen een dergelijke vraag voor te leggen aan het HvJ EG.*** En dan is het handig als de raadsman de zaak voorkookt en komt met een kant-en-klare prejudiciële vraag, die de R-C eenvoudig kan doorschuiven.

* Zie ook A. Klip, *European Criminal Law*, Intersentia 2009 2009, p. 125 e.v en p. 426-427.

** Zie voor de prejudiciële spoedprocedure PB L 24 van 29 januari 2008, blz. 39-43.

*** HvJ 13 juli 1990 en 6 december 1990, Case C-2/88, j.j. Zwartzveld and others [1090] ECR I-4405.

het recht op bijstand van een advocaat in de fase van de politieverhoren en dat het ook nauwelijks voorstelbaar is hoe effectief bijstand kan worden verleend als de advocaat niet bij de verhoren aanwezig kan zijn. Het is dan ook noodzakelijk dat in de komende regelgeving en rechtspraak in Nederland meer wordt uitgegaan van de fundamentele boodschap van de Salduz-doctrine.²¹ Een minimalistische interpretatie zal snel door Straatsburgse uitspraken worden achterhaald.

²¹ Zoals bijvoorbeeld de kinderrechter in Amsterdam in de uitspraak van 13 november 2009 doet.

(advertenties)

BJL BERGMANN
Attorneys at Law

Your Lawyers in Finland

Our firm is at your disposal for full range legal services, litigation, and debt collection in Finland.

www.bjl-legal.com

BJL Bergmann Attorneys at Law
Eteläranta 4 B 9
00130 Helsinki, Finland
Tel. +358 9 696207 0

ALT KAM BOER ADVOCATEN

CIVIELE CASSATIE ?

- prijsafspraken mogelijk
- ook op basis van toevoeging
- zie onze website voor voorbeeldzaken

Info: mr H.J.W. Alt, Pb. 82228, 2508 EE Den Haag
Tel.: 070 - 358 94 79, fax: 070 - 358 51 97
alt@altkamboer.com, www.altkamboer.com

Aan welke voorwaarden moet een EU-burger voldoen die in Nederland verblijft en die overlevering op basis van een Europees arrestatiebevel wil tegenhouden? Het HvJ EG gaf in oktober een lang verwacht eerste deel van het antwoord.

Overleveringsarrest scheidt

.....
Derk Wiersum
advocaat te Amsterdam'
.....

Kan een EU-burger die verblijft in Nederland inzake overlevering aanspraak maken op gelijke behandeling en mogen aan het verblijf van die EU-burger eisen worden gesteld? Dat was de vraag die het HvJ EG op 6 oktober jl. beantwoordde, in de zaak-Wolzenburg.² Het ging hier om interpretatie van art. 6 lid 5 Overleveringswet (OLW).³

De Duitser Wolzenburg woont sinds juni 2005 in Nederland. Hij is hier sa-

men met zijn Duitse vriendin en bouwt hier een bestaan op. Hij heeft ook samen met haar een huurhuis en evenals zij een baan en een ziektekostenverzekering.

Toen een Duits 'Europees arrestatiebevel' (EAB) de overlevering van Wolzenburg verzocht voor het uitzitten van een straf, maakte deze aanspraak op gelijke behandeling, omdat hij geworteld is in Nederland en de overlevering van een Nederlander op grond van art. 6 lid 2 OLW geweigerd zou worden. Op grond van art. 6 lid 5 OLW heeft een vreemdeling recht op gelijke behandeling als hij een vergunning voor onbepaalde tijd (VOT) heeft, Nederland rechtsmacht heeft en hij zijn verblijfsrecht niet verliest. Wolzenburg voldoet aan de voorwaarden van art. 6 lid 5 OLW, hij heeft alleen geen VOT. Kon aan EU-burger Wolzenburg het vereiste van het hebben van een VOT worden tegengeworpen? Deze vraag stelde de Rechtbank Amsterdam aan het HvJ EG.⁴

.....
4 Het HvJ EG stelde nog een aanvullende vraag, maar die laat ik hier onbesproken omdat het antwoord daarop voor de dagelijkse overleveringspraktijk niet relevant is.

Doordat de Rechtbank Amsterdam coulant was en het VOT-vereiste uitlegde als een vraag naar de geworteldheid van de EU-burger in Nederland, is de afgelopen tijd een scala aan art. 6 lid 5 OLW-verweren gevoerd. Steeds werd daarbij gebruikgemaakt van de criteria die voortvloeiden uit het arrest-Kozłowski: de duur, aard en voorwaarden van het verblijf in het nieuwe land alsmede de familiale en economisch binding hiermee.⁵ Over deze verweren zegt het HvJ EG in het arrest-Wolzenburg dat 'in de praktijk van de overlevering van personen die geen Nederlands onderdaan zijn, een grote creativiteit aan de dag wordt gelegd bij de argumenten die deze laatsten invoeren om een band met de Nederlandse samenleving aan te tonen'.⁶

Vijf jaar onafgebroken

Aan die creativiteit komt nu goeddeels een eind. Het HvJ EG stelt dat een VOT-vereiste als neergelegd in de Nederlandse wet niet is toegestaan, nu daarmee van EU-burgers een administratieve handeling wordt verlangd

.....
5 Kozłowski, HvJ EG 17 juli 2008, c-66/08.
6 Wolzenburg, par. 65.

.....
Waarom is iemand na vier jaar en elf maanden hier niet geworteld, en na vier jaar en dertien maanden wel?
.....

begin van duidelijkheid

terwijl hun recht op verblijf voortvloeit uit het Gemeenschapsrecht. Het HvJ EG leest vervolgens het VOT-vereiste als een vereiste van duurzaam verblijf zoals dat voortvloeit uit Richtlijn 2004/38.⁷ Wanneer een EU-burger gedurende vijf jaren onafgebroken in een andere lidstaat verblijft en voldoet aan de overige eisen van 2004/38, voldoet hij aan de VOT-eis van art. 6 lid 5 OLW.⁸

Of het allemaal zo stellig is, zal de tijd moeten gaan leren. Een mogelijke uitweg kan gevonden worden in overweging 68 van het arrest. Daarin stelt het hof dat een onafgebroken verblijf van vijf jaar 'garandeert' dat een EU-burger voldoende geïntegreerd is in zijn nieuwe lidstaat. Daarentegen zou de EU-burger die niet 'gedurende een bepaalde tijd' onafgebroken verblijf heeft, 'in het algemeen' meer banden hebben met zijn lidstaat van herkomst. Je kunt deze over-

weging zo interpreteren dat er na vijf jaar een garantie is dat je geworteld bent in de nieuwe lidstaat; bij een onafgebroken verblijf van minder dan vijf jaar zul je moeten aantonen geen banden met je eigen lidstaat meer te hebben.

Steun voor een ruimhartige interpretatie kan gevonden worden in het feit dat hantering van een harde grens van vijf jaar gevoelens van onrechtvaardigheid oproept. Waarom zou iemand die vier jaar en elf maanden in Nederland is hier niet geworteld zijn en iemand die hier vier jaar en dertien maanden is wel? Een individuele afweging lijkt rechtvaardiger.

Vrij verkeer

Opvallend is voorts dat de Nederlandse wetgever nooit Richtlijn 2004/38 noemde, noch een onafgebroken verblijf van vijf jaar. Uit de ontstaansgeschiedenis van de OLW blijkt dat de minister van Justitie met de VOT-eis tot uitdrukking wilde brengen dat iemand zijn toekomst hier in Nederland heeft liggen.⁹ De minister keek dus naar de toekomst in plaats van naar het verleden.

De Rechtbank Amsterdam moet nu het VOT-vereiste interpreteren. Mogelijk is de rechtbank streng en wordt een verblijfsduur van meer dan vijf jaar vereist. Of de rechtbank is coulant, waardoor er tussen de drie en de vijf jaar een grijs gebied ontstaat. Misschien oordeelt de rechtbank wel dat – nu het VOT-vereiste niet is toegestaan en dus gepasseerd kan worden – er in de Nederlandse wet geen aan Richtlijn 2004/38 te koppelen vereiste is opgenomen. Dan moet bij een oordeel over geworteldheid teruggevallen worden op de communicerende vaten van Kozłowski, zo stelt het HvJ EG in par. 76.¹⁰

Hopelijk laat de Rechtbank Amsterdam zich verleiden tot een voor het vrije verkeer van personen zo gunstig mogelijke interpretatie.

7 Richtlijn 2004/38: betreffende het recht van vrij verkeer en verblijf op het grondgebied van de lidstaten voor de burgers van de Unie en hun familieleden, d.d. 29 april 2004, *Publicatieblad EU* L158/77.

8 Zie art. 16 Richtlijn 2004/38; zie ook op de uitzonderingsbepalingen in art. 17.

9 TK 2002-2003, 29 042, nr.3.

10 Die communicerende vaten zijn: de duur, aard en voorwaarde van het verblijf, familiale en economische binding.

Hoog IQ & EQ?

Ga naar Qmasters.nl

Test
het
nu!

SSST, NIET
STOREN TIJDENS
DE TEST!

nrc•next

Atos
Origin

Atos
Consulting

Nobiles
Q-masters

rechter schrijft terug

Jan van der Does

Boos

Ze was boos toen ze binnenkwam, ze was boos tijdens de behandeling van de zaak, en ze was boos toen ze wegging.

Mr. Annelien van de Cappello. Ze was boos over de wijze waarop de maatschappij meende te moeten omgaan met iemand die dezelfde maatschappij meende te kunnen betitelen als een stelselmatige dader. En dat je op de keeper beschouwd twee jaar kon krijgen voor een simpele winkeldiefstal. En dat de officier haar brieven niet had beantwoord. En dat de meegenomen getuigen niet werden gehoord. Met afgewend gezicht ondervroeg ze de deskundige, waarbij ze de korte vragen als het ware in het gezicht van de deskundige afvuurde. 'En nu zit nota bene de officier ook nog te grinniken.'

Het leidde tot een bizar intermezzo. 'Meneer de officier, zat u te grinniken?' 'Jawel meneer de voorzitter.' 'En waarom zat u dan wel te grinniken?' 'Om iets wat ik in het dossier las, meneer de voorzitter.'

Boosheid is als een fortissimo in een muziekstuk. Hij is alleen overtuigend als hij van beperkte duur is, en helder wordt afgegrensd. Dan vormt hij immers een krachtig contrast, waardoor de luisteraar wordt opgeschrikt en met des te meer aandacht volgt wat er wordt gezegd. Boosheid moet dan ook een duidelijke feitelijke aanleiding hebben, snel tot een hoogtepunt komen, met een zo kort mogelijk naspel. Een piek in het betoog, die bij de luisteraar nog lang nawerkt.

Maar het zit de advocaten niet mee. In de huidige media-cultuur staat emotie hoog in het vaandel. Nog eens versterkt door de nauwelijks ter discussie staande overtuiging dat men vooral authentiek moet zijn. Wat voor authentiek doorgaat, daar is verwarring over, zodat het begrip onderhevig is aan de mode van het moment. Boosheid scoort hoog. Niet elke advocaat is opgewassen tegen de vraagstelling van een interviewer, waarin hij ongemerkt meegenomen wordt in de suggestie dat verontwaardiging de meest overtuigende toonsoort van zijn antwoord is. En dan is er nog de cliënt, die ook gevoelig is voor een bozig soort loyaliteit.

In de rechtszaal heerst een ander discours. Wat verwacht een rechter van een advocaat?

Het gaat erom dat hij het standpunt van zijn cliënt zo helder mogelijk naar voren te brengt, tot in detail, en dat hij het standpunt van de andere partij ter discussie stelt. Daarbij is een zekere ironie van belang, niet in de laatste plaats over zichzelf, en verder ratio, verbazing, inlevingsvermogen in de ander, humor, kennis van wet en jurisprudentie, gevatheid, een afstandelijke liefde voor de eigen cliënt en gedrevenheid. Al die ballen houdt de advocaat in de lucht, waarbij ook nog de boosheid hoort. En al die vaardigheden beïnvloeden elkaar. De ironie heeft ook betrekking op de eigen boosheid, en de verbazing staat mede in relatie tot de eigen gevatheid. Te veel boosheid is als te veel zout in een maaltijd. Het heeft een averechts effect. Maar boosheid heeft, als elke emotie, de bedenkelijke kant dat hij met het subject op de loop gaat. Hij weet van geen ophouden. Daarom is boosheid alleen maar overtuigend wanneer de spreker niet echt boos is. Het is een vaardigheid die met vallen en opstaan moet worden geleerd, en het gaat een oudere advocaat beter af dan een jongere. En te midden van al die jongere advocaten, de man soms beter dan de vrouw.

Mr. Annelien van de Cappello griste haar stukken bij elkaar. Zonder groet verliet ze de zaal. De rechtbank hoopte maar dat er iemand zou zijn die op haar wachtte. En die doen waartoe de rechtbank bepaaldelijk onbevoegd is. Het stellen van de liefdevolle vraag: 'Wat is er toch?'

Het bureau van de orde

Onderwerp	Telefoonnummer	E-mailadres
Algemene informatie	070-335 35 35	info@advocatenorde.nl
N.a.w.-gegevens advocatuur	070-335 35 29	info@barbeheer.nl
Auditbureau (kwaliteitszorg)	070-335 35 71	audit@advocatenorde.nl
Centrale Controle Verordeningen	070-335 35 26	ccv@advocatenorde.nl
Landelijke financiële bijdrage	070-335 35 23/21	finorg@advocatenorde.nl
Communicatie (o.a. brochures)	070-335 35 52	pr@advocatenorde.nl

Helpdesk	Telefoonnummer	E-mailadres
BalieNet-certificaten	070-335 35 86	certificaat@advocatenorde.nl
Overige vragen van advocaten	070-335 35 54	helpdesk@advocatenorde.nl

Opleiding	Telefoonnummer	E-mailadres
Beroepsopleiding (09.00-12.00 u)	070-335 35 55	opl@advocatenorde.nl
Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO)	070-335 35 58/78	vso-po@advocatenorde.nl
Permanente Opleiding (PO)	070-335 35 58/78	vso-po@advocatenorde.nl
Permanente Opleiding (ontheffingen)	070-335 35 41	pb@advocatenorde.nl
Vrijstellingen BO en VSO	070-335 35 41	pb@advocatenorde.nl
Besluit Aanmerken Als Opleiding (BAAO)	070-335 35 43	pb@advocatenorde.nl

Neuhuyskade 94, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag
Telefoonnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 35
Faxnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 31

Opleidingen

PO

Arbeidsrecht

Masterclass Arbeidsrecht
09-12-2009: 15:00 - 20:30 uur
Plaats: Rotterdam
Doelgroep: PO
Niveau: ***
Instelling: Instituut voor Arbeidsrecht,
tel. 0182-358252
Docent(en): mr. D.J. Buijs, prof. mr. W.A. Zondag
Cursusprijs: € 495 exclusief btw
Opleidingspunten
04: Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
04: Totaal

Masterclass Arbeidsrecht
21-12-2009: 15:00 - 20:30 uur
Plaats: Zwolle
Doelgroep: PO
Niveau: ***
Instelling: Instituut voor Arbeidsrecht,
tel. 0182-358252
Docent(en): mr. D.J. Buijs, prof. mr. W.A. Zondag
Cursusprijs: € 495 exclusief btw
Opleidingspunten
04: Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
04: Totaal

Bestuurs(proces)recht
Winterschool Highlights bestuursrecht
22-12-2009: 15:15 - 19:00 uur
Plaats: Amsterdam
Doelgroep: PO
Niveau: ** Actualiteiten
Instelling: OSR Juridische Opleidingen,

Wijziging verordening in verband met Juridisch Loket

De Wet op de rechtsbijstand is per 1 juli jl. gewijzigd om de juridische basis te leggen voor het Juridische Loket en de Lichte Adviestoevoeging. Het Juridische Loket is deels de opvolger van de voormalige Bureaus voor Rechtshulp; het andere deel is tot advocatenkantoor omgevormd. Het Juridisch Loket verleent alleen eerstelijns rechtshulp en dit betekent dat art. 3 lid 1 onder g en lid 6 Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking kunnen vervallen. Het zevende en achtste lid kunnen worden vernoemd tot het zesde respectievelijk zevende lid. De bij dit artikel behorende noten zijn ook aangepast.

Verordening tot wijziging van de Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking in verband met de wijziging van de Wet op de rechtsbijstand

Het College van Afgevaardigden van de Nederlandse Orde van Advocaten: Overwegende, dat het gewenst is de Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking aan te passen nu met ingang van 1 juli 2009 de Wet op de rechtsbijstand is gewijzigd. Gelet op artikel 28 van de Advocatenwet, Gezien het ontwerp van de Algemene Raad, Stelt de volgende Verordening vast:

- I Artikel 3, eerste lid, onder g vervalt. De bij deze bepaling behorende noot 9 wordt aangepast.
- II Artikel 3, zesde vervalt. De bij deze bepaling behorende noot 14 vervalt.
- III Artikel 3, zevende lid wordt vernoemd tot het zesde lid.
- IV Artikel 3, achtste lid wordt vernoemd tot het zevende lid.
- V De wijzigingen treden in werking op 1 oktober 2009.

Toelichting per artikel

- I Artikel 18 van de Wet op de rechtsbijstand is vervallen en dit betekent dat artikel 3, eerste lid, onder g, Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking kunnen vervallen. De bij dit artikel behorende noot 9 is ook aangepast, want de verwijzing naar het eerste lid, onder g, vervalt.
- II Zie toelichting onder I. Artikel 3, zesde lid, en de bijbehorende noot 14 kunnen om dezelfde reden vervallen.
- III Vanwege de redactionele aanpassing wordt het zevende lid vernoemd tot het zesde lid.
- IV Vanwege de redactionele aanpassing wordt het achtste lid vernoemd tot het zevende lid.
- V De gewijzigde Wet op de rechtsbijstand is per 1 juli 2009 in werking getreden. De wijzigingen kunnen per 1 oktober 2009 in werking treden.

In deze rubriek vindt u het cursusaanbod in het kader van de Permanente Opleiding (PO) en het cursusaanbod voor de Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO). De door de Orde erkende opleidingsinstellingen kunnen naast PO-cursussen tevens VSO-cursussen voor advocaat-stagiaires organiseren. Het meest recente cursusaanbod en de Cursuswijzer VSO/PO is te vinden op <http://www.advocatenorde.nl/advocaten/opleiding/cursusaanbod.asp>.

tel. 030-2315314
Docent(en): mr. B.J. van Ettekoven
Cursusprijs: € 395 geen btw
Opleidingspunten
03: Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
03: Totaal

Winterschool Highlights bestuursrecht
23-12-2009: 15:15 - 19:00 uur
Plaats: Amsterdam
Doelgroep: PO
Niveau: ** Actualiteiten
Instelling: OSR Juridische Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en): mr. B.J. van Ettekoven
Cursusprijs: € 395 geen btw
Opleidingspunten
03: Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
03: Totaal

Burgerlijk (proces)recht

Het zwijgen van de Hoge Raad
11-12-2009: 14:00 - 17:00 uur
Plaats: Den Haag
Doelgroep: PO
Niveau: * Actualiteiten
Instelling: E.M. Meijers Instituut,
tel. 071-5275200
Docent(en): mr. J. van Duijvendijk-Brand, mr. M.A. Loth, prof. mr. H.J. Snijders, prof. mr. W.J. Zwalve
Cursusprijs: n.n.b.
Opleidingspunten
02: Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
02: Totaal

Fiscaal recht

Workshop Echtscheiding
16-12-2009: 12:55 - 21:00 uur
Plaats: Naarden
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Kluwer Opleidingen,
tel. 0570-673568
Docent(en): T.H. Burggraaf, mr. F.H. van der Kamp, mr. drs.

S.A.W.J. Strik
Cursusprijs: € 680 exclusief btw
Opleidingspunten
06: Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06: Totaal

Gedrags- en tuchtrecht

Tuchtrecht
11-12-2009: 10:00 - 17:00 uur
Plaats: Amersfoort
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Studiecentrum Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en): mr. W.M.J. Bekkers, mr. R.M.S. Doppegieter, mr. F.W.H. van den Emster, mr. J.S. van der Kolk, mr. D.S. Kolkman, mr. E.E. Minkjan, mr. R.C.A.M. Phillipart, mr. L.H. Rammeloo, prof. mr. drs. J.S.L.A.W.B. Roes, mr. A.T.A. Tilleman, G.P. Vermeulen RA, mr. T.L. de Vries, prof. mr. B.C.M. Waaijer, mr. P.J.M. van Wersch, F.J. Winkel RA, mr. R. Wisse, mr. J.M. Wisseborn, mr. M.J.J. de Wit

Het niveau van de opleidingen is als volgt weergegeven:

- * *Basisniveau* (doorgaans minder dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; weinig tot geen voorkennis aanwezig).
- ** *Verdiepingsniveau* (doorgaans meer dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; basiskennis aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).
- *** *Specialisatieniveau* (doorgaans meer dan 3 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; hoog kennisniveau aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

Cursusprijs: n.n.b.
Opleidingspunten
05: Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
05: Totaal

Overige rechtsgebieden

Wro, Bro en WaBo
16-12-2009: 09:00 - 14:00 uur
Plaats: Amsterdam
Doelgroep: PO
Niveau: * Actualiteiten
Instelling: VU Law Academy,
tel. 020-5986255
Docent(en): prof. mr. J. Struiksma
Cursusprijs: € 355 geen btw
Opleidingspunten
04: Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
04: Totaal

Vreemdelingenrecht

*Actualiteiten
Vreemdelingenbewaring*
21-12-2009: 09:45 - 16:30 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO

Niveau: ** Actualiteiten
Instelling: OSR Juridische Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en): mr. E.H.M. Druif, mr. M.B.J. Strooij
Cursusprijs: € 495 geen btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
- Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
05: Totaal

Overige vaardigheden

Time Management voor juristen
07-12-2009: 13:30 - 21:30 uur
Plaats: Den Haag
Doelgroep: PO
Niveau: *
Instelling: Dialogue BV,
tel. 035-5411844
Docent(en): mr. A. Geertsema, mr. C. Schippers
Cursusprijs: € 695 exclusief btw
Opleidingspunten
- Juridisch
06: Beroepsvaardigheden
- Management/Organisatie
06: Totaal

Personalia

Sinds januari wordt de deelrubriek 'Beëdigd als advocaat' niet meer gepubliceerd in dit blad, maar wel op www.alleadvocaten.nl.

Praktijk neergelegd

Abeln, mw. mr. B.M.M. Vinkel 01-10-2009
Becking, mr. R. Etten 16-10-2009
Beek, mr. B.M. van Amsterdam 09-10-2009
Bindhammer, mw. mr. N.M. Hoorn 13-10-2009
Buur, mr. J.A. Groningen 01-10-2009
Cairo, mr. R.A. Amsterdam 24-09-2009

Deelen, mr. P.B. Amsterdam 14-10-2009
Dersjant, mw. mr. A.S. Amsterdam 15-10-2009
Doubi, mw. mr. M.E. Amsterdam 08-10-2009
Eschauzier, mr. M.W. Haarlem 13-10-2009
Eijnden, mw. mr. M. van den Amsterdam 06-10-2009
Borsje, mw. mr. E.J. Rotterdam 06-10-2009
Gruel, mw. mr. N.D. Rotterdam 12-10-2009
Harms, mr. O.M. Amsterdam 28-10-2009
Hausel-van Gessel, mw. mr. F.K. Amsterdam 12-10-2009
Hendrikse, mw. mr. M.C. Amsterdam 26-10-2009
Heijink, mw. mr. M.A.H. Zutphen 01-10-2009
Jordaan, mw. mr. S. Leiden 20-10-2009
Kragten, mw. mr. S.M. Utrecht 15-10-2009

Leisink, mw. mr. M. Amsterdam 26-10-2009
Leuftink, mw. mr. E.C. Amsterdam 22-09-2009
Meer, mw. mr. G.H. van der Amsterdam 05-10-2009
Mekking, mw. mr. S.P.E. Amsterdam 09-10-2009
Moolenaar, mr. W.M.D. Rotterdam 09-10-2009
Neij, mw. mr. N. Amsterdam 21-09-2009
Nijs, mr. S.H.C. Zwolle 01-09-2009
Palm, mw. mr. N. Nijmegen 14-10-2009
Panjeh Shahi, mw. mr. B. Amsterdam 16-10-2009
Postmus, mr. E.H.C. Amsterdam 14-10-2009
Renken, mw. mr. A.A. Hilversum 06-10-2009
Rijssen, mr. G. van Heerenveen 23-10-2009
Sloot, mw. mr. M.A.B. van der Arnhem 07-10-2009

Stralen, mw. mr. I.T. van Leeuwarden 26-10-2009
Tib, mw. mr. J. Capelle a/d IJssel 10-09-2009
Vallinga, mr. J.H. Hilversum 20-02-2009
Venema, mw. mr. M.B.W. Drachten 23-10-2009
Vink, mr. B.R. Amsterdam 29-10-2009
Weltering, mw. mr. M.A.J. Etten-Leur 12-10-2009
Wijckerheid Bisdom, mw. mr. E. Heerlen 01-09-2009
Zijl, mw. mr. E.D. van Amsterdam 16-10-2009

Overleden

Koning, mr. T.O. de Amsterdam 11-08-2009
Schreinemacher, mr. L.C.J.M. Rotterdam 12-11-2009

Kantoor-verplaatsing

Balen, mw. mr. J.V. van (Amsterdam): Weltevreden 131 (3811 NS) Amersfoort, tel. 06-21946040, fax 084-8378322, e-mail mail@ipadvocaat.nl, website www.ipadvocaat.nl

Bauer, mw. mr. J.: Emmastraat 40 (1075 HW) postbus 7912 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-3052042, fax 020-3052079, e-mail j.bauer@lieshoutwesterhout.nl, website www.lieshoutwesterhout.nl

Bemmel, mr. R.M.: Amstelplein 1 / Rembrandt Toren 24e etage (1096 HA) Amsterdam, tel. 020-4629300, fax 020-4629333,

e-mail info.amsterdam@nortonrose.com, website www.nortonrose.com

Berns, mw. mr. J.T.H. (Amsterdam): Euclideslaan 51 (3584 B) postbus 85005 (3508 AA) Utrecht, tel. 030-2595652, fax 030-2595500, e-mail jberns@vbk.nl, website www.vbk.nl

Boelhauer, mw. mr. N.A. (Tilburg): Stationsplein 99-101 (5211 BM) postbus 396 (5201 AJ) Den Bosch, tel. 073-6161100, fax 073-6161199, e-mail nboelhauer@hpla.nl, website www.hpla.nl

Boezem, mr. H.C.M. van den (Middelburg): Julianalaan 2 (4382 AT) postbus 288 (4380 AG) Vlissingen, tel. 06-22400911, e-mail boezem@wolflegal.nl, website www.wolflegal.nl

Brewel-Witteveen, mw. mr. M.A.: Vughtstraat 3 (4701 NJ) postbus 194 (4700 AD) Roosendaal, tel. 0165-560704, fax 0165-560672, e-mail info@roosendaaladvocaten.nl, website www.roosendaaladvocaten.nl

Budding, mw. mr. C.J.: Apollolaan 119 (1077 AP) postbus 75179 (1070 AD) Amsterdam, tel. 020-3058383, fax 020-3058384, e-mail info@sosadvocaten.nl, website www.sosadvocaten.nl

Butterman, mr. P.E. (Bergen op Zoom): Fatimastraat 5 (4834 XT) postbus 1019 (4801 BA) Breda, tel. 076-5220511, fax 076-5220955, e-mail butterman@rst.nl, website www.rst.nl

Carlée, mw. mr. W.M. (Woerden): Javastraat 6 (3016 CE) Rotterdam, tel. 010-4403250, fax 010-4403255, e-mail mariekecarlee@censadvocaten.nl, website www.censadvocaten.nl

Chel, mr. E.R.: De Waard 5-g (4906 BC) postbus 5 (4900 AA) Oosterhout/NB, tel. 0162-468468, fax 0162-467344, e-mail chel@dewitadvocaten.nl, website www.dewitadvocaten.nl

Cleophas, mw. mr. G.C.J.M.: Blaak 34 (3011 TA) postbus 21396 (3001 AJ) Rotterdam, tel. 010-4173000, fax 010-2676310, e-mail r.cleophas-vissscher@sdr.rotterdam.nl, website www.servicedienst.rotterdam.nl

Coninck-Smolters, mw. mr. H. de: De Lairestraat 154 (1075 HL) Amsterdam, tel. 020-3052833, fax 020-3052839, e-mail hdeconinck@blixadvocaten.nl, website www.blixadvocaten.nl

Damman, mr. E.J.H.: Stadsring 248-250 (3811 HS) Amersfoort, tel. 033-4652800, e-mail info@damman-advocaten.nl, website www.damman-advocaten.nl

Dreef, mw. mr. C.M.: Mr. H.F. de Boerlaan 32 (7417 DB) Deventer, tel. 0570-609840, fax 0570-609858, e-mail dreef@justusadvocaten.nl, website www.justusadvocaten.nl

Dijken, mr. V. van (Zutphen): Meinsstraat 2 (3862 AE) postbus 1104 (3860 BC) Nijkerk/GLD, tel. 033-2458544, fax 2461387, e-mail vincentvandijken@omvradvocaten.com, website www.omvradvocaten.com

Esser, mw. mr. I.L.Z.: Hullenbergweg 385-411 (1101 CS) Amsterdam Zuidoost, tel. 020-3125000, fax 020-3125099, e-mail i.esser@brunel.nl, website www.brunel.nl

Gielen, mw. mr. A.P.G. (Amsterdam): Stadsring 59 (3811 HN) Amersfoort, tel. 033-4627920, fax 033-4638063, e-mail ag@vlaskampadvocaten.nl, website www.vlaskampadvocaten.nl

Grandjean, mw. mr. I.H. (Zwolle): Kappeweg 1 (8131 PT) postbus 3 (8130 AA) Wijhe, tel. 038-7114091, fax 038-7114093, e-mail info@grandjeanadvocatuur.nl, website www.grandjeanadvocatuur.nl

Groenhuijzen, mr. G.M. (Rosmalen): Wilhelminalaan 56 (1791 AP) postbus 116 (1790 AV) Den Burg, tel. 073-5231400, fax 073-5231401, e-mail mg@swgadvocaten.nl, website www.swgadvocaten.nl

Gulikers, mr. M.J.M.A. (Meerssen): Rechtsstraat 89 (6221 EH) postbus 399 (6200 AJ) Maastricht

Haastreicht, mw. mr. K. van (Amsterdam): Nervierslaan 85 (1040) Brussel/BE, tel. 0032-2-650-04-50, fax 0032-2-650-04-59, e-mail brussel@cms-dsb.com, website www.cms-dsb.com

Heeren, mr. S.M.J. (Oosterhout): Mauritsingel 11 (4811 CR) postbus 1824 (4801 BV) Breda, tel. 076-5137030, fax 076-5137031, e-mail heeren@nhadvocaten.nl, website www.nhadvocaten.nl

Hendriksen, mr. N.: Lijnbaansgracht 79-hs (1015 GX) Amsterdam, tel. 020-3300362, fax 020-3303696

Heurkens, mr. J.A. (London/GB): Droogbak 1-a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7119000, fax 020-7119999, e-mail joost.heurkens@cliffordchance.com, website www.cliffordchance.com

Jans, mr. B.: Noorderhaven 60-16 (9712 VM) Groningen, tel. 050-3115036, fax 050-3115037, e-mail info@budgetadvocaat-jans.nl, website www.budgetadvocaat-jans.nl

Kamphuis, mw. mr. A.S.: Willemsparkweg 63 (1071 GS) Amsterdam, tel. 020-6260033, fax 020-4212134, e-mail info@kuijper-lonterman.nl, website www.kuijper-lonterman.nl

Keizer, mr. J.M.: Prinsengracht 706-huis (1017 LA) Amsterdam, tel. 020-4202042, fax 020-6236836, e-mail j.m.keizer@kuijpersvanderbiezen.nl, website www.kuijpersvanderbiezen.nl

Kentgens-Hoenson, mw. mr. P.R.L.: Kingsfordweg 43 (1043 GP) Amsterdam, tel. 06-54500100, e-mail phila.kentgens-hoenson@vodafone.com, website www.vodafone.com

Kneppel, mw. mr. D. (Zwolle): Sophialaan 1 (8911 AE) postbus 851 (8901 BR) Leeuwarden, tel. 058-2121075, fax 058-2126449, e-mail d.kneppel@dehaaninfo.nl, website www.dehaaninfo.nl

Kniestedt, mr. C.W. (Utrecht): Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789634, fax 020-7954589, e-mail kniestedt@van-doorne.com, website www.van-doorne.com

Koeman, mr. G. (Amsterdam): Upper Bank Street 10 (E14 5JJ) London/GB, tel. 0044-20-7006-1000, fax 0044-20-7600-5555, e-mail guido.koeman@cliffordchance.com, website www.cliffordchance.com

Koopman, mw. mr. C.M. (Nijmegen): Sickeszplein 1 (6821 HV) postbus 3155 (6802 DD) Arnhem, tel. 026-3777111, fax 026-3777222, e-mail [\[hekkelman.nl\]\(http://hekkelman.nl\), website \[www.hekkelman.nl\]\(http://www.hekkelman.nl\)](mailto:l.koopman@</p>
</div>
<div data-bbox=)

Kooij, mr. D.A. van der (Rotterdam): Noordeinde 33 (2514 GC) postbus 305 (2501 CH) Den Haag, tel. 070-3023500, fax 070-3023670, e-mail d.van.der.kooij@houthoff.com, website www.houthoff.com

Koppens-van Grinsven, mw. mr. C.E.P.: Prinsenkade 4 (4811 VB) postbus 2263 (4800 CG) Breda, tel. 076-5257783, fax 076-5257790, e-mail cep.van.grinsven@arag.nl

Kreeftenberg, mw. mr. T.J. (Eindhoven): Heistraat 16-a (5691 CA) postbus 18 (5690 AA) Son, tel. 0499-465112, fax 0499-465113, e-mail info@gkadvocaten.nl, website www.gkadvocaten.nl

Landkroon, mr. M.F. (Amsterdam): 489 Fifth Avenue / 32nd floor (NY 10017) New York/US, tel. 001-212-972-40-00, fax 001-212-972-49-29, e-mail maarten.landkroon@stibbe.com, website www.stibbe.com

Linden, mw. mr. H.M.A. over de (Rotterdam): Herengracht 518 (1017 CC) Amsterdam, tel. 020-7159944, fax 084-7214445, e-mail hdladvocaat@overdelinden.nl

Loor, mr. E.J. (Apeldoorn): Mr. H.F. de Boerlaan 32 (7417 DB) Deventer, tel. 0570-609840, fax 0570-609858, e-mail loor@justusadvocaten.nl, website www.justusadvocaten.nl

Lucas, mr. J.A.F. (Amsterdam): Bezuidenhoutseweg 229 (2594 AL) Den Haag, tel. 06-14744376, e-mail hbjlegal@live.nl

Lutjens, prof.dr.mr. E.: Amstelveenseweg 638 / Meerparc (1081 JJ) postbus 75258 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-5419282, fax 020-5419999, e-mail erik.lutjens@dlapiper.com, website www.dlapiper.com

Meer, mw. mr. S.E. van der (Den Haag): De Boelelaan 7 (1083 HJ) postbus 7919 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-3305958, fax 020-3305957, e-mail s.van.der.meer@wintertaling.nl, website www.wintertaling.nl

Meesters, mr. M.A. (Rotterdam): Dadelstraat 11 (3572 TE) Utrecht, tel. 06-22391869, e-mail meesters.advocaat@casema.nl

Mensing van Charante, mw. mr. E.D.: Egelantiersgracht 576 (1015 RR) Amsterdam, tel. 020-4200888, fax 020-6383022,

e-mail advocaten@seegers-lebouille.nl, website www.seegers-lebouille.nl

Muijsson, mr. J.S. (Utrecht): Boshoeve 4 (3438 LV) Nieuwegein, tel. 030-2660233, fax 084-7343166, e-mail advocaat@muijsson.nl, website www.muijsson.nl

Namjesky, mr. R.S.: Mauritsingel 11 (4811 CR) postbus 1824 (4801 BV) Breda, tel. 076-5137030, fax 076-5137031, e-mail info@nhadvocaten.nl, website www.nhadvocaten.nl

Oppedijk, mw. mr. J.A. (Amsterdam): Koninginneweg 11 (1217 KP) Hilversum, tel. 035-6250611, fax 035-6250653, e-mail judy.oppedijk@juribusadvocaten.nl, website www.juribusadvocaten.nl

Pors, mw. mr. H.A.J. (Rotterdam): Toermalijnring 600 (3316 LC) Dordrecht, tel. 078-6292983, fax 078-6292941, e-mail info@biomet.nl, website www.biomet.nl

Rottier, mw. mr. E.J.: Hogehilweg 15 / California Building (1101 CB) Amsterdam Zuidoost, e-mail info@bierensgroup.com, website www.bierensgroup.com

Roselle, mr. P.W. (Amstelveen): Florapark 7 (2012 HK) postbus 3319 (2001 DH) Haarlem, tel. 023-5310020, fax 023-5323577, e-mail peter.roselle@florapark7.nl

Royen, mw. mr. C.C. van (Rotterdam): Turfpoortstraat 66 (1411 EH) postbus 5208 (1410 AE) Naarden, tel. 035-6235978, fax 035-6951571, e-mail cvanroyen@deboorderschoots.nl, website www.deboorderschoots.nl

Rijnsburger, mw. mr. P.: Spanjaardslaan 147 (8917 AS) postbus 123 (8900 AC) Leeuwarden, tel. 058-2134765, fax 058-2126512, e-mail p.rijnsburger@epadvocaten.com, website www.epadvocaten.com

Rijpma, mr. J.W. (Paramaribo/SR): Woldragerlaan 16 (5641 BE) Eindhoven, tel. 06-1184093, e-mail rijpma.advocaten@email.com

Rijt, mr. P.P.J. van der: Nobellaan 1 (4622 AH) postbus 906 (4600 AX) Bergen op Zoom, tel. 0164-241518, fax 0164-241558, e-mail ppjvanderrijt@vanderrijtadvocatuur.nl, website www.vanderrijtadvocatuur.nl

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl.

c
u
r
s
u
s
a
a
n
b
o
p

Nieuw

www.dejuridischeacademie.nl

2010

Sanders, mr. M.P.H.: Leidsegracht 3 (1017 NA) Amsterdam, tel. 020-6202212, fax 020-6202158, e-mail maartensanders@berghstooop.com, website www.berghstooop.com

Scanlan, mw. mr. J.A.: Vughtstraat 3 (4701 NJ) postbus 194 (4700 AD) Roosendaal, tel. 0165-560704, fax 0165-560672, e-mail info@roosendaaladvocaten.nl, website www.roosendaaladvocaten.nl

Schillemans, mr. C.E.: Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741649, fax 020-6741111, e-mail kees.schillemans@allenovery.com, website www.allenovery.com

Schippers-Jansen, mw. drs. mr. S.E.J. (Amsterdam): Computerweg 1-e (3821 AA) postbus 1236 (3800 BE) Amersfoort, tel. 033-4508000, fax 033-4555525, e-mail info@marxman.nl, website www.marxman.nl

Schrik, mw. mr. Y. (Harderwijk): Paterijstraat 3-b (8081 TA) postbus 25 (8080 AA) Elburg, tel. 0525-682432, fax 0525-685313, e-mail ylonaschrik@omvradvocaten.com, website www.omvradvocaten.com

Searle, mw. mr. W. (Hoorn): Heiligeweg 10 (1601 PN) Enkhuizen, tel. 0228-324559, fax 0229-274355, e-mail w.searle@appelmanmes.nl

Seddingh Afshar, mr. H.: van Zuylen van Nyeveltstraat 110 (2242 AT) postbus 2139 (2240 CC) Wassenaar, tel. 070-5176589, fax 070-5145930, e-mail afshar@ksadvocaten.nl, website www.ksadvocaten.nl

Setiawan, mw. mr. M.M.: Mgr Boermansstraat 1-a (5911 BA) Venlo, e-mail info@valuasadvocaten.nl, website www.valuasadvocaten.nl

Skrotzki, mw. mr. S.H.M.: Kapellerlaan 40 (6041 JD) postbus 659 (6040 AR) Roermond, tel. 0475-315353, fax 0475-319524, e-mail info@hbs-advocaten.nl, website www.hbs-advocaten.nl

Smeets, mw. mr. J.H. (Brunssum): Amstenraderweg 6-b (6431 EL) Hoensbroek, tel. 045-5212254, fax 045-5213818, e-mail j.h.smeets@kikkencs.nl

Smeltekop, mr. H.W.J.: Helperpark 302 (9723 ZA) postbus 1182 (9701 BD) Groningen, tel. 050-3144280, fax 050-3124985,

e-mail h.smeltekop@yspeertvwl.nl, website www.yspeertvwl.nl

Smit, mw. mr. M.S.: Zeemansstraat 13 (3016 CN) postbus 23493 (3001 KL) Rotterdam, tel. 010-2667866, fax 010-2667868, e-mail info@mainportlawyers.com, website www.mainportlawyers.com

Snoek, mw. mr. E.G.: Rivierstraat 159 (3016 CH) Rotterdam, tel. 010-2415777, fax 010-2415770, e-mail info@ludwigvandam.nl, website www.ludwigvandam.nl

Splinter, mr. J.J. (Amsterdam): Hoge Rijndijk 306 (2314 AM) postbus 11051 (2301 EB) Leiden, tel. 071-5815300, fax 071-5815381, e-mail jelle.splinter@declercq.com, website www.declercq.com

Sprundel, mr. D.E. van (Amsterdam): Boompjes 258 (3011 XZ) postbus 488 (3000 AL) Rotterdam, tel. 010-4068888, fax 010-4065701, website www.ey.nl

Stamoulis, mw. mr. A.: Westerkade 7-d (3016 CL) Rotterdam, e-mail info@stamoulisadvocatuur.nl, website www.stamoulisadvocatuur.nl

Stelt, mw. mr. P. van der (Rotterdam): Bothalaan 1 (1217 JP) postbus 2383 (1200 CI) Hilversum, tel. 035-6219941, fax 035-6216058, e-mail p.vanderstelt@beks.nl, website www.beks.nl

Stipdonk, mr. A.P. (Alphen aan den Rijn): Rooseveltstraat 18 (2321 BM) Leiden, tel. 06-24351984, fax 071-5124959, e-mail stipalex@gmail.com

Sijmons, mr. X.B.: Hendrik van Viandenstraat 18 (3817 AB) Amersfoort, tel. 033-4627551, fax 033-4624275, e-mail sijmons@petersadvocaten.nl, website www.petersadvocaten.nl

Tailleur, mr. D. (Amsterdam): Burgemeester Stramanweg 63 (1191 CX) Ouderkerk aan de Amstel, tel. 020-4723777, fax 020-4723773, e-mail dtailleur@kpnmail.nl

Tapper, mw. mr. M. (Den Haag): Stadhouderskade 14-a (1054 ES) Amsterdam, tel. 020-7532900, fax 020-7532901, e-mail tapper@bingh.com, website www.bingh.com

Tavasszy, mr. A.J.: Molenstraat 15 (2513 BH) Den Haag, tel. 070-3611717, fax 070-3611718, e-mail info@tavasszy.nl, website www.tavasszy.nl

Tilburg, mr. A.M. van: Kerkstraat 76 (5261 CS) Vught, tel. 073-6561116, fax 073-6567695

Troost, mw. mr. I. van (Barendrecht): Mathenesserlaan 224 (3021 HM) Rotterdam, tel. 010-4777755, fax 010-4780909, e-mail vanroost@avinci.nl, website www.avinci.nl

Tuinstra, mr. H.C.: Lauriersgracht 3 (1016 RD) Amsterdam, tel. 020-7725412, e-mail harold.tuinstra@tuinstra-advocatuur.nl, website www.tuinstra-advocatuur.nl

Valk, mw. mr. H. van der (Delft): Marktlaan 1-3 (2132 DL) postbus 458 (2130 AL) Hoofddorp, tel. 023-5542900, fax 023-5542901, website www.wh.eu

Vedder, mw. mr. L.C.M. (Den Bosch): Goirkestraat 185 (5046 GJ) postbus 4146 (5004 JC) Tilburg, tel. 013-5446777, fax 013-5770025, e-mail vedder@vedder.nl, website www.vedder.nl

Veen, mw. mr. A. van: Het Wielsem 10 (5231 BW) postbus 114 (5201 AC) Den Bosch, tel. 073-6409129, fax 073-6409381, e-mail annet.vanveen@brensmulders.nl, website www.brensmulders.nl

Veersen, mw. mr. J.A.C. van (London/GB): Fred. Roeskestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785417, fax 020-5785800, e-mail pien.van.veersen@loyensloeff.com, website www.loyensloeff.com

Velde, mr. S.J. van der: Vlietweg 12 (1032 LG) Amsterdam, tel. 020-6304536, fax 020-6304537, e-mail s.vanderveld@2blegal.nl, website www.2blegal.nl

Velden, mr. J.W.P.M. van der (Amsterdam): Groesbeekseweg 96 (6524 DJ) Nijmegen, tel. 088-0440880, fax 088-0440881, e-mail janwillemvandervelden@keijzersvandervelden.nl, website www.kvdv.eu

Vermunt, mr. dr. D.J.P.M.: Willemsplein 40 (6811 KD) postbus 162 (6800 AD) Arnhem, tel. 024-6962193, fax 024-3709665

Vliet, mw. mr. M. van: Brede Haven 25 (5211 TL) postbus 1995 (5200 BZ) Den Bosch, tel. 073-6106604, fax 073-6127055, e-mail mvanvliet@emfa-advocaten.nl, website www.emfa-advocaten.nl

Vos, mr. J.A.A. (Oss): Julianaplein 33 (5211 BB) postbus 1535 (5200 BN) Den Bosch, tel. 073-6159400, fax 073-6159409, e-mail info@

de-praktijk.nl, website www.de-praktijk.nl

Vos, mw. mr. W.P.A. (Rotterdam): Eerste Keucheniusstraat 2-hs (1051 HR) postbus 58244 (1040 HE) Amsterdam, e-mail mr.wpdevos@hotmail.com

Voskamp, mr. H.B. (Amsterdam): Nieuweweg 16 (8051 ED) postbus 60 (8050 AB) Hattum, tel. 038-4449988, fax 038-4445442, e-mail info@jagerkuiper.nl, website www.jagerkuiper.nl

Vreeburg, mw. mr. M.A.J. (Rotterdam): Gustav Mahlerplein 50 (1082 MA) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-6056334, fax 020-6056700, e-mail m.vreeburg@houthoff.com, website www.houthoff.com

Vries, mr. F. de (Heerenveen): Oosteinde 4-b (9301 LJ) postbus 145 (9300 AC) Roden, tel. 050-5015455, fax 050-5015456, e-mail f.devries@schuurmans-advocaten.nl, website www.schuurmans-advocaten.nl

Waal, mr. M. de (Amsterdam): Velseerbeek 1 (1981 LA) Velsen-Zuid, postbus 397 (1970 AJ) IJmuiden, tel. 0255-547800, fax 0255-511933, e-mail info@tanger.nl, website www.tanger.nl

Walle, mw. mr. I.B.J. van der (Utrecht): Amstelplein 8-a (1096 BC) postbus 94700 (1090 GS) Amsterdam, tel. 020-3016308, fax 020-3016333, e-mail irene.vanderwalle@cms-dsb.com, website www.cms-dsb.com

Wals, mr. E. (Haarlem): Toermalijnring 600 (3316 LC) Dordrecht, tel. 078-6292983, fax 078-6292941, e-mail erik.wals@biomet.nl, website www.biomet.nl

Warmerdam, mr. R.J.G.H.J. van (Den Bosch): Koperslagershoek 4 (3981 SB) Bunnik, tel. 06-54690820, e-mail rw@vanwarmerdam.org, website www.vanwarmerdam.org

Wel, mw. mr. D.I. van (Brielle): Oostkade 34 (3221 AK) postbus 228 (3220 AE) Hellevoetsluis, tel. 0181-335520, fax 0181-339551, e-mail dvanwel@pfeiffertie.nl, website www.pfeiffertie.nl

Welage, mr. W.M. (Den Bosch): Burgemeester Burgerslaan 42 (5245 NH) postbus 168 (5240 AD) Rosmalen, tel. 073-5287350, fax 073-5287355, e-mail info@boomen.com, website www.boomen.com

Wensing, mr. S.A. (Roden): Leeuweringerstraat 57-59 (3421 AB) Oudewater, tel. 0348-562148, fax 0348-567612, e-mail info@paardenadvocaat.nl, website www.paardenadvocaat.nl

Wersch, mr. N.M. van: Herengracht 466 (1017 CA) postbus 15714 (1001 NE) Amsterdam, tel. 020-6383606, fax 020-6234549, e-mail vanwersch@meijerscanatan.nl, website www.meijerscanatan.nl

Westerhout, mr. B.: Emmastraat 40 (1075 HW) postbus 7912 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-3052042, fax 020-3052079, e-mail b.westerhout@lieshoutwesterhout.nl, website www.lieshoutwesterhout.nl

Wille, mw. mr. D.M.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-7954589, e-mail wille@van-doorne.com, website www.van-doorne.com

Witlox, mr. M.F.J.: Koningsweg 99 (5211 BH) postbus 1602 (5200 BR) Den Bosch, tel. 073-6135561, fax 073-6891268, e-mail info@gilless-winnubst.nl, website www.gilless-winnubst.nl

Wijnalda, mw. mr. C. (Rotterdam): Hoofdstraat 72 (5171 DE) Kaatsheuvel, tel. 0416-283292, fax 0416-563289, e-mail info@advocatenkantoorvanuitert.nl, website www.advocatenkantoorvanuitert.nl

Zeilstra, mr. A.A. (Amsterdam): Euclideslaan 201 (3584 BS) postbus 85207 (3508 AE) Utrecht, tel. 030-2635050, fax 030-2635060, e-mail info@vanvanriet.nl, website www.vanvanriet.nl

Zwartkruis, mr. F.O. (Utrecht): Kennemerstraatweg 2 (1815 LA) postbus 1035 (1810 KA) Alkmaar, tel. 072-5121300, fax 072-5121333, e-mail alkmaar@vandiepen.com, website www.vandiepen.com

Nieuw kantoor/ associatie

Roosendaal Advocaten (mrs. J.A. Scanlan en M.A. Breewel - Witteveen) Vughtstraat 3

(4701 NJ) postbus 194 (4700 AD) Roosendaal, tel. 0165-560704, fax 0165-560672, e-mail info@roosendaaladvocaten.nl, website www.roosendaaladvocaten.nl

Naams-wijziging

Advocatenkantoor Laakkwartier te Den Haag thans: **Advocatenkantoor Dielbandhoesing**

Heitmann Vermeer Kolle, Advocaten & Rechtsanwältte te Amsterdam thans: **Heitmann Vermeer Advocaten & Rechtsanwältte**

Rompelberg Ruiters Advocaten te Voerendaal thans: **RRA Advocaten N.V.**

Van Slagmaat Advocaten te Houten thans: **SBM Advocaten**

Dinter, mr. G.J.A. van te Roermond thans: **Van Dinter Advocatenkantoor**

Bezoek-adres/post-bus/tel./fax/ e-mail/web-site

Advocatenkantoor Dielbandhoesing te Den Haag: e-mail laakkwartier.advocaat@hotmail.com

Advocatenkantoor Kensemil te Rotterdam: Postbus 29071 (3001 GB) Rotterdam, tel. 010-4133931, fax 010-2135808, website www.advocatenkantoorensemil.nl

Advocatenkantoor mr. Leerkes te Arnhem: Akkerwindestraat 1 (6832 CR) Reurikwei 6 (6843 XW) Arnhem, fax 026-8400837, e-mail advocatenkantoormlerkes@live.nl

Advocatenkantoor Libra te Budel: tel. 0495-842480, fax 0495-841198, e-mail m.fransen@advocatenkantoorlibra.nl

nl, website www.advocatenkantoorlibra.nl

Advocatenkantoor Samuel te Breda: Chassingsingel 1 (4811 HA) Breda, tel. 076-5222141, fax 076-5151017

Advocatenkantoor Tennebroek te Dongen: Kard van Rossumstraat 58 (5104 HN) Dongen

Advocatenkantoor Van den Biggelaar te Waalre: e-mail info@advocatenkantoorvanden-biggelaar.nl

Advocatenkantoor Visser C.S. te Amsterdam: fax 087-7842142

Advocatenkantoor Voor-Recht te Den Haag: Hoge Zand 21-a (2512 EK) Den Haag

Advocatenkantoor van der Wal te Rotterdam: Willebrordusstraat 90 (3037 TW) Rotterdam, postbus is opgeheven

Begheijn Advocatuur te Malden: Steiger 25 (6581 KZ) Malden

Blix Advocaten te Amsterdam Zuidoost: De Lairessestraat 154 (1075 HL) Amsterdam, tel. 020-3052830, fax 020-3052839, e-mail info@blixadvocaten.nl, website www.blixadvocaten.nl

Blokland, mr. Th.A.H. van te Amersfoort: Stadsring 79 (3811 HP) Amersfoort, postbus is opgeheven

Boeken Advocatuur te Amsterdam: Keizersgracht 680 (1017 ET) Amsterdam, tel. 020-5314840, fax 020-5314849, website www.boekenadvocatuur.nl

Catsman Weijer & van Gemeren te Capelle aan den IJssel: website www.catsman-weijer.nl

Daniëls Huisman Advocaten te Almelo: tel. 0546-760860, fax 0546-760861

De Goeij te Alkmaar: Europaplein 42 (1825 TL) Alkmaar

e-Legal Advocatuur te Rotterdam: Lichtenauerlaan 102-120 (3062 ME) postbus 4365 (3006 AJ) Rotterdam

Gemeente Delft te Delft: Postbus 340 (2600 AH) Delft

Haseborg & Zillinger advocaten te Amsterdam: tel. 020-5207595, fax 020-5248480

Heitmann Vermeer Advocaten & Rechtsanwältte te Amsterdam:

Frans van Mierisstraat 50-a (1071 RV) Amsterdam

Kaiser Van Steijn Advocaten te Den Haag: Rijswijkse Landingslaan 109 (2497 BE) Den Haag

Kikken C.S. Advocaten te Hoensbroek: website www.kikkencs.nl

Mengelberg Prillewitz Planten Advocaten te Naarden: Nieuwe Englaan 1 (1404 EA) postbus 1006 (1400 BA) Bussum

Metselaar-Hou, mw. mr. S.Y.M. te Hoofddorp: Soderblomstraat 207 (2131 GG) Hoofddorp

Ribbert Advocaten te Amsterdam: Postbus 11788 (1001 GT) Amsterdam

SBM Advocaten te Houten: e-mail info@sbmadvocaten.nl, website www.sbmadvocaten.nl

Schouwenburg Advocaten te Beilen: e-mail info@schouwenburgadvocaten.nl

Stichting Ymere te Amsterdam: Jollemanhof 8 (1019 GW) postbus 2961 (1000 CZ) Amsterdam, tel. 020-5559196, e-mail r.tempelaars@ymere.nl

Ton van Mil advocaat/scheidingsmediator te Maastricht: e-mail info@tonvanmil.nl

Valuas Advocaten en Mediators te Venlo: tel. 077-3101159, fax 077-3512994

Van Dinter Advocatenkantoor te Roermond: Buitenop 16 (6041 LA) Roermond, tel. 0475-332000, fax 0475-335365, e-mail info@vadvocaat.com, website www.vadvocaat.com

Van Oorschoot Advocatuur Insolventies te Leeuwarden: Emmakade 24 (8933 AS) Leeuwarden, postbus is opgeheven

Voorink Van den Tooren Van Aanhold van de Venne Advocaten te Dieren: Noorderstraat 10 (6953 CE) Dieren, postbus is opgeheven

Vos, mr. I. de te Amsterdam: e-mail ipo@devosadvocaat.nl

Wendelgest Advocaat Financieel Recht, mr. J. te Amstelveen: Laan van Kronenburg 2 (1183 AS) Amstelveen

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het *Advocatenblad* zijn gepubliceerd, zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en BalieNet.
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. P.J.M. Drion, mr. H.J. de Groot, mr. H.J.A. Knijff, mr. J.D. Loorbach, mr. I.E.M. Sutorius en H. Uhlenbroek.

Schorsing voor onbepaalde tijd

Raad van Discipline Amsterdam 3 november 2009
(mrs. Brouwer, Van de Laar, Huisman, Romijn en Westhoff)

Criteria voor de voorzieningen van artikel 60b Advocatenwet. Die toets is deels bedrijfseconomisch (financiële gezondheid, deugdelijkheid van de bedrijfsorganisatie) en deels praktijkgericht (kwaliteit van de praktijkuitoefening, marktreputatie, veroordelingen, risico voor cliënten).

- artikel 60b Advocatenwet

Verzoek

De deken verzoekt de raad primair om op voet van artikel 60b van de Advocatenwet:

- mr. X met onmiddellijke ingang voor onbepaalde tijd te schorsen in de uitoefening van zijn praktijk;
- te bepalen dat een door de raad aan te wijzen advocaat in het ressort Z naar bevind van zaken handelend die maatregelen mag nemen waartoe mr. X zelf bevoegd zou zijn, die in het belang van de continuïteit van het kantoor van mr. X en de cliënten van het kantoor van mr. X zijn.

De deken verzoekt de raad subsidiair om een onderzoek ex artikel 60c van de Advocatenwet in te stellen naar de toestand waarin de praktijk van mr. X en het kantoor van mr. X zich bevinden.

De deken verzoekt de raad zowel primair als subsidiair om een beslissing over de kosten, waaronder de kosten die ten laste van mr. X kunnen worden gebracht, aan te houden, althans te bepalen dat deze vooralsnog op ten hoogste € 10.000 kunnen worden begroot en slechts dan op een

hoger – ten laste van mr. X te brengen – bedrag kunnen worden gesteld, indien de raad op basis van het verzoek van de aan te wijzen advocaat hierover een beslissing neemt.

Feiten

Voor de beoordeling van het verzoek kan, gelet op de stukken en hetgeen ter zitting is verklaard, van het volgende worden uitgegaan:

Mr. X is sedert 1992 werkzaam als advocaat, laatstelijk te Y bij het kantoor dat zijn naam draagt (hierna: ‘het kantoor van mr. X’). De aandelen van dat kantoor zijn volledig in handen van X B.V. te A. De aandelen van deze houdstermaatschappij behoren geheel toe aan mr. X. Voordat hij zijn huidige kantoor oprichtte, was mr. X als partner verbonden aan kantoor C. Na het vertrek van mr. X is kantoor C in 2007 failliet gegaan. De curator heeft een regeling met mr. X getroffen inhoudende dat hij tezamen met X B.V. in termijnen een bedrag ad (...) aan de boedel zou voldoen.

Tegen de advocaten bij het kantoor van mr. X loopt een aantal tuchtrechtelijke onderzoeken en procedures. Deze zien vooral op het optreden van het kantoor in zogenoemde ‘beleggingsfraudezaken’. De voorzieningenrechter heeft bepaald dat mr. X publiekelijk gedane uitspraken betreffende beleggingsfondsen moest rectificeren.

De raad van toezicht in het arrondissement A heeft in december 2008 in overeenstemming met mr. X besloten een onderzoek in te stellen naar de wijze van praktijkvoering van het kantoor van mr. X. Reden hiertoe was naast de ingediende klachten en verzoeken tot bemiddeling, ook de constante stroom publicaties en het door één van de klagers gelegde beslag op onder andere de kantoorrekening van het kantoor van mr. X.

De raad van toezicht te A heeft mr. D en de heer E RA verzocht om de praktijkvoering binnen het kantoor van mr. X te onderzoeken en in het bijzonder te rapporteren over de volgende punten:

- de praktijkvoering in zijn algemeenheid en de vraag of deze voldoet aan redelijkerwijs te stellen eisen, waaronder doch niet uitsluitend aan hetgeen voortvloeit uit de toepasselijke wet- en regelgeving;

- de vraag of de belangen van cliënten zijn gewaarborgd;
- de wijze waarop richting cliënten wordt gedeclareerd;
- de financiële organisatie van de praktijk;
- het gebruik van de derdengeldrekening.

Het onderzoek heeft geleid tot een rapportage d.d. 9 februari 2009. Enkele aanbevelingen die zij daarin doen zijn:

- Draag er zorg voor dat in elk nieuw te openen dossier bij het begin van de behandeling een gedegen procesanalyse wordt opgesteld, waarin kansen en risico’s worden toegelicht. Draag er zorg voor dat de cliënten hiervan (vertrouwelijk) kunnen kennis nemen;
- Wees terughoudend bij het voeren van publiciteit en wees kritischer bij het formuleren van berichten over bepaalde zaken. Laat je zo nodig extern adviseren over de rechtmatigheid van voorgenomen uitlatingen. Voorkom cliënten te werven over de rug van een (toekomstige) wederpartij.
- Pas voor zover nodig de dekking aan van de beroepsaansprakelijkheidsverzekering. Gelet op de relatief grote belangen die gemoeid zijn met de behandeling van met name de vastgoedfraudezaken, zou een dekking van € 4.000.000 wel eens te laag kunnen zijn.
- Zorg voor een betere financiële basis voor het aantrekken van een behoorlijke kantoorfinanciering.
- Kijk nog eens kritisch naar de kosten die in relatie met de omzet veel te hoog zijn.’

Naar aanleiding van dit rapport heeft op 15 april 2009 een gesprek plaatsgevonden tussen de betrokkenen. Aldaar heeft de heer E ten aanzien van de solvabiliteit, winstgevendheid en liquiditeit van het kantoor van mr. X geconcludeerd dat de onderneming bij terugvallende omzet direct in liquiditeitsproblemen komt en dat salarissen niet betaald kunnen worden. Dat betekent een te snelle afbouw in personele zin en ook dat lopende verplichtingen aan cliënten in gevaar komen. Verder merkt de heer E op dat er door hem een beperkt onderzoek is gedaan naar de financiële posities van X B.V. en van mr. X

in privé en dat hij geconstateerd heeft dat deze onvoldoende zijn om het kantoor te ondersteunen.

Naar aanleiding van dit gesprek stelde mr. X dat hij zorg zou dragen voor een kredietfaciliteit van (...). De personeelskosten zouden worden teruggedrongen. De contracten van de twee bij zijn kantoor werkzame juridische medewerkers zouden na medio 2009 niet worden verlengd. Afgesproken werd dat mr. X vóór 15 mei 2009 schriftelijk zou aangeven welke concrete maatregelen door hem c.q. door zijn kantoor zouden worden genomen met name op financieel gebied. Die maatregelen zouden dan ter becomingariëring worden voorgelegd aan mr. D en de heer E. Die afspraken zijn aan mr. X bevestigd bij brief d.d. 5 mei 2009. Ook is mr. X daarin verzocht om de verplichtingen richting de curator in zijn reactie te betrekken.

Vervolgens is in de periode van 15 mei 2009 tot en met 15 juni 2009 verder gecorrespondeerd tussen enerzijds mr. G namens mr. X en anderzijds de raad van toezicht te A. Samengevat legt mr. G uit op welke wijze het kantoor van mr. X aan de aanbevelingen zou voldoen, terwijl de raad daarop reageert met verzoeken om aanvullende informatie.

In zijn brief d.d. 15 juni 2009 reageert de heer E op de voorgestelde maatregelen. Kort samengevat komt zijn reactie erop neer dat uit de overgelegde stukken niet blijkt of de maximale dekking van de beroepsaansprakelijkheidsverzekering daadwerkelijk is verhoogd. Uiteindelijk concludeert hij dat hij niet over informatie beschikt om te bevestigen dat de kwetsbare financiële situatie bij het kantoor van mr. X is verbeterd.

Op 19 juni 2009 verzoekt mr. H om het patronaat te mogen voeren over twee nieuwe stagiairs bij het kantoor van mr. X. Dit verzoek is door de raad van toezicht afgewezen.

Bij brief d.d. 31 juli 2009 zendt mr. X de halfjaarstukken over de eerste helft van 2009 aan de deken, die aan de heer E worden doorgezonden. Naar aanleiding daarvan verzoekt de heer E om binnen één week antwoord te krijgen op diverse vragen over die stukken. Er wordt vervolgens namens mr. X verzoekt om uitstel

om deze vragen te beantwoorden. Mr. X schrijft op 14 september 2009 aan de deken dat er niet bezuinigd kan worden op personeelskosten, dat de boekhouder op vakantie is en dat de kwartaalstukken met balans pas in de tweede week van oktober kunnen worden toegestuurd. Verder zou X B.V. 'een bijzonder aantrekkelijke betalingsregeling hebben getroffen met de curator' en zou de incidentele omzet 'stapje voor stapje' kunnen worden gerealiseerd.

Hierop reageert de heer E in zijn brief d.d. 21 september 2009 met het volgend bericht: 'Per saldo ontbreekt mij nog de meest relevante informatie om een oordeel te kunnen geven over de financiële situatie bij [het kantoor van mr. X]. [...] Resumerend kan worden gesteld dat ik nog steeds geen nadere informatie heb om mijn mening opgenomen in de brief van 9 februari 2009 en 15 juni 2009, te herzien.'

Beoordeling

Ten aanzien van de primaire verzoeken geldt het volgende. De raad stelt op grond van de stukken en het verhandelde ter zitting het volgende vast. Het door mr. D en de heer E uitgevoerde onderzoek bij het kantoor van mr. X leidt onder andere tot de conclusie dat de wijze van optreden van het kantoor niet zonder risico is en dat de financiële basis van het kantoor kwetsbaar is.

Alhoewel de bezwaren al geruime tijd geleden zijn geïdentificeerd en mr. X ruimschoots in de gelegenheid is gesteld om zijn praktijk in orde te brengen, is dat niet gebeurd. Gebleken is dat mr. X eerder stelselmatig blijft weigeren om de aanbevelingen die hem door de onderzoekers aan de hand zijn gedaan ter verbetering van de praktijk, te volgen. De verklaringen die de raadsman van mr. X in dat verband ter tafel heeft gebracht brengen daar geen verandering in.

Voor wat betreft de beroepsaansprakelijkheidsverzekering is ter zitting gebleken dat de dekking daarvan zelfs nog veel lager is dan het niveau waar de heer E vanuit gegaan is – en dat hij al aan de lage kant achtte.

De financiële basis van het kantoor van mr. X is nog altijd kwetsbaar en

daarin is ondanks herhaalde toezeggingen nog geen verbetering opgetreden. De onderneming lijkt grotendeels te zijn gefinancierd op basis van – deels onzekere – toekomstige inkomsten. Er is geen kredietfaciliteit gevonden en er zijn geen zekerheden gesteld. De situatie is dan ook zorgelijk.

Voor wat betreft de wijze van praktijkvoering blijkt uit de overgelegde stukken dat mr. X er nog altijd een agressieve wijze van cliënten werven op na houdt en voordurend de publiciteit zoekt, waarbij openbare beschuldigingen aan het adres van wederpartijen niet worden geschuwd. Uit de diverse uitspraken van voorzieningenrechtters blijkt dat mr. X daarmee een grens overschrijdt.

Aan de raad is tevens gebleken dat mr. X – ondanks het verbod van de raad van toezicht in het arrondissement A hiertoe – vier stagiairs zoekt, getuige de advertentie in het *Advocatenblad* van (...) terwijl inkrimping geboden was, zoals op 15 april 2009 was afgesproken.

Al met al geeft mr. X hiermee geen blijk zijn praktijk behoorlijk te kunnen uitoefenen.

Op grond van deze omstandigheden acht de raad het verzoek tot schorsing toewijsbaar. Tevens acht de raad het treffen van een voorziening als bedoeld in artikel 60b lid 1 *Advocatenwet* noodzakelijk.

De deken heeft verzocht bij wijze van voorziening een advocaat aan te wijzen die de bevoegdheid krijgt om beslissingen te nemen waartoe mr. X zelf bevoegd zou zijn met betrekking tot de praktijkvoering. Gezien de thans bestaande situatie acht de raad een dergelijke voorziening passend en noodzakelijk. De taak van de aan te wijzen advocaat zal met name bestaan in het zo mogelijk realiseren van de hiervoor genoemde aanbevelingen en, indien zulks niet of niet in voldoende mate mogelijk blijkt, het treffen van alsdan passende maatregelen. De raad zal als zodanig aanwijzen, zolang de deken dat geraden acht, mr. K. De raad zal deze advocaat tevens de bevoegdheid geven om zo nodig de sterke arm in te schakelen.

De raad zal de aangewezen advocaat de bevoegdheid geven om mr. X te ver-

tegenwoordigen in het bestuur van de Stichting Derdengelden, tenzij daar op een andere acceptabele wijze in kan worden voorzien en voor zover de statuten van de Stichting Beheer Derdengelden dat toestaan. Een dergelijke voorziening is ook volgens de raad noodzakelijk vanwege het zwaarwegende en spoedeisende belang dat ook in financieel opzicht de nodige maatregelen kunnen worden getroffen ten behoeve van de cliënten van mr. X.

Ten slotte is de raad van oordeel dat de kosten van de aan te stellen advocaat ten laste van mr. X dienen te komen. De raad acht het redelijk dat de advocaat zijn werkzaamheden zal uitvoeren tegen betaling van een vergoeding van ten hoogste (...) per uur, zulks met een (voorlopig) maximum van 120 uur in totaal. Mr. X dient hiertoe binnen zeven dagen na dagtekening van deze beslissing een voorschot aan deze advocaat te voldoen van (...). Zodra het voorschot niet meer toereikend is, zal op verzoek van betrokken advocaat door mr. X een nader voorschot van (...) moeten worden voldaan en zo vervolgens tot het (voorlopig) maximum is bereikt. Indien de aan te stellen advocaat van oordeel is dat voortzetting van zijn werkzaamheden na ommekomst van de voornoemde 120 uur passend en geboden is, zal op diens verzoek worden beoordeeld of daartoe aanvullende gelden zullen worden toegekend.

Aan behandeling van het subsidiaire verzoek komt de raad gezien het voorgaande niet toe.

Beslissing

De raad:

- schorst mr. X met onmiddellijke ingang voor onbepaalde tijd in de uitoefening van de praktijk als advocaat;
- bepaalt bij wijze van voorziening als bedoeld in artikel 60b lid 1 Advocatenwet dat mr. K de bevoegdheid heeft zich toegang te verschaffen tot de ruimte waarin de praktijk van mr. X wordt gevoerd en tot zijn archieven en tot die zaken en personen als genoemd in artikel 60.e lid 1 en 2 Advocatenwet, desnoods met behulp van de sterke arm, en dat deze advocaat overeen-

komstig diens taak in het belang van de continuïteit van het kantoor van mr. X en de cliënten van mr. X naar bevind van zaken maatregelen mag nemen waartoe mr. X als advocaat zelf bevoegd zou zijn, een en ander zolang de deken dat geraden acht en de aangewezen advocaat zich daartoe beschikbaar houdt;

- bepaalt voor zover hier niet op een andere acceptabele wijze in kan worden voorzien dat mr. K voornoemd mr. X vertegenwoordigt in het bestuur van de Stichting Beheer Derdengelden van het kantoor van mr. X zulks met uitsluiting van mr. X zelf, voor zover de statuten van deze stichting de deken de bevoegdheid geven bestuurders te ontslaan en te benoemen;
- bepaalt dat mr. K voornoemd zijn werkzaamheden zal uitvoeren tegen een – ten laste van verweerder te brengen – vergoeding van ten hoogste (...) per uur, zulks met een maximum van 120 uur in totaal;
- bepaalt dat mr. X aan mr. K voornoemd binnen zeven dagen na dagtekening van deze beslissing op een door hem aan te wijzen rekening een voorschot zal voldoen van (...);
- bepaalt dat mr. X op eerste verzoek van de aangewezen advocaat en binnen zeven dagen na dit verzoek nadere voorschotten van (...) exclusief btw en reiskosten zal voldoen tot een totaal van (...) als (voorlopig) maximum.

Uitoefenen van pressie om klacht in te laten trekken

Hof van Discipline 8 februari 2008, nr. 4939

(mrs. Van Erp Taalman Kip-Nieuwenkamp, De Groot-van Dijken, Minderhoud, Boumans en Creutzberg)

Raad van Discipline Arnhem 11 juni 2007

(mrs. De Vries, Bige, Breuning ten Cate, Maissan en Wilmink)

Aansprakelijkstelling wegens de indiening van een klacht, waarbij van misbruik van klachtrecht niet is gebleken, kan niet anders worden gelezen dan als het uitoefenen van pressie om klager te bewegen de klacht in te trekken.

- Art. 46 Advocatenwet (2 Wat een behoorlijk advocaat betaamt; 2.1 Wat in het algemeen niet betaamt)

Feiten

Klager is advocaat en heeft eerder namens een cliënte een klacht ingediend tegen mr. X. Die klacht is door de raad behandeld ter zitting van 16 oktober 2006 en door de raad bij beslissing van 11 december 2006 gegrond geoordeeld, met oplegging van de maatregel van enkele waarschuwing. Op het daartegen door mr. X ingestelde hoger beroep heeft het hof inmiddels bij beslissing van 14 mei 2007 de beslissing van de raad vernietigd en de klacht alsnog ongegrond verklaard.

Bij brief d.d. 20 oktober 2006 heeft mr. X aan klager geschreven dat hij er behoefte aan heeft diens cliënte in de gelegenheid te stellen haar klacht in te trekken omdat, zoals hij schrijft, hem ter zitting is gebleken dat klager uitgaat van een verkeerde veronderstelling. Na zulks te hebben toegelicht, schrijft mr. X: 'Ik geef u en uw cliënte derhalve in overweging de klacht in te trekken. Ik moet mij namens mijn kantoor alle rechten voorbehouden ter zake van de schade die is geleden en nog zal worden geleden, waartoe ik ook reken die tijd die in het dossier besteed is en nog besteed zal moeten worden. Ik stel u en uw cliënte hierbij aansprakelijk daarvoor.'

Klacht

Klager heeft zich erover beklagd dat mr. X hem heeft willen bewegen de klacht in te trekken en hem en zijn cliënte aansprakelijk heeft gesteld voor de door mr. X vanwege het indienen van de klacht gemaakte kosten, wanneer hij de klacht niet zou intrekken.

Voor zover in de brief van mr. X van 20 oktober 2006 niet het verband zou kunnen worden gelezen tussen de aansprakelijkstelling en het niet intrekken van de klacht, heeft klager zich er in zijn

brief van 12 februari 2007 subsidiair over beklaagd dat mr. X hem en zijn cliënte aansprakelijk heeft gesteld voor het enkele feit dat gebruik is gemaakt van het klachtrecht.

Verweer

Mr. X heeft in zijn reactie op de klacht zijn aansprakelijkstelling gehandhaafd, omdat het hem voorkomt dat, indien sprake is van misbruik van klachtrecht, de schade verhaald kan worden op de aansprakelijke persoon.

Overwegingen raad

Iedere advocaat is onderworpen aan het tuchtrecht voor advocaten zoals dat in de Advocatenwet is geregeld. Dat tuchtrecht brengt mee dat elk handelen en nalaten van een advocaat voor toetsing door de tuchtrechter in aanmerking komt. Iedereen die meent dat hij daarbij belang heeft, kan zich met een klacht tot de deken wenden. De deken zal de klacht onderzoeken en trachten deze in der minne te schikken. Lukt dat laatste niet, dan zal hij de klacht ter kennis brengen van de raad. De voorzitter van de raad kan kennelijk ongegronde klachten, kennelijk niet-ontvankelijke klachten en klachten van onvoldoende gewicht bij voorzittersbeslissing afdoen. Gebeurt dat niet, dan vindt een mondelinge behandeling plaats door de Raad van Discipline.

Gaandeweg dit traject bestaat er altijd de mogelijkheid om als klager en verweerder te overleggen over een minnelijke regeling. Dat kan tot aan de uitspraak van de te geven eindbeslissing, al dan niet onder leiding van de (waarnemend) deken. Zodanig overleg is echter iets anders dan hetgeen mr. X met zijn brief van 20 oktober 2006 aan klager heeft gedaan. Die brief kan, gelet op de aansprakelijkstelling van klager, of die nu moet worden opgevat als voorwaardelijk of onvoorwaardelijk, naar het oordeel van de raad niet anders worden gelezen dan als het uitoefenen van pressie om klager te bewegen de klacht van zijn cliënte in te trekken. Dat is in strijd met hetgeen een behoorlijk advocaat betaamt.

Van enig misbruik van klachtrecht door klager dat een aansprakelijkstel-

ling zou kunnen rechtvaardigen, is de raad niet gebleken.

De primaire klacht is dan ook gegrond.

Beslissing raad

Verklaart de primaire klacht van klager tegen mr. X gegrond met oplegging van de maatregel van enkele waarschuwing.

Overwegingen hof

Het onderzoek in hoger beroep heeft niet geleid tot andere beschouwingen en gevolgtrekkingen dan die vervat in de beslissing van de raad, waarmee het hof zich verenigt.

Beslissing hof

Bekrachtigt de beslissing van de raad.

.....

Beleidsvrijheid van de cassatieadvocaat

Hof van Discipline 17 maart 2008, nr. 4971
 (mrs. Van Erp Taalman Kip-Nieuwenkamp, Arpeau, Paulussen, Van Duren en Stevens)
 Raad van Discipline Amsterdam 31 juni 2007
 (mrs. Marx, Rigtgers, Roodveldt, Schyns en Voorhoeve)

Het opstellen van een cassatieschriftuur vereist speciale juridische deskundigheid en de cassatieadvocaat dient vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid te bepalen welke middelen in het belang van zijn cliënt kunnen en moeten worden ingediend. De cliënt behoeft niet zonder meer akkoord te gaan met de aanpak van zijn advocaat en moet de gelegenheid hebben een second opinion in te winnen.

- Art. 46 Advocatenwet (1 Zorg voor de cliënt; 1.1 Beleidsvrijheid; 1.2 Communicatie met de cliënt; 1.5 Vereiste tot schriftelijke vastlegging) en art. 56 lid 1 Advocatenwet
- Gedragsregels 8 en 9

Feiten

Bij arrest van 1 mei 2003 heeft het gerechtshof klager veroordeeld tot een

gevangenisstraf. Diezelfde dag is namens klager beroep in cassatie ingesteld door mr. Y, die klager als advocaat bijstond in de strafzaak in hoger beroep. In april 2004 is mr. X door mr. Y benaderd om klager in cassatie bij te staan. Bij brief van 15 april 2004 heeft mr. X aan klager bericht dat hij zich op verzoek van mr. Y namens klager in de cassatieprocedure had gesteld; dat hij het dossier zal bestuderen en dat hij zal kijken of hij mogelijkheden ziet om klachten bij de Hoge Raad in te dienen; dat het uitsluitend gaat om juridische vragen in de cassatieprocedure en de feiten niet meer tellen, en dat hij hem van het verdere verloop van de procedure op de hoogte zal houden. Daarbij heeft mr. X voorts een 'Verklaring Omtrent Inkomen en Vermogen' gestuurd met het verzoek daarop een aantal gegevens in te vullen en deze ondertekend terug te sturen. In reactie daarop heeft klager bij brief van 22 april 2004 de betreffende verklaring ingevuld en ondertekend teruggestuurd en mr. X geschreven dat hij hoopte dat deze iets voor hem zou kunnen betekenen en dat zij elkaar nog zouden kunnen spreken of ontmoeten. Bij brief van 23 april 2004 heeft mr. X klager bericht dat hij na bestudering van het dossier een klacht bij de Hoge Raad had ingediend en een afschrift van de ingediende cassatieschriftuur bijgevoegd. Ook mr. Y is een afschrift van dit schriftuur toegestuurd. Bij brief van 27 april 2004 heeft klager zich tot de Hoge Raad gewend. In de brief schrijft klager dat hij mr. X als advocaat ontslaat, verzoekt hij om toewijzing van een andere cassatieadvocaat en formuleert hij zelf de klachten (waaronder ook de door mr. X ingediende klacht) die naar zijn mening in cassatie aan de orde moeten komen. In zijn brief van 5 mei 2004 aan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft klager zijn onvrede geuit over de werkwijze van mr. X en de gang van zaken in de cassatieprocedure.

Overwegingen raad

Voor de beoordeling van de klacht is van belang hetgeen in regel 8 van de Gedragsregels 1992 is bepaald: 'De advocaat dient zijn cliënt op de hoogte te brengen van belangrijke informatie, feiten en afspraken. Waar nodig ter voorkoming van

misverstanden, onzekerheid of geschil, dient hij belangrijke feiten en afspraken schriftelijk aan zijn cliënt te bevestigen.’

De raad stelt vast dat mr. X de cassatiemiddelen niet voor indiening heeft toegezonden aan klager of deze met klager heeft besproken. Dat is ter zitting ook door mr. X erkend. Mr. X heeft daarover ter zitting van 8 mei 2007 opgemerkt dat tussen hem en mr. Y (stilzwijgend) was afgesproken dat de contacten met klager over de cassatieprocedure door mr. Y zouden worden onderhouden. Wat daarvan ook zij, niet gebleken is dat klager door mr. X op de hoogte is gesteld van die afspraak of gewoonte, terwijl de inhoud van de brieven van mr. X aan klager van 15 en 23 april 2004 juist duiden op het tegendeel. Over het standpunt van mr. Y in dezen bestaat geen duidelijkheid. De raad constateert dat de afspraak over het contact tussen klager, mr. X en mr. Y – zo deze er was – in elk geval niet schriftelijk is vastgelegd. Nu mr. X als advocaat van klager optrad in de betreffende procedure, was het de verantwoordelijkheid van mr. X daarover geen misverstand te laten bestaan en de daarover gemaakte afspraken (zowel ten opzichte van klager als ten opzichte van mr. Y) schriftelijk vast te leggen. Het gebrek aan duidelijkheid daarover komt dan ook voor rekening van mr. X.

Voorts merkt de raad op dat de cassatiemiddelen nog tot 10 mei 2004 konden worden ingediend, maar dat deze door mr. X al op 23 april 2004 zijn ingediend. De raad meent dat tussen 23 april 2004 en 10 mei 2004 voldoende tijd lag voor overleg met klager over de in te dienen middelen. Mr. X heeft de raad niet duidelijk kunnen maken waarom hij die tijd niet heeft benut voor het verkrijgen van klagers instemming met de conceptcassatiemiddelen. Het had – op grond van hetgeen hiervoor is overwogen – op de weg van mr. X gelegen de in te dienen cassatiemiddelen vooraf ter kennis van klager te brengen dan wel met hem te bespreken. De brief van 22 april 2004 van klager aan mr. X, waarin hij schrijft graag met mr. X te willen spreken, had naar de mening van de raad voor mr. X te meer reden moeten zijn om (alsnog) contact op te nemen met klager, bijvoorbeeld voor een nadere uitleg. Er hing voor klager

immers veel af van de procedure bij de Hoge Raad. Dat klager voor afloop van de cassatietermijn wel de brieven d.d. 27 april 2004 en 5 mei 2004 heeft geschreven maar niet mr. X, doet aan het voorgaande niet af.

Mr. X heeft nog aangevoerd dat het Statuut voor de raadsman in strafzaken hem als raadsman een eigen verantwoordelijkheid geeft, hem een poortwachtersrol toebedeelt en dat hij uiteindelijk bepaalt welke cassatiemiddelen worden ingediend. Dat betreft echter slechts de inhoudelijke kant van de bijstand door een raadsman en doet niet af aan het feit dat mr. X als cassatieadvocaat van klager hem behoort te informeren over de (on)mogelijkheden en het verloop van de zaak. Klager beklaagt zich immers over de communicatie tussen hem en mr. X.

Op grond van het voorgaande is de raad van oordeel dat de klacht gegrond is.

Beslissing raad

Verklaart de klacht gegrond onder oplegging van de maatregel van enkele waarschuwing.

Overwegingen hof

Beide partijen zijn van de beslissing van de raad in hoger beroep gekomen. Klager kan in zijn beroep niet worden ontvangen, nu zijn klacht in eerste aanleg gegrond is verklaard en ingevolge het bepaalde in art. 56 lid 1 van de Advocatenwet van een zodanige beslissing geen hoger beroep mogelijk is, ook niet ten aanzien van de zwaarte van de daarin opgelegde maatregel. Mr. X is wel ontvankelijk in zijn hoger beroep.

Het hof stelt voorop dat uit de correspondentie tussen mr. X en klager genoegzaam is gebleken dat klager na overleg met mr. Y ermee akkoord is gegaan dat mr. X hem in cassatie als advocaat zou bijstaan. Het hof verwijst naar de brief van 22 april 2004 van klager aan mr. X en het feit dat klager de ‘Verklaring Omtrent Inkomen en Vermogen’ ingevuld heeft teruggestuurd. Mr. X kan dan ook niet worden verweten dat hij de zaak van klager in cassatie is gaan behandelen zoals het eerste gedeelte van diens klacht luidt.

Het tweede onderdeel van de klacht betreft de vraag of mr. X door een cassatieschriftuur in te dienen zonder

voorafgaand overleg met klager, in strijd heeft gehandeld met de zorg die hij als cassatieadvocaat ten opzichte van klager had behoren te betrachten.

Blijkens de bestreden beslissing is de raad van oordeel dat mr. X, alvorens het cassatieschriftuur in te dienen, klager had moeten informeren over de inhoud daarvan en zijn instemming daarmee had behoren te verkrijgen en dat hij door dit na te laten tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld. Voorts acht de raad (daarmee buiten de klacht tredend) verwijtbaar dat mr. X klager niet op de hoogte heeft gebracht van de met mr. Y gemaakte afspraak dat deze de contacten met klager over de cassatieprocedure zou onderhouden.

De door mr. X ingediende grieven richten zich tegen deze oordelen van de raad. Mr. X voert aan dat hij, wanneer hij rechtsbijstand in cassatiezaken verleent, in het algemeen slechts schriftelijk contact pleegt te hebben met de cliënt. De bespreking van de feiten is in een cassatiezaak niet nodig. In de zaak van klager heeft mr. X met mr. Y afgesproken dat deze het persoonlijk contact met klager zou onderhouden, terwijl mr. X klager schriftelijk op de hoogte heeft gehouden van het gehele verloop van de cassatieprocedure. Mr. X stelt dat hij de schriftuur met spoed heeft ingediend om klager de gelegenheid te geven binnen de voor de indiening van middelen geldende termijn (tot 10 mei 2004) nog een second opinion te vragen.

Voorts verwijst mr. X naar de door hem aan het hof overgelegde brief van mr. Y van 27 november 2007, die inhoudt dat klager zich, nadat hij de door mr. X ingediende schriftuur met slechts één middel had ontvangen, tot mr. Y heeft gewend en zijn ongenoegen heeft geuit omdat hij meer middelen had verwacht; dat mr. Y zich daarover heeft verstaan met mr. X, die echter geen verdere mogelijkheden zag; dat mr. Y dit met de nodige uitleg aan klager heeft medegedeeld en dat klager daarop reageerde met de mededeling dat hij een second opinion aan een andere advocaat zou vragen. Mr. X heeft daarna niets meer van klager vernomen, totdat deze zich in september 2004 met een ander probleem tot hem wendde.

Bij de beoordeling van de handelwijze van mr. X moet rekening worden gehouden met de bijzondere aard van de cassatieprocedure, waarin immers, anders dan in de daaraan voorafgaande procedures, de vaststelling van de feiten niet meer aan de orde is en het gaat om de juridische aspecten van de zaak. Het opstellen van een cassatieschriftuur vereist speciale juridische deskundigheid en de cassatieadvocaat dient vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid te bepalen welke middelen in het belang van zijn cliënt kunnen en moeten worden ingediend. Hij behoeft geen gevolg te geven aan de wens van zijn cliënt bepaalde (of anders geformuleerde) middelen, die in zijn eigen visie geen kans van slagen hebben, toch in te dienen. Dit valt binnen zijn beleidsvrijheid als cassatieadvocaat. Dat neemt niet weg dat de cliënt niet zonder meer akkoord behoeft te gaan met de aanpak van zijn advocaat en de gelegenheid moet hebben een second opinion bij

een andere advocaat in te winnen.

Mr. X heeft de door hem ingediende schriftuur zo tijdig ter kennis van klager gebracht, dat er nog voldoende gelegenheid was desgewenst een andere cassatieadvocaat in te schakelen die eventueel een (vervangende of aanvullende) schriftuur zou kunnen indienen. Uit de brief van mr. Y van 27 november 2007 blijkt dat klager zich na ontvangst van de cassatieschriftuur direct tot mr. Y heeft gewend, zodat de communicatie in dit opzicht kennelijk geen probleem heeft opgeleverd. Overigens had klager zich ook rechtstreeks tot mr. X mogen wenden. Dat mr. X, zoals hij stelt, met mr. Y had afgesproken dat mr. X klager schriftelijk zou informeren, en het rechtstreeks en persoonlijke contact met klager aan mr. Y zou overlaten, staat hieraan niet in de weg. Een dergelijke, in de cassatiepraktijk heel gebruikelijke, afspraak ontslaat de cassatieadvocaat niet van zijn eigen verantwoordelijkheid tegenover de cliënt.

Dit alles leidt tot het oordeel dat de door klager aan mr. X verweten handelwijze – indiening van de schriftuur zonder voorafgaand overleg met klager – niet tuchtrechtelijk verwijtbaar is, in aanmerking genomen dat de belangen van klager hierdoor niet zijn geschaad. Klager heeft zijn bezwaren tegen de schriftuur aan mr. Y kunnen voorleggen en deze heeft mr. X daarop aangeschreven. Toen bleek dat mr. X geen andere mogelijkheid voor andere (door klager gewenste) middelen zag, had klager nog voldoende gelegenheid zich tot een andere advocaat te wenden.

Uit het voorgaande volgt dat de klacht ongegrond is.

Beslissing hof

Verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn hoger beroep; vernietigt de beslissing van de raad en opnieuw beslissende verklaart de klacht ongegrond.

(advertenties)

Vaessen & Van Kempen advocaten

te Cuijk
(op 15 km van Nijmegen)

zoekt ter versterking van het team een enthousiaste

ADVOCAAT-MEDEWERKER / GEVORDERDE STAGIAIR(E) voor de algemene praktijk

Ons kantoor kent een informele werksfeer en biedt kwaliteit, ook in de begeleiding en opleiding.

Sollicitaties binnen 14 dagen te richten aan:

Vaessen & Van Kempen advocaten
t.a.v. mr. E.C.M.J. van Kempen
Postbus 68
5430 AB CUIJK

info@advocatencuijk.nl
www.advocatencuijk.nl

Bij Kok Advocaten zijn vier advocaten werkzaam. Gevoerd wordt een algemene praktijk voor zowel het midden- en kleinbedrijf alsmede particulieren. Het accent ligt op contractenrecht, arbeidsrecht, huurrecht, vervoerrecht, strafrecht en personen- en familierecht.

Wij zoeken op korte termijn een:

ADVOCAAT-STAGIAIRE/ ADVOCAAT-MEDEWERKER M/V

Sollicitaties voorzien van een CV en cijferlijst kunt U richten aan:

Mr. M.W. Kok
Bongerdstraat 4
Postbus 3025
5930 AA VENLO-TEGELEN
Tel: 077 – 373 64 39
Email: info@kokadvocaten.nl
Internet: www.kokadvocaten.nl

**Bij ons in het Rivierengebied
komt je carrière pas écht in een
stroomversnelling.**

ADVOCAAT-STAGIAIRE M/V
ADVOCAAT-MEDEWERKER M/V
Voor de ondernemings- en
insolventierechtpraktijk

Grachtengordel of Rivierengebied? Wanneer jij meer vaart wilt in je ontwikkeling als advocaat, hoef je niet per se naar de grote stad. Sterker nog: bij Bierman Advocaten in Tiel zijn we ervan overtuigd dat onze persoonlijke aanpak je meer kansen biedt dan het gemiddelde top 50 kantoor. Zo kun je als advocaat-stagiaire ervaring opdoen in elk denkbaar rechtsdomein en sta je al gauw in toga je eigen zaken te bepleiten. En als advocaat-medewerker fungeer je als sectieoverstijgend huisadvocaat voor tal van aansprekende cliënten. Meer weten over jouw carrièremogelijkheden binnen hét advocatenkantoor (25 topjuristen) van Midden-Nederland? Kijk dan op www.bierman.nl

Bierman Advocaten

Topjuristen uit Tiel

MARXMAN ADVOCATEN IS GEEN ALLEDAAGS KANTOOR

ZET JEZELF OP VOORSPRONG BIJ MARXMAN ADVOCATEN

Wij zijn een vernieuwend, ambitieus en vooral onorthodox advocatenkantoor in Amersfoort dat kiest voor klant- en branche-gericht ondernemen. Wij doen dit vanuit onze visie dat bedrijven advocaten willen die hen door en door kennen, die meedenken en proactief optreden. Als bedrijf tussen de bedrijven.

De hoogwaardige kwaliteit van onze juridische dienstverlening is vanzelfsprekend. Wij willen meer. Wij streven naar een langdurige relatie met onze cliënten. Door ons te verdiepen in het bedrijfsproces van de cliënt komen we er achter waar de werkelijke behoefte ligt en daar stemmen we onze dienstverlening op af.

De cultuur binnen ons kantoor is informeel en inspirerend. Een hiërarchisch rollenpatroon zul je bij ons niet vinden. Wij houden van ons werk en dat merk je. Tegelijkertijd houden we ook nog van heel veel andere dingen. We vinden het belangrijk om daar een goede balans in te vinden.

Wij bieden een vernieuwende en dynamische werkomgeving waar plezier in het werk voorop staat, een op maat gemaakt loopbaanplan met intensieve begeleiding voor je zakelijke en persoonlijke ontwikkeling en uitstekende arbeidsvoorwaarden.

Stuur voor 18 december 2009 je schriftelijke sollicitatie met CV en cijferlijst naar mr. Joost Bruins (bruins@marxman.nl). Marxman Advocaten B.V., Computerweg 1E, Postbus 1236, 3800 BE Amersfoort. Tel. 033-4508000, www.marxman.nl.

MARXMAN

advocaten

Voor de uitbouw van ons kantoor zoeken wij een

BEGINNEND ADVOCaatSTAGIAIRE

- Geïnteresseerd in meerdere rechtsgebieden
- Communicatief vaardig
- Flexibel en initiatiefrijk
- Goede beheersing van Engels, Frans of Duits is een pre

GEVORDERDE ADVOCaatSTAGIAIRE/ ADVOCaatMEDEWERKER ARBEID & ORGANISATIE

- 2-4 jaar ervaring als advocaat
- Aantoonbare ervaring met de arbeidsrechtpraktijk
- Ambitie om de (internationale) arbeidsrechtpraktijk verder uit te bouwen
- Communicatief vaardig
- Flexibel en initiatiefrijk
- Goede beheersing van de Engelse taal in woord en geschrift
- Kennis van het ambtenarenrecht is een pre

GEVORDERDE ADVOCaatMEDEWERKER INCASSO/ CREDITMANAGEMENT

- 4-7 jaar ervaring als advocaat
- Aantoonbare ervaring binnen de incasso- en creditmanagementpraktijk
- Ambitie om de (internationale) incasso- en creditmanagementpraktijk verder uit te bouwen
- Communicatief vaardig
- Flexibel en initiatiefrijk
- Weet van aanpakken

WIGGERS & ADVOCATEN

Is een jong en dynamisch advocatenkantoor in Zutphen.

In verband met de groeiende praktijk zijn wij voor de algemene rechtspraktijk op zoek naar een

(gevorderde) advocaat-stagiaire

Sollicitatiebrieven, voorzien van uw cv, zien wij graag binnen twee weken na het verschijnen van deze advertentie tegemoet op het volgende adres:

Wiggers Advocaten, Postbus 340, 7200 AH Zutphen, t.a.v. mr M.H. Hogeman.

www.wiggersadvocaten.nl

& STARMANS van RUYVEN advocaten

Wij zoeken een **advocaat**, bij voorkeur 2^e of 3^e jaars stagiair of beginnend medewerk(st)er, voor de algemene civiele praktijk.

Brieven met cv richten aan mr A.D.J. van Ruyven, tot wie u zich tevens kunt wenden voor nadere informatie.
Postbus 13139
3507 LC Utrecht
Tel: 030 - 234 01 01
e-mail: vanruyven@starmansvanruyven.nl

Gibson & Associates
C.A. Cannegieterstreet # 26
P.O. Box 200
Philipsburg, Sint Maarten N.A.
Tel (00) 599 542 2291
Fax (00) 599 542 4626
E-mail: gibson_jr@attorneysxm.com
Website: www.attorneysxm.com

Law Offices Gibson & Associates, bestaat 40 jaar en is daarmee het oudste advocatenkantoor gevestigd te St. Maarten (Nederlandse Antillen). Ons kantoor heeft een algemeen en divers commerciële praktijk met bijzondere aandacht voor het ondernemingsrecht, het arbeidsrecht, het onroerend goed recht, het strafrecht, het telecommunicatierecht en het bestuursrecht. Er zijn momenteel 13 medewerkers, waarvan 6 advocaten, aan ons kantoor verbonden.

St. Maarten is een zeer kosmopolitisch eiland met een bruisende toeristenindustrie. De bevolkingsopbouw van het eiland bestaat uit een schakering van vele nationaliteiten waardoor nieuwkomers zich snel thuis voelen.

Momenteel heeft ons kantoor plaats voor:

- **een advocaat- medewerker m/v;**
- **een (gevorderde) stagiaire m/v.**

Wij verwachten van de kandidaat:

- een gedegen jurist met bovengemiddelde studie- en werkresultaten;
- mondelinge en schriftelijke beheersing van de Nederlandse en Engelse taal;
- beheersing van de Franse en/of Spaanse taal is een pré;
- goede contactuele eigenschappen;
- een enthousiaste en positieve werkhouding.

De kandidaat kan van ons een marktconforme honorering en een plezierige werksfeer verwachten.

Sollicitaties, voorzien van een uitgebreid curriculum vitae met cijferlijst, kunt u binnen veertien (14) dagen na het verschijnen van deze advertentie per e-mail of fax richten aan mr R.F. Gibson, Jr., bij wie ook nadere informatie ingewonnen kan worden.

Het advocatenkantoor Beks & Beks is gevestigd in een monumentaal pand op loopafstand van het centrum van Hilversum. Ons team bestaat uit enthousiaste en gedreven medewerkers met een sportieve inslag. Het kantoor richt zich met acht advocaten op dienstverlening aan ondernemingen en particulieren primair binnen de driehoek Utrecht, Amsterdam en Amersfoort. De nadruk in de praktijk wordt gelegd op arbeidsrecht en ondernemingsrecht. Tevens beschikt het kantoor over zowel een sterke en gespecialiseerde familierechtpraktijk, als een faillissementspraktijk.

BEKS & BEKS
ADVOCATEN

zoekt: ter versterking van de advocatenpraktijk

een (gevorderde) stagiaire/medewerker M/V

bij voorkeur met ervaring in het arbeidsrecht en met belangstelling voor de aandachtsgebieden van het kantoor.

Wat vragen wij van een toekomstige kantoorgenoot?

- betrokkenheid bij de activiteiten van de cliënt;
- een praktische, ondernemende en informele instelling;
- ambitie om bij te dragen aan de groei van het kantoor.

Stagiaires kunnen een gedegen all-round opleiding verwachten.

Sollicitaties kunt u binnen 14 dagen na het verschijnen van deze advertentie richten aan:

Beks & Beks Advocaten
t.a.v. mr. S. van der Roest
Postbus 2383
1200 CJ HILVERSUM
s.vanderroest@beks.nl

WELKE RICHTING WIL JIJ OP?

ROBERT WALTERS & CARRIÈRE, EEN MEESTERCOMBINATIE

Robert Walters is dé recruitment specialist voor de jurist die het maximale uit zijn carrière wil halen. Wij hebben een breed en internationaal klantenportfolio met legio carrière mogelijkheden.

Maar is het wel het juiste moment om van baan te veranderen? Wij zijn van mening dat het altijd tijd is voor een nieuwe stap als jij daar aan toe bent. Wij helpen je graag op weg, ook in deze tijd.

Wij kennen de markt, de organisaties en kunnen jou helpen de juiste match te vinden. Laat ons perspectief in je carrière brengen en maak het verschil. Kom met ons praten.

www.robertwalters.nl

AUSTRALASIA ASIA AFRICA EUROPE NORTH AMERICA

Functies die wij bemiddelen zijn o.a.:

- Legal Counsel
- Hoofd Juridische Zaken
- General Counsel
- Advocaat
- Compliance Officer
- Recruitment Consultant

Versnel je carrière en neem vandaag nog contact met ons op voor een oriënterend gesprek. Wij hebben je zeker wat te bieden en brengen graag (nieuw) perspectief aan in jouw carrière.

Bel met **mr. Renske Lubbinge** of **mr. Kim van den Wijngaard** op nummer **020 6444 655** of stuur een email naar leonie.siebelink@robertwaltes.com.

ROBERT WALTERS

25 jaar later werd
Onno Boerstra
managing partner van
Van Doorne Amsterdam.

Dat moet sneller kunnen.

Onno Boerstra voltooide in 1982 zijn opleiding Nederlands recht aan de VU en haalde in 1983 een mastertitel (LL.M.) aan de Cornell Law School in New York. Hij begon in 1984 bij Van Doorne, dat hij zijn gehele carrière trouw zou blijven. Als specialist in fusies en overnames, private equity en buy-outs, joint ventures en reorganisaties trad hij op voor diverse Nederlandse en buitenlandse ondernemingen, private equity fondsen en andere investeerders, hoofdzakelijk in cross border-transacties. In 1992 werd Onno partner van Van Doorne Amsterdam en van 1999 tot 2001 werkte hij als managing partner bij Van Eps Kunneman Van Doorne op Curaçao. Onder zijn leiding werden de kantoren op Curaçao en Aruba gereorganiseerd. Terug in Nederland ging hij leiding geven aan de praktijkgroep Ondernemingsrecht. Sinds 2007 is hij - naast zijn fusie- en overnamepraktijk - managing partner van Van Doorne in Amsterdam.

Is dat snel? Ja, dat is snel. Maar voor ambitieuze rechtenstudenten die in 2010 gaan afstuderen, hebben we goed nieuws: 'het kan sneller'.

Hoe?

Schrijf je in voor de BestGraduates Law 2010

game, absoluut de kortste weg naar de top. BestGraduates Law 2010 is exclusief voor hét toptal dat in de periode van januari 2010 t/m maart 2011 aan een Nederlandse universiteit afstudeert.

Via BestGraduates kun je persoonlijke ontmoetingen hebben met de Managing Partners van de nevenstaande topwerkgevers, geldprijzen winnen tot 10.000 euro en uiteindelijk de BestGraduate Law 2010 worden. Ook maak je kans op zeer exclusieve prijzen van de deelnemende bedrijven, zoals een all-inclusive stage in Tokyo, een trekkingtocht in de Himalaya, een talencursus bij de nonnen in het klooster of het volgen van een Harvard Summer Course.

Studeer jij in de aangegeven periode af, wil je een entree maken in een uitgebreid netwerk én kans maken op mooie prijzen? Doe dan de BestGraduates-test en ontdek binnen twee minuten of jij je kwalificeert voor BestGraduates Law 2010. Deze BestGraduates-test kun je doen op www.dekortstewegnaardetop.nl.

Hier vind je ook alle informatie over BestGraduates Law 2010.

Tot snel!

[www.de kortste weg naar de top.nl](http://www.dekortstewegnaardetop.nl)

BestGraduates Law 2010 wordt georganiseerd in samenwerking met onderstaande topwerkgevers

ALLEN & OVERY

Pels Rijcken
& Droogleever
Fortuijn *advocaten
en notarissen*

CLIFFORD
CHANCE

HOUTHOFF BURUMA

VanDoorne
Advocaten • Notarissen • Fiscalisten

LOYENS Loeff

BestGraduates Law 2010 wordt mede mogelijk gemaakt door

VKBANEN

BestGraduates Law is een activiteit van onderdeel van de group

Wij zijn van oorsprong sterk vertegenwoordigd in het strafrecht en vreemdelingenrecht. Wij zijn gevestigd in Utrecht en in Arnhem. Onze rechtshulp richt zich zowel op particulieren als ondernemers. Vanwege het vertrek van enkele medewerkers is er de behoefte aan:

ambitieuze

gevorderde stagiaire(s) / advocaat medewerker(s)

Wij vragen:

- daadkrachtige, flexibele en klantgerichte persoonlijkheid
- gezond verstand en teamgeest

Wij bieden:

- een collegiale, informele maar professionele omgeving
- ruimte voor persoonlijke ontwikkeling

Reacties (vergezeld van CV en cijferlijst) binnen 3 weken graag naar: Louwerse & Van der Velde Advocaten B.V., t.a.v. mw. P.C. Smit, Biltstraat 110/112, 3572 BJ Utrecht. Telefoon: (030) 273 31 22. Email: p.smit@louwersevandervelde.nl

**salomons
van der valk
advocaten**

Salomons van der Valk advocaten te Den Haag voert met 14 advocaten een gespecialiseerde praktijk op verschillende rechtsgebieden. Ons kantoor levert hoge kwaliteit en heeft een professionele en collegiale werksfeer. Wij hebben op korte termijn plaats voor een enthousiaste en ambitieuze

advocaat-stagiaire

voor de civiele praktijk

Inlichtingen en sollicitaties binnen 14 dagen bij mr K.T.B. Salomons, Eisenhowerlaan 102, 2517 KL Den Haag, telefoon 070 – 351 21 24, e-mail: k.t.b.salomons@salval.com
Uiteraard worden uw reacties vertrouwelijk behandeld.

Eigenlijk zien wij onze nieuwe partner liever niet op kantoor

Onze nieuwe partner: een ervaren advocaat wiens specialisatie van minder belang is. Wel is van belang dat hij/zij beschikt over een echt ondernemershart en een eigen netwerk en dat hij/zij niet aarzelt om intensief te werken aan verdere uitbouw van ons netwerk om zodoende mede het gezicht van ons kantoor te bepalen.

Ons kantoor: een middelgroot advocatenkantoor in het diepe zuiden des lands. Met een naam die vooral weerklank vindt in het bedrijfsleven. Met zeven advocaten die erin slagen om - tegen het decor van een Bourgondische leefomgeving - elke dag weer het kantoor op de kaart te zetten.

U: ambitieus en toe aan een nieuwe uitdaging? En niet bang om mede leiding te geven aan een bekend kantoor in het zuiden des lands? Stuur dan een e-mail naar onze adviseur, drs. Etienne Dagniaux RA: edagniaux@rsm-wmv.nl. U kunt hem ook bellen: 06 55 15 69 94.

VAN BREEVOORT
& TER MEULEN
ADVOCATEN

Van Breevoort & Ter Meulen Advocaten is een landelijk opererend kantoor op het gebied van huur-, vastgoed-, arbeids- en ondernemingsrecht. Verdeeld over twee vestigingen werken 16 advocaten en 1 fiscaal jurist voor hoofdzakelijk woningcorporaties; daarnaast voor zorginstellingen en vastgoedbeheerders. Binnen deze wereld heeft VBTM-Advocaten een vooraanstaande reputatie opgebouwd.

Voor onze vestiging in de regio Eindhoven (Best) komen wij graag in contact met een praktisch ingestelde en ondernemende

Advocaat ARBEIDS- EN ONDERNEMINGSRECHT

- u adviseert en procedeert op deze rechtsgebieden
- onze cliënten zijn professionele ondernemingen op het terrein van de volkshuisvesting, die door het gehele land gevestigd zijn en die geregeld door ons bezocht worden

Gevraagd:

- afgeronde opleiding Nederlands recht en circa 5 jaar ervaring als advocaat
- aantoonbare ervaring en/of affiniteit met de bovenvermelde rechtsgebieden
- ondernemer met de ambitie om de vestiging in Best verder te helpen ontwikkelen

Geboden:

- mogelijkheid tot opbouw van een eigen relatienetwerk binnen een ambitieus nichekantoor met een vooraanstaande reputatie
- alle kans tot verregaande specialisatie
- informeel kantoor met een prettige werksfeer, met de juiste aandacht voor de balans tussen werk en privé

Geïnteresseerd? Voor meer informatie: neem contact op met mr. J.M.H. van den Mosselaar. Te bereiken op 0499-33.83.99. Uw sollicitatie inclusief CV ontvangen wij graag binnen vier weken op het adres Van Breevoort & Ter Meulen Advocaten ter attentie van mr. J.M.H. van den Mosselaar, Postbus 82, 5680 AB Best of digitaal via ons e-mailadres: info@vbtm.nl

P E E K
* **U T R**
E C H T

advocaten-belastingkundigen

Peek Utrecht advocaten-belastingkundigen is een onafhankelijk en ambitieus nichekantoor, bij uitstek gespecialiseerd in FIOD- en douanezaken. Het kantoor is landelijk georiënteerd en is gewend om cliënten op topniveau van dienst te zijn. Peek Utrecht zoekt een

advocaat-medewerker

Een getalenteerd **fiscaal (strafrecht)jurist** met flair, die wil excelleren in het vak en actief wil bijdragen aan de verdere uitbouw van onze boeiende en groeiende praktijk. Wij bieden een kleine slagvaardige organisatie, goede faciliteiten en samenwerking in een hecht team met als hoogste doel: resultaat voor de cliënt en plezier in het werk.

Neem contact op met Hans Peek, telefoon 030 252 05 04 of per email info@peek-utrecht.nl. Uw reactie wordt discreet behandeld.

Peek Utrecht advocaten-belastingkundigen
specialist in FIOD- en douanezaken

Postbus 14057 **T** +31(0)30 252 05 04 **E** info@peek-utrecht.nl
3508 SC Utrecht **F** +31(0)30 252 35 02 **I** www.peek-utrecht.nl

09/11/09

Van der Zwan Advocaten zoekt voor spoedige indiensttreding:

MEDEWERKER/GEVORDERDE ADVOCaat-STAGIAIRE (M/V)

personen- en familierecht

Schriftelijke sollicitaties vergezeld van een CV en cijferlijst kunt u richten aan:

Mr. R.M. van der Zwan
Johan van Oldenbarneveltlaan 4
Postbus 17462
2502 CL 's-Gravenhage
E-mail: zwan@vanderzwanadvocaten.nl
Website: www.vanderzwanadvocaten.nl

Onze kantoren zijn gevestigd te Stadskanaal en Hoogezand. Wij richten ons voornamelijk op de commerciële en algemene praktijk.

Wij zijn op zoek naar een

ADVOCaat - MEDEWERKER

en een

(GEVORDERD) ADVOCaat - STAGIAIRE

Als zodanig beschikt u, naast de gebruikelijke kwaliteiten, over het vermogen om met een grote mate van zelfstandigheid binnen het team te functioneren, waarbij u een individuele en cliëntgerichte werkwijze aan de dag legt.

Uw reactie zien wij binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad met belangstelling tegemoet. U gelieve deze te richten aan Klopstra c.s. Advocaten t.a.v. mr. J. Klopstra, Postbus 288, (9500 AG) Stadskanaal of per e-mail j.klopstra@klopstra.nl tot wie u zich eveneens kunt wenden voor nadere informatie.

NIG

Ondernemingsrecht

tijdelijke en vaste juridische posities

NIG Ondernemingsrecht vervult zowel vaste als tijdelijke juridische functies binnen de Top 500 van het bedrijfsleven en de advocatuur. Daarbij ligt onze focus op juristen met minimaal 4 jaar werkervaring op één of meer van de volgende rechtsgebieden: (Internationaal) Contractenrecht, Vennootschapsrecht, IT-recht, Arbeidsrecht, Bankrecht, Effectenrecht, Bouw- en Vastgoedrecht, Energierecht en Toezichtwetgeving. Voor de invulling van tijdelijke posities werken wij zowel met 'eigen' Interim Legal Counsels alsmede met Interim Juristen (Freelance Juristen).

advocaat zoekt

- A. een juridische baan in het bedrijfsleven
- B. meer balans in het leven
- C. een nieuwe uitdaging
- D. variatie in de loopbaan
- E. een vaste baan met verschillende werkplekken

Ben jij advocaat met minimaal 3 jaar werkervaring en herken je je in één of meerdere antwoorden? In een oriënterend gesprek vertellen we je met plezier meer over de verschillende mogelijkheden in het bedrijfsleven en de advocatuur. We bemiddelen je graag voor een vaste functie bij onze opdrachtgevers. Daarnaast is het mogelijk om bij NIG Ondernemingsrecht in dienst te treden als Interim Legal Counsel en vervul je tijdelijke opdrachten bij verschillende opdrachtgevers. Kijk voor meer informatie op www.nigondernemingsrecht.nl. Voor het maken van een afspraak neem je contact op met **mr. Diederik Gelauff, mr. Charlotte Kruls** via **035-625 05 05** of stuur een e-mail naar jurist@nig.nl.

NIG

Ondernemingsrecht

tijdelijke en vaste juridische posities

NIG Ondernemingsrecht is onderdeel van NIG Holding. Een organisatie bestaande uit een tiental gespecialiseerde divisies waaronder NIG Bestuursrecht en NIG Compliance. Iedere divisie is gericht op het bemiddelen van specialisten binnen haar eigen branche en vakdiscipline.